

INSTITUTUL
PATRIMONIULUI CULTURAL

UNIVERSITATEA TEHNICĂ
DIN CLUJ-NAPOCA
CENTRUL UNIVERSITAR NORD
DIN BAIA MARE

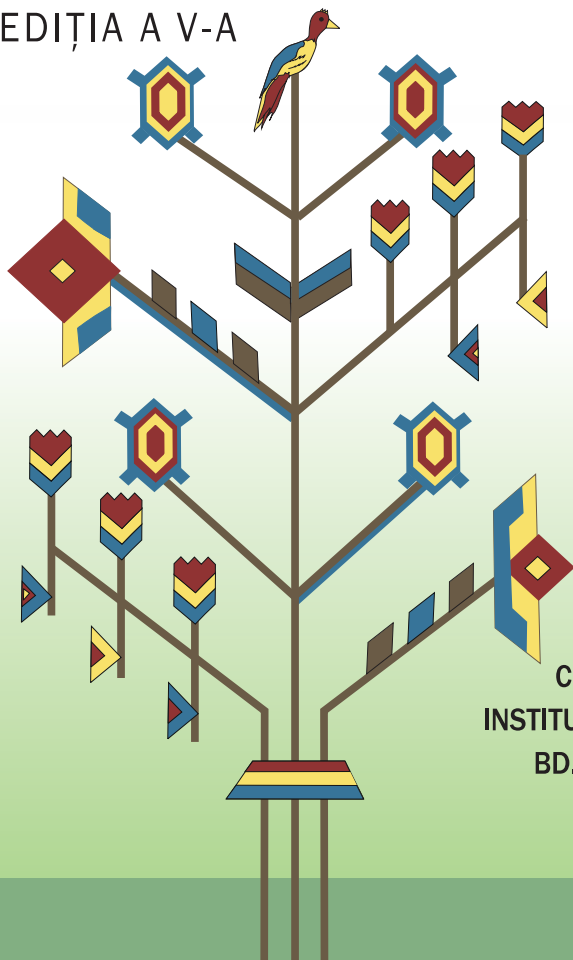
FACULTATEA DE FILOLOGIE ȘI ISTORIE,
FACULTATEA DE ARTE PLASTICE ȘI DESIGN,
UPS „ION CREANGĂ”

FACULTATEA DE ISTORIE
ȘI FILOSOFIE A USM

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ VALORIFICAREA PATRIMONIULUI ETNOCULTURAL ÎN CERCETARE ȘI EDUCAȚIE

EDIȚIA A V-A

PROGRAMUL
ȘI REZUMATELE
COMUNICĂRILOR

24 NOIEMBRIE 2020

CHIȘINĂU, REPUBLICA MOLDOVA
INSTITUTUL PATRIMONIULUI CULTURAL
BD. ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT, 1
ich.md

**MINISTERUL EDUCAȚIEI,
CULTURII ȘI CERCETĂRII
INSTITUTUL PATRIMONIULUI
CULTURAL**   **MINISTRY OF EDUCATION,
CULTURE AND RESEARCH
INSTITUTE OF CULTURAL
HERITAGE**

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
INTERNAȚIONALĂ**   **INTERNATIONAL SCIENTIFIC
CONFERENCE**

**VALORIFICAREA PATRIMONIULUI ETNOCULTURAL
ÎN CERCETARE ȘI EDUCAȚIE.
EDIȚIA A V-A**

**VALORIZATION OF ETHNO-CULTURAL HERITAGE
IN RESEARCH AND EDUCATION.
5TH EDITION**

**PROGRAMUL ȘI REZUMATELE COMUNICĂRILOR
PROGRAM AND ABSTRACTS**

**Chișinău, 24 noiembrie 2020 /
Chisinau, November 24, 2020**

Ariile tematice ale conferinței / Thematic areas of the conference:

Educația prin patrimoniu / Education through Heritage
Tradiție și inovație în cultura populară /
Tradition and innovation in popular culture
Patrimoniul istoric și etnocultural / Historical and ethnocultural heritage
Conservare, valorificare și promovare a patrimoniului cultural /
Conservation, valorization and promotion of the cultural heritage
Valorificarea artei și arhitecturii tradiționale /
Valorization of traditional art and architecture

Redactare / Proof-reading:

Iulii Palihovici (textele în limba română), Ana Gorea (textele în limba engleză), dr. Tatiana Zaicovschi (textele în limba rusă)

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

«Valorificarea patrimoniului etnocultural în cercetare și educație», conferință științifică internațională (5 ; 2020 ; Chișinău). Conferința științifică internațională «Valorificarea patrimoniului etnocultural în cercetare și educație» = International scientific conference «Valorization of ethnocultural heritage in research and education», Ediția a 5-a, 24 noiembrie 2020, Chișinău : Programul și rezumatele comunicărilor / comitetul științific: Victor Ghilaș (președinte) [et al.]. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2020 (Tipogr. «Grafema Libris»). – 105 p. : fig.

Antetit.: Min. Educației, Culturii și Cercet., Inst. Patrimoniului Cultural. –

Tit. paral.: lb. rom., engl. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – 200 ex.

ISBN 978-9975-52-222-9.

008:378(082)=135.1=111=161.1

V-20

© Autorii / The authors

© Institutul Patrimoniului Cultural / Institute of Cultural Heritage

Parteneri:

Facultatea de Litere,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia
Mare, România

Facultatea de Istorie și Filosofie,
Universitatea de Stat din Moldova

Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea Pedagogică de Stat
„Ion Creangă” din Chișinău

Facultatea de Arte Plastice și
Design, Universitatea Pedagogică
de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Partners:

Faculty of Letters,
Cluj-Napoca Technical University,
North University Center, Baia Mare,
Romania

Faculty of History and Philosophy,
Moldova State University

Faculty of Philology and History ,
"Ion Creangă" State Pedagogical
University of Chisinau

Faculty of Plastic Arts and Design
of the "Ion Creangă" State
Pedagogical University of Chisinau

Comitetul de organizare / Organizing Committee

Victor GHILAȘ - președinte, Adrian DOLGHI, Natalia GRĂDINARU, Ion DUMINICA, Delia SUIOGAN (România), Elizaveta CVILINCOVA (Belarus), Raisa OSADCI, Carolina COTOMAN, Serghei SÎCIOV.

Comitetul științific / Scientific Board

Dr. hab. Victor GHILAȘ - președinte, dr. hab. Elizaveta CVILINCOVA (Belarus), dr. Adrian DOLGHI, dr. Natalia GRĂDINARU, dr. Svetlana PROCOP, dr. Sergiu MATVEEV, dr. Ludmila MOISEI, dr. Delia SUIOGAN (România), dr. Valentina URSU, dr. Tatiana ZAICOVSKI.

PROGRAMUL CONFERINȚEI / CONFERENCE PROGRAM

Marți 24 noiembrie 2020 / Tuesday, November 24, 2020

8.30 - 9.00

Înregistrarea participanților / Registration of participants

Accesați linkul / Access the link

<https://meet.google.com/vwp-aiov-jbj>

9.00 - 10.00

ȘEDIȚA PLENARĂ / PLENARY SESSION

Moderator: dr. Adrian DOLGHI

Cuvânt de deschidere / Opening speech

Dr. hab. Victor GHILAȘ, Președintele comitetului de organizare, director al Institutului Patrimoniului Cultural

Mesaje de salut / Greeting messages

Dr. Delia SUIOGAN, prodecan al Facultății de Litere, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Dr. Sergiu MATVEEV, decanul Facultății de Istorie și Filosofie a Universității de Stat din Moldova

Dr. Valentina URȘU, coordonatoarea programului de master „Patrimoniul istoric și turismul cultural”, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Dr. Ludmila MOISEI, șef catedră, Facultatea Arte Plastice și Design, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Comunicări / Communications:

10.00 - 17.00

Desfășurarea lucrărilor pe secțiuni

SECȚIUNEA I / SECTION I:

**EDUCAȚIA PRIN PATRIMONIUL ETNOCULTURAL /
EDUCATION THROUGH ETHNOCULTURAL HERITAGE**

Moderatori / Moderators:

Dr. Valentina URSU, Dr. Victor COJUHARI

Accesați linkul / Access the link

<https://meet.google.com/vwp-aiov-jbj>

Patrimoniul etnografic în educație și instruire – o abordare reală

Dr. hab. Elena PLOȘNIȚA, Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Modalități de transmitere a patrimoniului cultural. Rolul educației

Dr. Delia SUIOGAN, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Проблемы изучения «Истории, культуры и традиций украинского народа» в доуниверситетских учебных заведениях Республики Молдова

Dr. Виктор КОЖУХАРЬ, др. Екатерина КОЖУХАРЬ, Институт культурного наследия

Educația pentru patrimoniul cultural – sursă și resursă a dezvoltării identității culturale

Marioara CALANCEA, doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Dinamica unor elemente ale patrimoniului cultural imaterial. Programul „Tezaurе Umane Vii”

Dr. Natalia LAZAR, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Pluralitatea și sincretismul tradițiilor muzicale populare contemporane: spre o nouă paradigmă a valorificării identității naționale în educație

Dr. Vasile CHISELIȚĂ, Institutul Patrimoniului Cultural

Contribuția muzicologului Galina Cocearova la valorificarea științifică a componisticii din Republica Moldova sub aspectul etnogenezei cultural-muzicale

Dr. Valeria BARBAS, Institutul Patrimoniului Cultural

Dimensiuni istorico-culturale în evoluția artei academice acordeoniste din Republica Moldova

Dumitru CALMÎȘ, doctorand, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Educație și instruire în școlile primare din Basarabia țaristă (prima jumătate a sec. al XIX-lea)

Dr. Diana EȚCO, Institutul de Istorie

Povești strămoșești. Nevoia de valorizare a tradiției prin programe de educație în sistemul public de învățământ

Larisa LAZAR, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Promovarea patrimoniului cultural în școala cu predare în limba rusă

Stela MORARU, Liceul Teoretic „Natalia Gheorghiu”, Chișinău

Practici de dezvoltare a creativității la orele de educație plastică și educație tehnologică

Elena STOLERU, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Studierea patrimoniului cultural local în cadrul orelor de istorie (ciclul gimnazial)

Sergiu SUVAC, doctorand, Universitatea Valahia din Târgoviște, România

Festivalurile din Republica Moldova – activități importante de valorificare a patrimoniului cultural național

Dr. Valentina URSU, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

**SECȚIUNEA II / SECTION II:
TRADIȚIE ȘI INOVAȚIE ÎN CULTURA POPULARĂ /
TRADITION AND INNOVATION IN POPULAR CULTURE**

Moderatori / Moderators:

Dr. Svetlana PROCOP; Dr. Tatiana ZAICOVSCHI

Accesați linkul / Access the link

<https://meet.google.com/sgt-xrhf-jvc>

Tradițiile gastronomice ale bucatelor dulci din Republica Moldova

Coralia BABCENCO, dr. Viorica CAZAC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Sarmalele – diversitate și tradiții

Dr. Viorica CAZAC, dr. Jana CÎRJA, dr. Carolina GROSU,

dr. Olga GUTIU, dr. Rodica SIMINIUC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Visul ca semn de prevestire a morții

Carolina COTOMAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Представления жителей Кишинева о своем городе: этнокультурные особенности

Dr. Нина ИВАНОВА, Институт культурного наследия

Portul tradițional din Țara Lăpușului – element de patrimoniu cultural

Gabriela Maria FILIP, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare; Muzeul Județean de Etnografie și Artă populară, Baia Mare, România

Plăcinte alese – culese de la străbuni

Dr. Viorica CAZAC, dr. Carolina GROSU, dr. Olga GUTIU, dr. Rodica SIMINIUC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Masa ca element al habitatului țăranesc

Elena MADAN, Universitatea Tehnică a Moldovei

Ceata de feciori la Șinca Veche, Șinca Nouă și Poiana Mărului, din județul Brașov

Raluca MICU, Școala Gimnazială nr.13, Brașov, România

Colindatul – element de patrimoniu cultural imaterial. Forme de conservare și de transmitere. Studiu de caz: Colindatul în Buteasa, Țara Chioarului, Maramureș

Ioana Ramona NECHITA, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Tradiții ale adolescenței

Raisa OSADCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Ornamente vechi în contexte noi

Maria PARASII, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Revitalizarea elementelor de patrimoniu cultural. Studiu de caz: Claca de coasă din Țara Chioarului (jud. Maramureș, România) – factor de coeziune socială

Florin Vasile POP, doctorand, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Aspecte de frazeologie și aforistică populară regională în satul Fetești din raionul Edineț

Alexandru SEU, Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Edineț

Reflectarea zilei prăznuirii Sfinților Petru și Fevronia în mass-media din Republica Moldova

Serghei SÎCIOV, Institutul Patrimoniului Cultural

Înnoirea Timpului la Crăciun și Paști, în Șcheii Brașovului, Lisa și Țânțari - județul Brașov

Silvia TATU, Palatul Copiilor Brașov, România

Aspecte estetice ale reprezentărilor de pe horboțele de la ștergarul tradițional moldovenesc

Lucia ADASCALIȚA, doctorandă, dr. Viorica CAZAC, dr. Jana CÎRJĂ, Elena URSU, Universitatea Tehnică a Moldovei

Unele viziuni asupra lipovenilor din Basarabia, reflectate în sursele scrise ale secolului al XIX-lea

Dr. Tatiana ZAICOVSCHI, Institutul Patrimoniului Cultural

Сказки болгар Молдовы и Украины как этнографический источник

Др. Надежда КАРА, Институт культурного наследия

**Зимние традиции украинцев Республики Молдова:
историографический аспект**

Др. Екатерина КОЖУХАРЬ, Институт культурного наследия

**Formarea matricei socioculturale a interacțiunii informaționale în presa
locală a anilor 60-70 a secolului XX**

Dr. Svetlana PROCOP, Institutul Patrimoniului Cultural

**SECȚIUNEA III / SECTION III:
PATRIMONIUL ISTORIC ȘI ETNOCULTURAL / HISTORICAL AND ETH-
NOCULTURAL HERITAGE**

Moderatori / Moderators:

Dr. Natalia GRĂDINARU, Dr. Ion DUMINICA

Accesați linkul / Access the link

<https://meet.google.com/vya-anjw-ooof>

Evreii sefarzi în istoria Principatului Moldovei

Dr. Victor DAMIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Armonie și creativitate în decorarea manuscriselor armenesti

Dr. Elena ARDELEAN, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România

Aspecte etnoculturale ale dezvoltării populației ruse din Basarabia

în secolul al XIX-lea

Irina IJBOLDINA, Institutul Patrimoniului Cultural

**Corneliu Diaconovici și marile proiecte ale „Astrei” între 1898-1905:
(Enciclopedia Română și Muzeul Asociației)**

Dr. Dragoș Lucian CURELEA, Colegiul Tehnic Energetic, Sibiu, România

Politica etnoculturală în RASS Moldovenească (1924-1940)

Dr. Valentin BURLACU, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău

**Universitarul clujean Onisifor Ghibu: comisar al Astrei pentru Basara-
bia (2 mai 1926 - 23 octombrie 1927)**

Daniela Ștefania CURELEA, doctorandă, Colegiul Tehnic „Cibinium”, Sibiu
Școala Doctorală de Istorie, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca,
România

Respectul față de aspectul identitar și tradițional reliefat în presa interbelică romă din România

Dr. Ion DUMINICA, Institutul Patrimoniului Cultural

Valorificarea clasicii literaturii române în RSSM la mijlocul secolului XX

Ivan CACIULA, doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

Tradițiile și obiceiurile sesizate prin prisma caricaturii (pe exemplul revistei „Chipăruș”)

Dr. Angela LISNIC, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Copiii în cadrul tradițiilor de iarnă din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (1944-1964)

Dr. Adrian DOLGHI, Institutul Patrimoniului Cultural

Фестиваль ковра как бренд полиэтничной Молдовы

Др. хаб. Елизавета КВИЛИНKOBA, Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы Национальной академии наук Беларуси

Праздник Мэрцишор как межкультурная диалоговая площадка (в контексте участия в нем белорусских коллективов)

Др. хаб. Василий САКОВИЧ, Академия управления при Президенте Республики Беларусь

Интерпретативная этнологическая модель «Осмысление герменевтических максим»: модификация для исследования фольклорных еврейских сказок

Др. хаб. Жозефина КУШНИР, Институт культурного наследия

Obiectivele patrimoniului cultural din satul Găuzeni, raionul Șoldănești

Mihaela BRAGA, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Biserica din satul Malcoci, raionul Ialoveni cu Hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”

Dorina TRONCIU, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

**SECȚIUNEA IV / SECTION IV:
CONSERVARE, VALORIFICARE ȘI PROMOVARE A PATRIMONIULUI
CULTURAL / CONSERVATION, VALORIZATION AND PROMOTION OF
THE CULTURAL HERITAGE**

Moderatori / Moderators:
Dr. Ludmila MOISEI, Dr. Victor DAMIAN
Accesați linkul / Access the link
<https://meet.google.com/ukj-qpyr-tky>

Textilele de interior – forme de reprezentare și elemente interculturale comune

Lucia ADASCALIȚA, doctorandă, dr. Viorica CAZAC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Forme de protejare a patrimoniului cultural. Studiu de caz: costumul popular

Agnes Daliana BEJAN, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Diversitatea surselor pentru promovarea artei cămășii cu altiță – o piesă importantă a Patrimoniului Cultural

Tatiana BÎZGU, doctorandă, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Protecția patrimoniului cultural în Republica Moldova de atacurile armate cu participarea mercenarilor, relevată prin prisma unor prevederi juridice la nivel internațional

Igor SOROCEANU, masterand, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Features of development of a collection of modern clothes on ethnic motifs for youth

Liliia ANDREICHUK, Anastasiia ANTONJUZENKO, PhD Marina KOLOS-NICHENKO, PhD Natalia OSTAPENKO, PhD Alla RUBANKA, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Features of blouses in ethnic style in the period XX - early XXI century

Ivan FROLOV, Yevheniia HOLOVCHANSKA, PhD Nelia KREDENETS, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Use of ethnic traditions for creating objects of Land Art on the example of wire weaving

Olga GALCHYNSKA, Eugene GULA, PhD Kalina PASHKEVICH, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

The use of folk costume features in the design of fashion clothes

Olena GERASYMENKO, Bohdan KASS, PhD Olena KOLOSNIChENKO, PhD Kalina PASHKEVICH, Anastasia VEKLICH, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Use of elements of national costume in the design of school uniforms in different countries of the world

Oksana GRICHANYUK, PhD Kalina PASHKEVICH, Irina VASYLIEVA, Oleksandr VASYLIEV, PhD Olena VASYLIEVA, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Decorating modern clothes in ethnic style

PhD Tetyana KROTOVA, PhD Olga YEZHOVA, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Online projects in Pandemic Time: Textile Art of Ukraine

Dr. hab. Olha LUKOVSKA, The Ukrainian Academy of Printing, Lviv Art Palace, Ukraine

Ethno-practitioners in the design of modern textile textured solutions

Olga MYKHAILIUK, PhD Tatiana LUCKER, PhD Natalia OSTAPENKO, Galina TOKAR, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Динамика развития этнических знаковых элементов стиля в современном дизайне костюма

Алла БАРАНОВА, Инна ГАЕВАЯ, Др. Татьяна НИКОЛАЕВА, Национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

Научно-исследовательские центры как неотъемлемая составляющая в вопросах выявления, исследования и сохранения нематериального этнокультурного наследия

Др. Наталия ГАВРИЛЮК, Институт истории и права Калужского государственного университета им. К.Э. Циолковского, Российская Федерация

**SECȚIUNEA V / SECTION V:
VALORIFICAREA ARTEI ȘI ARHITECTURII TRADIȚIONALE /
VALORIZATION OF TRADITIONAL ART AND ARCHITECTURE**

Moderatori / Moderators:
Dr. Vitalie MALCOCI, Dr. Victoria ROCACIUC
Accesați linkul / Access the link
<https://meet.google.com/gfn-sqgf-dcc>

Apariția și dezvoltarea ornamentului tradițional „Pomul vieții” în arta românească

Andrei CASTRAVĂȚ, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Национальные особенности традиционной жилой архитектуры центрального Буджака

Оксана ПОМАНОВА, Одесская государственная академия строительства и архитектуры, Украина

Cetatea Soroca – monument al arhitecturii fortificate

Lilia ZUBCO, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Prima Biserică din comuna Bubuieci cu Hramul „Adormirea Maicii Domnului”

Manuel MIHALOV, student, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Vinăriile contemporane: continuitate sau emergență?

Dr. Aurelia TRIFAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Patrimoniul arhitectural rural din Republica Moldova

Dr. Vitalie MALCOCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Forme de comunicare în arhitectura tradițională - ieri și azi. Importanța educației culturale

Laura Melinda TĂȚĂRAN, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Simboluri de comunicare în arhitectura populară

Dr. Ludmila MOISEI, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Patrimoniul cultural imaterial al Republicii Moldova reflectat în emisiunile poștale (1996-2019)

Alexandru MOLCOSEAN, Liceul Teoretic „B.P. Hasdeu”, Bălți

Народные орнаменты в творчестве художника Николая Самокиша

Инна ГАЕВАЯ, Др. Надежда ПАРАНЬКО, Национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

Grafica de carte în creația artistei plastice Ludmila Cojocari

Dr. Victoria ROCACIUC, Institutul Patrimoniului Cultural

Pictura decorativă pe sticlă – mod de valorificare a broderiei tradiționale

Dr. Olimpiada ARBUZ-SPATAR, Daniela ROȘCA-CEBAN, doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Icoana pe sticlă – element de patrimoniu cultural: între religie, meșteșug și artă

Maria Alexandra CICEO (KIS), masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Chipul femeii în arta plastică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în anii 60-80 ai secolului XX

Dr. Valentina ENACHI, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Abordări contemporane de promovare a valorilor tradiționale: tehnica digitală de executare a imaginilor, aferente tradițiilor incluse în Lista Reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial

Vladimir KRAVCENKO, Institutul Patrimoniului Cultural

Revitalizarea ornamentelor arhaice prin arta contemporană

Cristina ENCIU, studentă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

**REZUMATELE COMUNICĂRILOR /
ABSTRACTS OF COMMUNICATIONS**

Textilele de interior – forme de reprezentare și elemente interculturale comune

Lucia ADASCALIȚA, doctorandă, dr. Viorica CAZAC,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Textile se regăsesc în multe domenii, altele decât domeniul vestimentar, în care ele determină prioritar produsul finit.

Din cele mai vechi timpuri, textilele de interior s-au făcut remarcate prin: *diverse forme de reprezentare, decorul utilizat, tehnicile de obținere, ornamente, cromatică, caracteristicile dimensionale, tipul suportului textil, zona ornamentată, direcția de dispunere a motivelor, caracterul decorului și a modului de finisare a conturilor exterioare, scopul utilizării.*

Textilele pentru interior, de perete, sunt utilizate și astăzi în decorul de interior creând și integrând imaginea designului de interior utilizând în acest scop diverse materiale atât textile, ne-țesute, piele cât și alte materiale ne-convenționale.

Ele pun în valoare, la nivel semiotic, viziunea umanității asupra lumii înconjurătoare, de pătrundere în tainele vieții și ale morții, și nu în ultimul rând e o modalitate de comunicare între generații. În același timp, valorifică fondul etnic al unui popor și simbioza interculturală a mai multor popoare asimilate pe parcurs.

Analiza textilelor de interior tradiționale din Republica Moldova și Ucraina a condus la identificarea unor aspecte comune, dar și la particularități de deosebire între acestea.

Studiul întreprins a condus la constatarea că, din punct de vedere al poziției decorative, textilele de interior din spațiul Republicii Moldova erau decorative cu diferite motive cel mai frecvent reprezentate de motive florale, dispuse la terminațiile/capetele panoului. Textilele de interior de proveniență din Cernăuți, Ucraina au ancadramente de tip ramă, iar motivele florale acoperă și sunt extinse aproape pe toată suprafața panoului.

Ancadramentul este constituit din elemente geometrice tip romburi care se repetă pe alocuri ce formează o linie constituită din romburi care separă anumite zone ale broderiei de altele.

Cuvinte-cheie: textile de interior, cromatică, ornamente, țesere.

Aspecte estetice ale reprezentărilor de pe horboțele de la ștergarul tradițional moldovenesc

Lucia ADASCALIȚA, doctorandă, dr. Viorica CAZAC,
dr. Jana CÎRJĂ, Elena URSU,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Prosopul moldovenesc, țesut manual, înscris în grupul textilelor ceremoniale, reprezintă un simbol al culturii naționale, asupra cărora au trudit bunicile și străbunicile noastre cu multă osândie pregătind zestre fetelor din familie.

Se atestă o amplă varietate a denumirilor lor: *prosop* (zonele de nord și de centru), *peșchir* (zona de sud), *mâneștergură* (Transnistria), *năframă*, *maramă*, *ștergar*, *șervet*, *ștergar de cap*, *cârpă de cap*, *pânzătură*, *petic*, *zolnic*, *leșier*, etc.

Vastul material în materie de prosoape, încă păstrat și existent, analizat, a permis constatarea unei mari diversități după: *compoziția fibroasă*, de origine naturală vegetală și animală: lână, cânepă, in, bumbac, borangic; *caracteristicile dimensionale ale prosoapelor*-lungimea și lățimea, *caracteristicile dimensionale ale horboțelilor*, *motivele ornamentale*- fitomorfe, geometrice, diverse, geomorfe, avimorfe, zoomorfe, antropomorfe, religioase, astrale, scheomorfe și sociale; *tehnologia de țesere*: în două, trei, patru cinci ițe, ales peste fire, ales printre fire; *structura și caracteristicile dimensionale ale registrelor ornamentale*; *frecvența poziționării registrelor ornamentale*, *soluționarea cromatică* roșu, negru, galben, verde, albastru ce variază funcție de zonă și vechimea lor, predestinația funcție de ocazia pentru care sunt predestinate. Printre motivele frecvent remarcate în horboțele și în ornamentele obținute prin țesere se regăsesc: pomul vieții, calea rătăcită, frunza de viță de vie, strugurii, cununa miresei, coronița miresei, cocoșul, păuni, huli, trandafiri, buchete florale, bradul, frunza de stejar, hora, pomul vieții, rombul, etc.

Cunoașterea și promovarea tehnicilor și metodelor de țesere, croșetare a prosoapelor va asigura continuitatea acestui meșteșug din care derivă aceste frumoase textile, utilizate cu anumite ocazii dar și în calitate de textile de interior pentru decorul pereților, în calitate de față de masă, pe care se regăsesc reproduse viețile, aspirațiile meșterițelor scrise prin fire.

Cuvinte-cheie: horboțică, motive, tehnici, țesere.

Pictura decorativă pe sticlă – mod de valorificare a broderiei tradiționale

Dr. Olimpiada ARBUZ-SPATAR, Daniela ROȘCA-CEBAN, doctorandă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Pictura decorativă pe sticlă mai numită și broderie pe sticlă este un tip deosebit de pictură în care decorul este creat din puncte. Punctele sunt adunate în forme și linii, ca rezultat, este creată o compoziție unică și originală. Această tehnică este suficient de comodă pentru imitarea broderiei atât pe textile cât și pe materiale solide. În cadrul cursului Pictura decorativă pe sticlă, am hotărât să valorificăm meșteșugurile tradiționale prin tratarea motivelor și structurilor specifice broderiei tradiționale într-un mod inedit și anume prin tehnica „punct la punct”. La etapa actuală, studenții facultății de arte plastice și design au ocazia să asculte și să participe activ la un curs de formare și dezvoltare a imaginației creative – pictura decorativă pe sticlă point to point. În procesul de instruire, sunt analizate, discutate și aplicate toate tipurile de bază ale picturii pe obiecte solide. Studenții sunt familiarizați cu ornamentele, principiile de construcție a acestora, caracteristicile, schemele, culorile utilizate în picturile murale și point to point. Studenții vor face cunoștință cu metodele tradiționale de aplicare a decorului, vor construi și rula propriile modele. Comunicarea prezintă o descriere amplă a tehnicii respective, a ornamenticii aplicate și specificul imaginației creative în artele plastice. În conținutul acestei lucrări este făcută o tangență între pictura decorativă pe sticlă și dezvoltarea imaginației creative a studenților-artiști plastici, prin aplicarea acestei tehnici. Investigația dată va eficientiza activitățile creative în cadrul cursului *pictura decorativă pe sticlă*, totodată fiind și o lucrare de referință pentru cadrele didactice, din această perspectivă, lucrarea poate fi utilă în problemele instruirii plastice și educației estetice a studenților și a tuturor doritorilor de a face cunoștință cu domeniul respectiv.

Cuvinte-cheie: Creativitate, învățământ, pictura decorativă pe sticlă, broderie tradițională.

Armonie si creativitate în decorarea manuscriselor armenești

Dr. Elena ARDELEAN,
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România

Devenită, în anul 301 d. Hr, prima țară creștină din lume, Armenia și-a conturat identitatea prin contopirea, pe parcursul a sute de ani, a două forțe opuse, spiritul european și cel asiatic. Din acest dublu contact cu Grecia și cu Orientul, s-a născut în Armenia o artă originală și deosebit de interesantă.

Un loc aparte în arta medievală din Armenia îl ocupă ilustrația de carte care debutează în secolele VI – VII și atinge apogeul în perioada secolelor XIII-XIV, perioadă în care s-a ajuns la un nivel artistic de neegalat, dar și la o dezvoltare fără precedent a școlilor de miniatură (conform literaturii de specialitate, pe teritoriul Armeniei funcționau în jur de 150 de astfel de centre). Deși tiparul s-a utilizat și în Armenia încă din sec al XV-lea, arta ilustrării cărților cu miniaturi a continuat până în sec al XIX-lea.

Armenii au acordat o importanță deosebită manuscriselor, mai ales celor religioase, despre care credeau că ar avea puteri miraculoase; ei purtau Evanghelia cu ei în timpul campaniilor militare, la fel cum bizantinii purtau o icoană ca steag ostășesc. Cele patru Sfinte Evanghelii au fost textele cele mai ilustrate. Pe lângă scenele narrative, miniaturistii armeni au dovedit o măiestrie aparte în utilizarea decorațiilor geometrice și florale de o complexitate deosebită.

Textul din Evangheliile armene a fost ornat destul de generos: frontispiciile, chenarele, literele ornamentale sunt compoziții caracterizate de echilibru, armonie și o expresivitate desăvârșită. Elemente precum păsări, pești, cruci, motive florale și geometrice contribuie din plin la realizarea acestor decorațiuni în culori vii, utilizându-se o gamă cromatică unică din care se remarcă culoarea roșu-violet, pe care arabii o numeau chiar „culoare armenească”, considerată tot atât de prețioasă ca și purpura.

Miniatura armenească are un caracter unic în lume și se distinge atât prin măiestria execuției, originalitatea compoziției, strălucirea culorilor utilizate cât și printr-o viziune personală asupra lumii, uimind prin grația sa plină de emoție.

Cuvinte-cheie: artă medievală, ilustrație de carte, manuscris religios, Armenia, școală de miniatură.

Tradițiile gastronomice ale bucatelor dulci din Republica Moldova

Coralia BABCENCO, dr. Viorica CAZAC,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Calitatea vieții reprezintă subiectul de interes pentru multe domenii, inclusiv și pentru cel alimentar. Realizările actuale în domeniul alimentar oferă noi soluții gastronomice spectaculoase prin aspectul conținutului, dar și a soluțiilor estetice. Credem cu certitudine că, sănătatea unei națiuni derivă din valorile nutritive oferite de bucatele tradiționale ale fiecărui popor, ce au stabilite tradiții culinare dezvoltate și transmise secole și milenii la rând. Bucatele tradiționale, la rândul său, presupun utilizarea ingredientelor de genă locală, ce în accepțiunea multor specialiști în domeniu, cumulează valori derivate din oportunitățile naturale ale Republicii Moldova de care se bucură din plin. Acestea vizează mediul, tehnologiile de creștere, tehnologiile de prelucrare, rodnicia și bogăția pământului, dar și generozitatea solară.

Bucătăria tradițională dulce nu ar fi relevantă fără menționarea următoarelor preparate: *babă neagră, minciunele, turte cu mac/scutecele Domnului, prune în vin, mere coapte umplute cu nuci, alivancă dulce, coraslă, plachie, uscăței, băieței cu dulceța din petale de trandafir, plăcintele cu nucă, plăcintele cu nucă și mere, „învârtite”, poale-n brâu cu vișine, colivă, sfințișori, zărzărele*, etc. Gospodinele aleg la fiecare sărbătoare dulciurile specifice sărbătorii diversificându-le estetic.

Uscăței reprezintă desertul pregătit pe tot teritoriul țării, apreciat cu diverși termeni: *prăjiței, prăjiței cu fusul, chirighele, prăjiței beșicați, fluturași, înnodăței, prăjiței încâlciți, zburăței, prăjiței pufoși, prăjiței terfoși* și pregătit în baza unei rețete simple compusă dintr-un număr minim de ingrediente, considerând evenimentele istorice și timpurile grele trăite, dar diversificați estetic prin diverse forme și soluții. Unul din ingredientele ce le asigură acestor prăjituri abilitatea de a fi crocante dar și pufoase este rachiul, înlocuit astăzi cu băuturile contemporane.

Nici un eveniment cu semnificație de exprimare a bucuriei împlinirilor nu se desfășura fără prezența pe masa de sărbătoare a acestui desert, păstrat astăzi autentic acolo unde s-a născut veșnicia-la țară.

Cuvinte-cheie: uscăței, rețetă, ingrediente, rachiul, bucate dulci.

Contribuția muzicologului Galina Cocearova la valorificarea științifică a componisticii din Republica Moldova sub aspectul etnogenezei cultural-muzicale

Dr. Valeria BARBAS,
Institutul Patrimoniului Cultural

Una dintre cele mai reputeate cercetătoare a muzicologiei din Republica Moldova a fost Doamna Galina Cocearova, care cu regret, în anul 2020 (30 ianuarie), a trecut în lumea celor dreți. Personalitate de vază, G. Cocearova, profesor universitar, doctor în studiul artelor, a lăsat drept moștenire realizări complexe atât în domeniul științific, fiind autoare a circa 300 lucrări științifice și publicistice, articole și monografii, cât și în cel al educației – desfășurând o activitate vastă, de 45 de ani la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (din 1974), ținând cursuri de Armonie, Solfegiu, fiind conducător de teză de doctorat. G. Cocearova a marcat și a format mai multe generații de muzicologi, compozitori, muzicieni, de o deosebită valoare didactică sunt cele 2 volume „Armonia” (2001, 2003) semnate de G. Cocearova și V. Melnic – cărți de căpătâi nelipsite din bibliotecile de specialitate, manual pentru instituțiile de învățământ muzical superior.

În spectrul larg al tematicii abordate în investigațiile D-nei G. Cocearova un loc aparte ocupă articolele consacrate problematicii stilului național, a studiului substratului folcloric multi și intercultural din creația compozitorilor autohtoni, a interconexiunilor culturale moldo-ruse, or, în sensul „sintezei modale” moldo-evreiești din creația componistică autohtonă, menționăm articolele: „Procedee facturale noi, influențate de folclorism, în muzica compozitorilor din Moldova” (1997), „Manifestări ale stilului național în muzică sub aspectul problemei etnogenezei culturale și etnologiei muzicale” (2009). Printre preocupările recente se numără: „Problema compozitor și folclor: factorii constructivi ai stilului” unde autoarea abordează relația compozitor – folclor din perspectiva intertextuală a formării stilului, remarcând faptul că în muzica academică „apelarea la sursele primare ale artei tradiționale generează apariția unui șir de factori de constituire stilistică, atât în domeniul formării unui stil național cât și în sfera etnoculturii, privită ca un sistem stabil, integral. Se relevă rolul folclorului ca fiind un cod genetic al etnoculturii, precizând și alți factori ce funcționează la nivelurile discursului muzical și al limbajului muzical, contribuind la formarea „flexibilității limbajului” și, ca urmare, a „flexibilității stilului” (2017).

Investigațiile G. Cocearova au adus o contribuție semnificativă evoluției teoretico-analitice a muzicologiei autohtone și valorificării științifice a creației componistice din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: Galina Cocearova, muzicologie, stil național, etnocultură, folclorism, creația componistică din Republica Moldova.

Forme de protejare a patrimoniului cultural.

Studiu de caz: costumul popular

Agnes Daliana BEJAN, masterandă,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Omul de-a lungul timpului și-a construit mai multe tipuri de semne care îl ajutau să comunice cu semenii săi, să comunice cu Lumea. Ca ființe umane avem un anumit cod comportamental ce ne reprezintă și cu ajutorul căruia ne declarăm și ne susținem apartenența. Codul fixează și, totodată, întărește relația socială, dar și mitico-simbolică, reușind să adune laolaltă trăsăturile comune. Rolul nostru, al tinerei generații este acela de a reanima credința, de a reinterpretă simbolurile, de a accepta reînvișarea codurilor care ne vorbesc despre noi.

În satele românești, toate manifestările vieții respectau rânduiala. Această rânduială fiind asemănată de către oamenii societăților arhaice și tradiționale cu o lege a vieții; omul a căutat armonia în tot ce-l înconjură, prin armonie își asigura comunicarea și păstrarea relației cu Cosmosul.

Zestrea noastră a fost și este bogată, tot ceea ce trebuie noi să facem este să căutăm să o cunoaștem, să îi descifrăm sensurile profunde. Vizităm muzee, cercetăm arhive, mergem în biblioteci, în sate. Este oare de ajuns?

Trăim în prezent, suntem oameni ai prezentului, dar trebuie să ne asumăm trecutul și devenirea. Suntem diferiți și este normal, ne raportăm la ceilalți, ne integrăm, asimilăm cunoștințe despre ei, dar nu uităm de noi, de ceea ce ne definește și ne reprezintă.

Este absolut necesar ca în aceste vremuri, în această epocă a globalizării să punem din ce în ce mai mult accent pe nevoia de redescoperire a adevăratelor sensuri pe care omul culturilor tradițional le transmitea prin gesturi, ritualuri, elementele de port, sau de artă populară etc. Noi trebuie mai apoi să dăm mai departe ceea ce descoperim unei alte generații, care trebuie să aibă șansa de a se cunoaște pe sine dincolo de prejudecăți și stereotipuri. Pentru aceasta trebuie să învățăm noi să vedem, nu doar să privim, pentru a-i învăța și pe ceilalți să depășească nivelul aparenței și să ajungă la esențe atunci când se raportează la un element de patrimoniu cultural, la formele de moștenire culturală.

Vom pune în discuție în acest context costumul popular, care reprezintă nu doar un ansamblu cu funcții practice, de acoperire sau se apărare, ci și un ansamblu de semne și simboluri, un limbaj de comunicare; costumul popular reflectă valori sociale, morale și estetice.

Femeia creatoare de elemente de port tradițional a dovedit dintotdeauna a deține foarte multe secrete, creația devenind o formă de manifestare a cunoașterii tainelor Lumii. Formele simbolice prezente în ornamente, spre exemplu, se dovedesc a fi rezultate ale experienței trăirii în lume, dar și forme

de interpretare a Lumii, de realizare a unor punți de comunicare, atât în plan orizontal, cât și în plan vertical, pentru declararea unei apartenențe totale la Lume. Stelele sunt stele, florile sunt flori, dar în același timp ele sunt mai mult de atât, sunt reprezentări ale dialogului cu formele imaginarului. Ele sunt și realități fizice, dar și realități simbolice propriu-zise.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, învățare, comunicare, cunoaștere, interpretare, simboluri.

Diversitatea surselor pentru promovarea artei cămășii cu altiță – o piesă importantă a Patrimoniului Cultural

Tatiana BÎZGU, doctorandă,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Cămașa tradițională cu altiță – obiectul vestimentar care i-a cucerit pe marii designeri ai lumii, are șanse să intre în Patrimoniul Imaterial Unesco.

Republica Moldova și România au lansat procesul de promovare a dosarului transnațional de candidatură pentru a înscrie „Arta cămășii cu altiță ca element de identitate culturală în România și Republica Moldova” pe Lista Reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității. Echipe de cercetători cutureieră Republica Moldova și România pentru a aduna mărturiile ale meșterilor populari care duc mai departe tradiția coaserii ie. Simpozioane științifice unesc personalități din domeniul etnologiei și etnografiei din multe țări.

Din 2013, pe 24 iunie, la inițiativa comunității online „La Blouse Roumaine”, se sărbătorește Ziua Universală a Iei, marcată în toată lumea.

La Șezătorile organizate în zilele noastre participantele sunt îndemnate să cerceteze lăzile de zestre, albumele cu fotografii pentru a descoperi cămăși autentice, ornamente și motive din timpuri trecute.

În cadrul disciplinei Educația tehnologică se realizează informarea generației noi despre simboluri cusute pe ie, croiul corect, selectarea pânzei, combinarea culorilor, tehnicilor de brodat și croșetat. Sursele importante pentru promovarea tradițiilor populare a patrimoniului țării noastre sunt expozițiile, emisiunile TV dedicate meșterilor populari, grupuri tematice în rețele de socializare: „Semne cusute”, „Șezătoare Basarabia”, „Măiestria”, „La Blouse Roumaine”, „la râurată românește”, „Artele textile”, „Moldova coase IE”, „Șezătoare Chișinău”, ș.a. Prin intermediul acestor comunități doamnele din multe țări ale lumii încep să coase prima sa ie personalizată. Fiecare cămașă populară poartă cu ea o poveste care se transmite din generație în generație ducând mai departe spiritul și istoria acestui popor.

Cuvinte-cheie: cămașa tradițională, ie, promovare, ornamente, „Semne cusute”.

Obiectivele patrimoniului cultural din satul Găuzeni, raionul Șoldănești

Mihaela BRAGA, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Satul Găuzeni este o localitate în raionul Șoldănești, situat la o distanță de 20 km de orașul Șoldănești și la 147 km de Chișinău.

În localitatea noastră sunt mai multe locuri și obiective ce țin de evoluția localității din cele mai vechi timpuri până în prezent. Stabilindu-le în ordine cronologică se pot evidenția principalele dintre ele: două grote, care ne vorbesc despre evenimentele din localitate din timpul marilor migrații a popoarelor de la începuturile evului mediu. Dealul Roșu, izvorul turcului sunt locuri și monumente ce țin de lupta bășinașilor împotriva cuceritorilor străini cum au fost tătarii, turcii și alți doritori de a pune stăpânire pe bunurile și bogățiile neamului. Ca obiect istoric servește și școala din sat, finisată pe la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX. Alte obiecte cu caracter istoric mai sunt: Monumentul Eternității, izvorul, răstignirile de pe teritoriul satului.

Istoria bisericii locale o constituie istoria a trei lăcașe sfinte care se trag din vechimea vremurilor. Prima biserică, nu se știe când, de cine a fost construită și de cine a fost ctitorită, dar se știe că era din lemn, și că în apropierea ei se afla și cimitirul. A ars acel lăcaș sfânt și tot nu se știe din ce cauză. În anul 1804 a fost zidită o altă biserică, ctitorită de un preot pe nume Vasile Anastasiu. A fost construită împreună cu lumea din sat pe același loc al bisericii care a ars. Biserica avea pereții împlețiți din nuiele, muruiți cu lut și acoperiți cu paie. Această biserică avea Hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril și a fost sfințită în anul 1812. Nu știm ce s-a întâmplat cu biserica, deoarece în sat a început construcția unei noi biserici, iar pe locul celei vechi a rămas doar o mică părticică care ne amintește până astăzi ca aici a fost biserica. Aceasta era o biserică mai impunătoare după mărime, cu pereți groși, cu turla înalte și clopot, înfrumusețată cu icoane rare și frumoase, îngrădită cu gard din piatră, care există până azi.

Cuvinte-cheie: istorie, lăcașuri sfinte, monument, sat, patrimoniu.

Politica etnoculturală în RASS Moldovenească (1924-1940)

Dr. Valentin BURLACU,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Politica etnoculturală a regimului bolșevic din primii ani a încercat să oprească și să vindece efectele pe termen lung ale politicii țariste de rusificare a populației neruse din imperiu, căutând să le asigure un anumit grad de autonomie, cu acceptarea și promovarea lor în sistemul federal al puterii, dar prin păstrarea puterii monolitice a partidului comunist.

După această logică a fost decretată și înființarea, în 1924, a unui șir de republici autonome, inclusiv RASS Moldovenească, cărora urma să li se atribue câte un popor titular. Însă, politica etnoculturală promovată în această entitate statală artificială, spre deosebire de alte republici, a avut din start, ca jalon fix, teoria „moldovenistă” despre existența a două popoare diferite – moldovenii și românii, cu scopul de a masca pretențiile teritoriale sovietice față de statul român și de a extinde revoluția proletară în sud-estul Europei.

Principiile și conceptele de construcție etnoculturală moldovenească în limitele strâmte transnistrene urmau să demonstreze, chiar și formal, dezvoltarea național-culturală a „națiunii titulare”. Aceasta presupunea creșterea numărului persoanelor de etnie moldovenească în instituțiile de partid și de stat, oficializarea unei noi „limbi moldovenești” și introducerea ei în toate sferele vieții sociale ca instrument de comunicare cu populația moldovenească rurală, deschiderea de școli și lichidarea neștiinței de carte, editarea și răspândirea tipăriturilor în limba națională, acordarea unei atenții speciale rolului femeilor în republică, răspândirea ideilor revoluționare și antrenarea activă a populației la edificarea „noii societăți”, prin programe de educație politică în limba băștinașilor, crearea de instituții culturale care ar demonstra realizările științei și culturii naționale. Ridicarea nivelului cultural al populației era considerată la fel de necesară ca o temelie în opera de creare a omului nou sovietic.

Cuvinte-cheie: analfabetism, bolșevic, cadre, ideologie, limbă, națiune.

Valorificarea clasicii literaturii române în RSSM la mijlocul secolului XX

Ivan CACIULA, doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova

Anexarea Basarabiei la URSS și formarea RSSM a schimbat radical viziunea literaturii și artei moldovenești printre care critica literară avea o viziune proprie, încercând să aducă în vizor ideile literaturii clasice românești cu perspective evoluționiste din spațiul sovietic. După 1940, pe paginile revistei „Octombrie”, ziarelor „Moldova Socialistă”, „Tinerimea Moldovei” etc. au fost publicate articolele științifice dedicate cronicarilor Gr. Ureche, I. Neculce, scriitorilor moldoveni din secolul al XIX-lea C. Stamati, A. Donici, A. Russo, C. Negruzzi, V. Alecsandri, I. Creangă, M. Eminescu.

Studiul criticii literare contemporane în RSSM a fost realizată pe trei direcții: în domeniul păstrării moștenirii clasice a literaturii românești, al studiului literaturii sovietice moldovenești, determinarea relației literaturii moldovenești cu literatura altor popoare ale URSS, în primul rând rusă și ucraineană, din punctul de vedere al metodologiei marxiste-leniniste de studiere a moștenirii literare clasice a poporului moldovenesc. Au fost realizate publicații de lucrări ale cronicarilor și scriitorilor Gr. Ureche, M. Costin, I. Neculce, D. Cantemir, G. Asachi, C. Stamati, A. Hîjdeu, A. Donici, C. Negruzzi, A. Russo, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, M. Eminescu, I. Creangă, A. Mateevici etc.

Conducerea Partidului Comunist din Moldova, a recunoscut și a permis aprobarea unui șir de scriitori din Moldova istorică ca reprezentând moștenirea literară a poporului moldovenesc și care constituie mândria sa națională românească, au contribuit la îmbogățirea limbii literare *moldovenești* și care au permis valorificarea operelor clasicii literaturii române în spațiul RSSM aflat sub influența ideologiei socialiste.

Cuvinte-cheie: literatură, clasici, moștenire, partid, RSSM.

Educația pentru patrimoniu – sursă și resursă a dezvoltării identității culturale

Marioara CALANCEA, doctorand,
Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău

Educația culturală, ca resursă de viitor conectată la rădăcinile viei, trebuie să se afle în centrul preocupărilor societății actuale, căci dezvoltarea economică din deceniile post-comuniste s-a bazat pe decomunizarea decorului nostru mental dar și pe o ură de sine, exprimată prin urbanizarea galopantă a moravurilor, cu tot cu decompensările sale nevrotice. Tocmai în acest balans vechi-nou găsim paradoxul care ne va reconecta la o conștiință patrimonială funcțională: nu poți înțelege logica arhaică a românității tradiționale decât dacă ești complet urbanizat, cultivat, familiarizat cu antropologia culturală și oarecum obosit de propriul rafinament. Numai asemenea oameni au o percepție completă și corectă asupra creațiilor de patrimoniu străvechi, opace pentru cei mai mulți contemporani. Dacă optăm pentru o asemenea viziune, avem însă nevoie de o mai bună EDUCAȚIE.

Noțiunea de **patrimoniu** este etimologic legată de cultura patriarhală, adică de o ancestralitate pe care corectitudinea politică, studiile de gen și secularismul o pun în criză. Nu suntem încă pe deplin naturali în schimburile culturale cu restul lumii occidentale, la periferia căreia ne aflăm și tocmai acest statut periferic, reflectat în mimetisme superficiale și complexe de inferioritate resentimentară, ne face să ne trăim crispați *specificul național*, inertial legat de un imaginar rural, *primitiv*, deci rușinos.

Avem nevoie (și) de o pedagogie bazată pe valorificarea patrimoniului cultural și a resurselor culturale care implică metode de predare active, o interpretare interdisciplinară și un parteneriat între educație și cultură, prin antrenarea metodelor de exprimare și comunicare, aducând domeniile patrimoniului cultural identitar în lumea copiilor și a tinerilor. De aceea, **Educația pentru patrimoniu cultural** trebuie să devină un spațiu al dialogului aflat sub semnul diversității, bazat pe un potențial cultural identitar puternic, aflat (încă) în așteptarea descoperirii și a valorizării sale în ȘCOALĂ.

Cinci cuvinte cheie: *patrimoniu cultural, educație culturală, pedagogie de patrimoniu, identitate, alteritate.*

Dimensiuni istorico-culturale în evoluția artei academice acordeonistice din Republica Moldova

Dumitru CALMÎȘ, doctorand,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

Pe parcursul a șapte decenii istoria artei academice acordeonistice din Republica Moldova a suferit o metamorfozare complexă, reliefând trei perioade evolutive – constituirea, consolidarea și transformarea. Odată cu anexarea Basarabiei la URSS formarea școlii naționale de acordeon (anii 40-60 ai secolului XX) este direct condiționată de progresul artei interpretative din Europa de Est (în special Rusia, Belarus, Ucraina). În perioada de consolidare (anii 70-80 ai secolului XX) acordeonul multi-timbral cu butoane și convertor (*S. B.* + *F. B.*) se face tot mai vizibil, atât pe scena profesionistă, cât și în procesul didactic. Modernizarea construcției instrumentului, oferind un diapazon larg de posibilități tehnice și expresive, a generat o avansare semnificativă la nivelurile compozițional, interpretativ și metodico-instructiv.

În anii 1990 începe etapa de transformare a școlii naționale de acordeon. Dacă în unele țări din fosta URSS (precum Rusia, Belarus, Ucraina) ambele modele de instrumente își continuă cursul academic de dezvoltare, atunci constatăm că în țara noastră instruirea tinerilor muzicieni este efectuată numai la acordeonul cu taste, excepție făcând regiunea transnistreană. În pofida „rupturii” ce s-a produs în perioada sovietică între cele două tipuri de armonică cromatică, totuși acordeonul cu taste reușește să preia organic experiența acumulată de „fratele său” – baiantul. La momentul actual, programele de studiu pentru acordeon, cuprinzând toate verigele învățământului artistic (școala de muzică / de arte, colegiul, academia, școala doctorală) și fortificând statutul academic al instrumentului, păstrează în mare parte o poziție echivalentă cu cerințele de instruire a pianiștilor, violoniștilor etc. Chiar dacă în ultima perioadă creațiile compozitorilor europeni se fac sesizate din ce în ce mai frecvent în repertoriul didactic și cel concertistic, totuși tradițiile școlii ruse rămân a fi predominante în procesul evolutiv al istoriei și artei interpretative acordeonistice din Republica Moldova.

Cuvinte-cheie: acordeon, arta interpretativă, școală academică, învățământ artistic.

Apariția și dezvoltarea ornamentului tradițional „Pomul vieții” în arta românească

Andrei CASTRAVĂȚ,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Lucrarea reprezintă studierea particularităților ornamentale ale țesăturilor tradiționale, clasificarea ornamentului de la ornamentele străvechi sau cele arhaice, cercetarea și aspectul de tip ornament vegetal pomul vieții.

O ornamentică bogată ne oferă covoarele, țesăturile moldovenești deosebite prin stil, dar, care, pe parcursul vremii a suferit schimbări enorme datorită a mai mulți factori: gusturi estetice, dezvoltarea industriei etc.

Eu am ales ca subiect de cercetare ornamentul tradițional „Pomul vieții”.

„Pomul vieții” sau cum mai este numit „Arborele cosmic” este considerat un simbol creștin, fiind unul dintre cele mai răspândite în arta universală și simbolism. Pomul vieții este inspirat din viața de la sat și are la bază mituri pre-creștine, viața fără de moarte.

Pe parcursul timpului și în contact cu tradițiile culturii locale, motivul a îmbrăcat numeroase înfățișări, uneori intervenind cu diferite înlocuiri de elemente: copacul transformându-se în coloană, în cruce, păsările se schimbau în figuri umane, în animale fantastice. La baza tuturor acestor schimbări ale simbolurilor stă motivul sacru, al pomului vieții. Pe teritoriul actual al Republicii Moldova cea mai interesantă reprezentare a pomului vieții s-a realizat pe țesături.

Ornamentul pomul vieții este răspândit în Basarabia și este folosit ca decor pe diferite țesături. Ornamentul tradițional și anume „Pomul vieții” a ocupat mereu un loc important în Arta românească și a avut o evoluție deosebită încă din perioada neolitică. A fost mereu deosebit prin stilistica și coloritul lui în covoarele tradiționale. Pomul vieții a fost inspirat din viața de la sat și dezvoltat pe parcursul vremii până în prezent.

Cuvinte-cheie: ornamentul tradițional, țesături tradiționale, „Pomul vieții”, „Arborele cosmic”, mituri pre-creștine.

Sarmalele – diversitate și tradiții

Dr. Viorica CAZAC, dr. Jana CÎRJA, dr. Carolina GROSU,
dr. Olga GUTIU, dr. Rodica SIMINIUC,
Universitatea Tehnică a Moldovei

Bucătăria tradițională din spațiul basarabean este rezultatul sintezei în timp a gusturilor, ideilor și obiceiurilor gastronomice. Cunoașterea ingredientelor utilizate, a termenilor, tehnologiilor de preparare, semnificației și tradițiilor reprezintă un obiectiv educațional, dar și de cercetare care merită atenție în vederea asigurării continuității ei.

Galuștele/sarmalele reprezintă preparatul cu care începe servirea bucatelor calde la mesele de sărbătoare organizate cu diferite ocazii: sărbătorile *sezoniere*: sărbătorile iarna, primăvara, vara, toamnă; sărbătorile familiale: naștere-botez, petrecerea la armată, căsătorie: cununie și nuntă, înmormântare și pomenire; sărbătorile comunitare: ex. hramul bisericii satului.

Studiul preliminar desfășurat în teren a constatat diversitatea mare a acestui preparat variat în funcție de mai multe criterii de referință. Astfel, funcție de *umplutură* se cunosc a fi făcute din: bulgur, crupe de mălai, păsat, astăzi - orez și carne, completate cu legume în abundență, în raport cu *tipul frunzei* în care erau adunate: vită-de-vie, sfeclă, podbal, ștevie, arțar, lobo-dă, dud, nuc, știr, brusture, varză (perioada târzie), zmeură; *condimente*: pă-trunjel, mărar, leuștean, țelină, piper măcinat, piper boabe, frunze de dafin, sare; după *forma estetică*: triunghiulară, tubulară (zona de nord); conform *caracteristicilor dimensionale* (mărimea): mici, medii, mari; după *perioada* în care se preparau raportate la tradițiile creștin-ortodoxe: în post sau *câșlegi*. După *perioada de timp și zona geografică analizată*, s-au constatat tehnologiile de preparare axate nu doar pe conținutul variat dar și cel al regimurilor tehnologice: temperatură, durată de preparare; condițiile și tipul vaselor în care se prepară, indicii de ghidare în identificarea finalității pregătirii, cunoscute de cele mai iscusite bucătărese numite „porăitoare” în anumite localități.

Sunt necesare studii extinse considerând și tradițiile legate de tehnologiile tradiționale de preparare, momentele și felul în care se intervine: la începutul „învârtirii/împletirii găluștelor”, verificarea gradului de finalitate a lor, modului de servire, a ocaziei cu care se pregăteau și componentele utilizate. Exemplu în acest sens servește prepararea sarmalelor din frunzele de arțar, special, la petrecerea băieților în armată.

Cuvinte-cheie: găluște, umplutură, frunze, condimente, formă.

Plăcinte alese – culese de la străbuni

Dr. Viorica CAZAC, dr. Carolina GROSU, dr. Olga GUTIU, dr. Rodica SIMINIUC, Universitatea Tehnică a Moldovei

Satele din Moldova sunt caracterizate prin păstrarea identității și tradiției naționale, culinare, agricole dar și a practicilor meșteșugărești, fiecare dintre acestea oferind șansa de a transmite din generație în generație datinile și, totodată, de a-și valorifica munca.

Fiecare zonă geografică a Republicii Moldova prezintă amploarea artei culinare specifice, dezvoltată de-a lungul timpului fiind influențată de economie, migrație dar și de dorința gospodinelor de a afla ceva nou păstrând autenticitatea strămoșească.

Bucătăria tradițională din spațiul basarabean îmbină preparatele din diverse culturi, păstrând aromele specifice moștenite încă din cele mai vechi timpuri. Deși nenumărate feluri de mâncare au fost transmise din generație în generație, ele cu timpul au fost uitate sau doar amintite la șezători și evenimente naționale. Pentru a nu le pierde în timp, este important să fie culese din teren, dar și aduse în vizorul instituțiilor educaționale, cercetate și specializate, mediatizate, promovate și valorificate prin includerea lor în circuitul turistic și gastronomic.

Printre felurile de mâncare tipic românești sunt plăcintele, care reies din pregătirea aluatului, umpluturii, coacerea sau prăjirea lor.

În sate, de la casă la casă, de la gospodină la gospodină, plăcintele au diferită tehnologie de preparare și diferită semnificație. Plăcintele „*Poale-n brâu*”, vine de la obiceiul femeilor de a scurta din lungimea fustei când trebăluiau, pentru a-și asigura libertatea mișcărilor. Erau pregătite cu diverse ocazii, inclusiv în ajunul nunții de soacra mică, demonstrând că, mireasa este din familie de gospodari (satul Tudora raionul Ștefan-Vodă). Plăcintele „*Gâtul babei*” se coceau în serile lungi de iarnă, când se mai organizau șezători, denumirea venind de la gâtul gospodinelor care țeseau cu capul în jos (satul Văleni raionul Cahul). Plăcintele „*Împăturite*”, se coceau la început de primăvară, marcând sfârșitul perioadei șezătorilor (satul Șolcani, raionul Soroca).

Studiul inițial desfășurat a constatat diversitatea mare a plăcintelor, dar și multiplele lor semnificații, ocazii de pregătire și servire a lor. Spre deosebire de arta culinară specifică altor țări, bucătăria autohtonă se remarcă prin bogăția ingredientelor îmbinate laolaltă și multiplele valențe gastronomice, estetice, derivate din ele.

Cuvinte-cheie: poale-n brâu, gâtul babei, împăturite, coace, plăcinte.

Pluralitatea și sincretismul tradițiilor muzicale populare contemporane: spre o nouă paradigmă a valorificării identității naționale în educație

Dr. Vasile CHISELIȚĂ,
Institutul Patrimoniului Cultural

Autorul fundamentează necesitatea ajustării programelor de educație estetică/ muzicală/ artistică/ culturologică universitară și preuniversitară din Republica Moldova la noile paradigme euristice privind diversitatea tradițiilor muzicale populare în societatea contemporană, fenomen ce dezvăluie o dimensiune hegemonică în traiectul evoluției identităților culturale moderne. Axarea pe viziunile, conceptele și „preceptele” gnoseologice vechi, caracterizate de reminiscența unui patos romantic și idealizant privind cultura, moștenirea, tradiția muzicală folclorică nu mai validează astăzi un instrument eficace în cunoașterea, înțelegerea și explicarea practicilor, proceselor, comportamentelor, valorilor și principiilor sociale actuale, încorporate în vastul domeniu de creativitate umană, acreditat și cunoscut publicului larg sub eticheta de „muzică populară”.

În consens cu tendințele etnomuzicologiei occidentale, care urmărește îndeaproape evoluția proceselor culturale în societățile contemporane, propunem spre discuție și eventuală asimilare în programele educaționale de specialitate a unui sistem de departajare a culturii muzicale populare pe patru nivele, nișe, platforme de funcționare socială în contemporaneitate: 1) muzica tradițională, orală, lăutărească, promovată în mediul vernacular al comunităților; 2) muzica folclorică sau folcloristică, promovată în scenă de colectivele etnofolclorice, sub egida specialiștilor, deseori în mediul urban; 3) muzica neo-tradițională, promovată de orchestrele de muzică populară, standardizate, instituționalizate de stat, larg promovată de mass media; 4) muzica populară modernă cosmopolită, promovată de formațiile folk, pop, rock, etno-pop, etno-folk, jazz-folk etc., în care elementul național este promovat cu aportul noilor tehnologii electroacustice. Fiecare nivel de proiecție socială a culturii muzicale populare presupune modele, practici, stiluri, principii și resurse specifice de afirmare a identității naționale în contextul globalității culturale moderne.

Cuvinte-cheie: muzică tradițională, muzică folcloristică, muzică neo-tradițională, muzică populară modernă, identitate culturală.

Icoana pe sticlă – element de patrimoniu cultural: între religie, meșteșug și artă

Maria Alexandra CICEO (KIS), masterandă,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

La nivelul prezentării noastre ne propunem să analizăm în mod obiectiv aspectul artistico-religios, specific vieții spirituale a țaranului român din Ardeal, reflectat în icoana pe sticlă.

Fiind vrând-nevrând contemporani cu fenomenul secularizării, care se manifestă în mod diferit în funcție de zona spirituală căreia îi aparținem, avem nevoie de o întoarcere la origini, la lucrurile simple și la redescoperirea spiritualității. Icoana pe sticlă a fost pictată naiv, dar cu credință și dragoste, de cei care odinioară și-au dorit să-L aibă pe Dumnezeu, nu doar ascuns tainic în inimile lor, ci și la vedere, așezat la loc de cinste în casă, în Universul pe care și l-a construit. Astfel, icoana reușește prin prezența și funcțiile ei să transmită atât starea celui care a pictat-o, dar să-l și apropie pe cel care o privește de Divinitate. De aceea, privitorul trebuie să vadă în ea mai mult decât o bucată de materie, el trebuie să pătrundă dincolo de aparență și să privească în profunzimea ei. Acest lucru nu se referă doar la receptarea sensului teologic, ci și la descoperirea și actualizarea sensului ce se dorea transmis de cel care a pictat-o, acel țaran român iconar, care a redat în icoanele sale viziunea sa asupra vieții și a morții, concepții despre etică și dreptate socială, propria imagine despre Călătoria către Dincolo, despre Rai și Iad, sau a transpus povestirile biblice în peisajul spațiului și portului său specific. I-a îmbrăcat pe sfinți în straie populare și i-a înconjurat de ruji sau ornamente specifice, care se găsesc pe porțile și pridvoarele caselor lor. Meșterul țaran a pus în această muncă toată ființa lui, tot sufletul, exprimând gândirea și profunzimea sa credință prin creația mâinilor sale.

În vremurile în care calvinismul și catolicismul au încercat cu agresivitate să schimbe credința românilor, iar singura alinare ce o aveau țărani era credința strămoșească neștirbită, apare icoana pe sticlă, ca un balsam pentru trup și suflet.

„Icoana pe sticlă, modestă și nepretențioasă, dar strălucitoare și ademenitoare prin cromatica sa vie, – o frântură din «împărăția cerească», ogindită într-un ciob de sticlă prins într-o umilă ramă de brad – era la îndemâna chiar și a celui mai sărac dintre plugarii români, aflați parțial, încă în secolul al XVIII-lea, în stare de iobăgie. Icoana pe sticlă era capabilă să satisfacă dorința masei țărănești sărace de a avea în casă protectorii existenței sale.”(Dancu, Iuliana, Dancu, Dumitru, *Pictura țărănească pe sticlă*, Editura Meridiane, București, 1975, p.7)

Poate că pentru mulți dintre noi, cei de astăzi icoana nu mai are aceeași semnificație, iar funcțiile ei nu mai au aceleași valori, dar trebuie să conștientizăm faptul că ea face parte din cultura noastră, este un element în care putem descoperi elemente de memorie culturală. Icoana pe sticlă este un element important

al cărții noastre de vizită, cu care ne identificăm în lume și ne facem cunoscute adevăratele valori și tradiții populare, fiind, cu siguranță, un reper identitar pe care trebuie să-l redescoperim prin interpretare și să nu o mai privim doar ca pe un obiect într-o expoziție oarecare.

Cuvinte-cheie: icoană, credință, pictură naivă, valoare, patrimoniu, interpretare.

Visul ca semn de prevestire a morții

Carolina COTOMAN, Institutul Patrimoniului Cultural

În tradiția populară, moartea nu vine niciodată neanunțată. Există diferite vise care prevestesc moartea.

Semnificația viselor este întotdeauna unică, pornind de la personalitatea, gândurile, emoțiile, experiența de viață a fiecărui om în parte. Atunci când îi încredințăm altei persoane să ne tâlmăcească simbolurile din vise, aceasta își proiectează propria experiență de viață asupra celor povestite de noi.

Din cele mai vechi timpuri, din generație în generație, a fost transmisă interpretarea unor simboluri din vise. Aceste semnificații le auzim din copilărie și, firește, li se pot potrivi multor oameni, datorită faptului că au devenit ca un cod la care apelează subconștientul.

Cercetătorii psihologi menționează că analiza viselor ne ajută să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine – putem afla ce temeri avem în viața cotidiană, ce ne dorim sau ce ne afectează emoțional. Ei admit că există vise premonitorii – unele arată cum pot evolua anumite relații cu semenii, altele ne semnalează anumite disfuncționalități ale organismului, ale căror simptome le neglijăm în stare de veghe. Așadar, nu este cazul să credem că în vis vedem doar lucruri ce urmează să se întâmple – poate fi vorba de prezent, trecut, de anumite aspecte ale unor relații cărora nu le dăm importanță în timpul zilei. Explicația ar fi că în timpul somnului intuiția și telepatia – în măsura în care le avem - funcționează neîngrădit. Pe parcursul zilei ne bazăm pe rațiune și logică, pe lucrurile văzute și înțelese, credem cuvintelor și neglijăm semnalele non-verbale transmise de alte persoane, ne înăbușim anumite impresii și emoții, iar în vis avem posibilitatea să prelucrăm toată informația și să „calculăm” către ce duce o anumită situație, o anumită relație.

Voi prezenta o parte din vise ce ar prevesti venirea morții cum ar fi:

Visarea de gropi sau morminte proaspăt săpate, apă tulbure, lumânări stinse, oameni îmbrăcați în haine negre, dacă visezi că îți cad dinții, cineva din neamul tău va muri în curând etc.

Visele sunt porți către subconștientul nostru și reprezintă una dintre numeroasele metode prin care ne putem cunoaște mai bine, așa dar, cu toate explicațiile științifice, tot se întâmplă adesea că ceea ce visăm să fie o presimțire a unor evenimente în timpul apropiat.

Cuvinte-cheie: moarte, vise, mormânt, lumânare, negru.

**Universitarul clujean Onisifor Ghibu:
comisar al Astei pentru Basarabia (2 mai 1926 - 23 octombrie 1927)**

Daniela Ștefania CURELEA, doctorandă,
Colegiul Tehnic „Cibinium”, Sibiu; Școala Doctorală de Istorie,
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, România

În 30 martie 1926 a venit la putere guvernul condus de către prim ministrul generalul Alexandru Averescu. Din acest Executiv al României au făcut parte patru dintre reprezentanții de marcă ai Astei. Vasile Goldiș, (titularul portofoliului Cultelor și Artelor), Octavian Goga, (titularul portofoliului Internelor), Ioan Lapedatu, (titularul portofoliului Finanțelor) și Ioan Lupaș, (titularul de la Ocrotiri Sociale și Sănătate). În condițiile în care cei patru miniștri anterior menționați s-au aflat în relații optime cu universitarul clujean O. Ghibu, au putut promite și acorda sprijin material necesar în vederea înființării și organizării Regionalei „Astra Basarabeană”. În 31 martie 1926, O. Goga, a primit în audiență pe universitarul O. Ghibu, menționându-i că va deține oficial o însărcinare din partea Guvernului și Astei în Basarabia.

Acesta a acceptat propunerea ce i-a fost adresată în numele Guvernului român de către ministrului de interne, dar a formulat condiții pe care Guvernul s-a angajat a le respecta. Altfel, profesorul Ghibu, a declarat că își va prezenta demisia, aspect care va afecta în plan negativ, atât Guvernul, cât și Asociațiunea. Între 1926-1927 în prezența lui O. Ghibu, s-a constituit și a activat în primul său an Regionala Astra Basarabeană, secțiile sale, bibliotecile, tipografia, cercurile culturale, s-au prezentat prelegeri și conferințe pe teme de interes publicului auditor. Au fost publicate în limba română, cu grafie latină: *România nouă și Cuvânt modovenesc*.

Cuvinte-cheie: Ferdinand I, Arhiepiscopul Gurie, Vasile Goldiș, Onisifor Ghibu, Ioan Pelivan, Teodor Iacobescu.

Corneliu Diaconovici și marile proiecte ale „Astreii” între 1898-1905: (Enciclopedia Română și Muzeul Asociațiunii)

Dr. Dragoș Lucian CURELEA,
Colegiul Tehnic Energetic, Sibiu, România

Printre marile proiecte ale Astreii, remarcăm la cumpăna veacurilor XIX-XX editarea unei *Enciclopedii Române* sub egida Astreii, respectiv edificarea în același oraș sud-transilvănean a unui *Muzeu al Astreii/Casa Asociațiunii*, după modelul instituțiilor similare din Europa acelei perioade. În 3 ianuarie 1895, dr. Cornel Diaconovici prezenta membrilor Comitetului central Astra „un proiect pentru o nouă întreprindere literară din partea Asociațiunii, în scopul lățirii științelor și artelor în cercuri cât mai largi la poporul nostru, anume prin editarea unei enciclopedii române”.

În același an, urmare a acestui demers, sus numitul comitet accepta propunerea lui C. Diaconovici. În biroul *Enciclopediei Române* au activat alături de C. Diaconovici: Ilie Beu (medic); Nicolae Togan (preot unit, biblioteca-rul instituției); Ilie Moga (învățător la Școala Reuniunii Femeilor Române din Sibiu); Ioan Popoviciu (profesor la Școala Civilă de Fete tutelată de Astra).

Proiectul lui C. Diaconovici a fost urmat pe o perioadă de șase ani de o muncă laborioasă care a constat, în principal în redactarea, verificarea atentă, corectarea eventualelor scăpări și neajunsuri și elaborarea efectivă a *Enciclopediei Române*. Aceasta s-a materializat sub forma a trei tomuri editate în perioada 1898-1904, în Editura și Tipografia sibiană deținută de librarul sas Wilhelm Krafft. Volumele au totalizat 37.622 articole redactate (28.261 acceptate) de peste 350 colaboratori și contributory.

Cuvinte-cheie: Astra, Muzeu, Enciclopedie, Corneliu Diaconovici, Sibiu.

Evreii sefarzi în istoria Principatului Moldovei

Dr. Victor DAMIAN, Institutul Patrimoniului Cultural

Evreii sefarzi (sau de rit spaniol) sunt reprezentanții ai etniei care s-a format în Peninsula Iberică (teritoriile Spaniei și Portugaliei moderne) și vorbeau ladino. În istoriografie, există opinia că primii evrei care au apărut pe teritoriul principatului moldovenesc au fost tocmai evreii sefarzi. Se poate presupune că, în acest caz, putem vorbi despre comunitatea evreiască din Akkerman (Moncastro), care a existat acolo încă din perioada pre-moldovenească. Evreii care locuiau în această regiune, în mod evident, participau la comerțul din Marea Neagră și Marea Mediterană.

Cert este însă ca se poate vorbi fără echivoc despre apariția evreilor sefarzi în sudul Basarabiei după cucerirea otomanilor în 1484 a cetăților Akkerman și Chilia din preajma Mării Negre, iar în 1538 a cetății Tighina. De-a lungul timpului, supușii Imperiului Otoman se mutau în aceste orașe, printre care și evreii sefarzi.

Evreii sefarzi ajung în Imperiul Otoman după ce au fost expulzați din Spania (1492) și Portugalia (1496). Ei se stabilesc treptat în orașele Imperiului Otoman. Potrivit unor cercetători, după Balcani, din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, sefarzii se stabilesc și la Akkerman, Chilia, Tighina și în alte regiuni a Moldovei. Din aceeași perioadă, în principat au început să apară evrei, supuși ai Porții, care împrumutau bani celor ce râvneau la tronul Moldovei. Probabil, vracii domnitorilor moldoveni: Isaac a lui Ștefan cel Mare și Cohen a lui Vasile Lupu erau și ei sefarzi.

Sefarzii, fiind supuși ai Porții, după încheierea Păcii de la București (1812), au părăsit cetățile turcești din Basarabia. Mai târziu, un număr mic dintre ei a migrat din Poartă și Principatul Moldovei în Basarabia rusească.

Pierderea de către Principat a teritoriilor sale din sud, unde locuiau evreii sefarzi explică influența lor slabă asupra formării comunităților evreiești din Moldova și apoi Basarabia.

Cuvinte-cheie: evreii sefarzi, migrare, Moldova, Imperiul Otoman, Basarabia.

Copiii în cadrul tradițiilor de iarnă din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (1944-1961)

Dr. Adrian DOLGHI,
Institutul Patrimoniului Cultural

Reinventarea tradiției: lichidarea tradiției vechi și inventarea unei tradiții revoluționare în unele cazuri, transformarea tradiției creștine în tradiție comunistă în alte cazuri, trebuia să contribuie la constituirea unei culturi – de timp sovietic. Sărbătoarea sovietică poate fi referită la formele cele mai efective de îndoctrinare, prin care a fost creată matricea stereotipurilor emoționale. Prin intermediul sărbătorii politice începea prelucrarea ideologică a copiilor de la vârsta de 3-4 ani. Sărbătorile de iarnă pline de căldură, dragoste, prietenie dintre apropiați, umplute cu simboluri comuniste au fost transformate în sărbători sovietice. Anul Nou a fost transformat în sărbătoare revoluționară care trebuia să înlocuiască Crăciunul cu semnificație religioasă. Pomul de Crăciun a devenit Brad de Anul Nou, iar Moș Crăciun a fost înlocuit cu Moș Gerilă. Printre simbolurile utilizate la împodobirea „Bradului de Anul Nou” a apărut steaua cu cinci colțuri, alte jucării erau figurine de pionieri, soldați, muncitori, muncitoare sovietice etc.

De Crăciun, Puterea sovietică urmărea cu strictețe ca tinerii și copiii să nu meargă la biserică sau colindat. Elevii observați mergând la colindat sau intrând în biserică erau discutați și criticați la adunările pionierești sau comsomoliste. Cu toate acestea multe familii își deschideau ușile colindătorilor. În pofida propagandei ateiste agresive și a persecutării bisericii, atașamentul maselor largi ale populației față de tradiții și obiceiuri nu a fost lichidat. Populația sărbătorea pe larg principalele sărbători creștine, în special Crăciunul, Anul Nou, Boboteaza, Paștele. Maturii în perioada postbelică, reușeau să transmită copiilor credința în Dumnezeu. Durabilitatea tradițiilor în conștiința societății nu permitea dezlocuirea lor atât de repede, ele doar erau umplute parțial cu unele elemente cu caracter ideologic. Influența mediului – parțial a propagandei ateiste din partea școlii și organizațiilor de copii și cea religioasă din partea familiei – a format o atitudine duplicitară a atitudinii față de religie, impunându-i să urmeze în taină culturile religioase.

Cuvinte-cheie: Putere sovietică, copii, sărbători de iarnă, propagandă ateistă, identitate sovietică

Respectul față de aspectul identitar și tradițional reliefat în presa interbelică romă din România

Dr. Ion DUMINICA, Institutul Patrimoniului Cultural

La 23 septembrie 1934, una din primele publicații periodice române a diseminat în mediul comunității romilor din România un regulament de conduită morală cotidiană – „Ce trebuie să facă un Rom”. În virtutea promovării tezelor preluate din paradigma cultural-emancipativă a societății moderne, în acest îndrumător se regăsesc și câteva norme ce reliefează respectul față de aspectul identitar și tradițional specific romilor: „Să nu-și ascundă originea lui de Rom și să nu-i fie rușine de neamul din care își trage obârșia; Să respecte pe bătrâni, pe frații și surorile lui; Să aleagă conducători dintre cei mai cinstiți, mai pricepuți și mai harnici dintre romi”; Să apeleze totdeauna, când a întâmpinat vreun neajuns, la sfatul și ajutorul conducătorilor Uniunii Romilor” (*O Rom*. Organ de îndrumare culturală și de revendicări sociale ale romilor din România. Craiova, nr. 1, 23.09.1934).

În cadrul comunicării vor fi evidențiate 8 paliere aferente nivelului de repulsie și respect față de identitatea (originea etnică comună)/Stima de sine Romă:

Stima de sine Romă respinsă/ascunsă unilaterală – persoana de etnie Romă se înstrăinează de orice legături de rudenie cu strămoșii săi romi (din motiv de a evita discriminarea externă pe criteriul etno-social: „țigăni – descendent al țiganilor-robi”);

Stima de sine Romă restrânsă la nivel individual – persoana de etnie Romă își asumă doar propria identitate etnică; totodată, se disimulează referințele aferente familiei ce se confruntă cu o stare social-vulnerabilă extremă (din motiv de a evita discriminarea internă pe criteriul de castă: „rom cioro – țigăni din familie săracă”);

Stima de sine Romă extinsă la nivel familial – cuprinde îmbinarea stimei de sine individuale cu cea familială (respectul față de sine și rudele apropiate – „de același sânge”);

Stima de sine Romă extinsă la nivel comunitar – cuprinde îmbinarea stimei de sine individuale, familiale și comunitare (respectul față de comunitatea/neamul (subgrupul etnic al romilor) la care este afiliată persoana de etnie Romă și familia sa: Romii ursari, lăutari, lăieși, ciurari);

Stima de sine Romă extinsă la nivel regional – cuprinde persoanele de etnie Romă originare din regiunea istorico-geografică a unui stat: Romii ardeleni, olteni, basarabeni;

Stima de sine Romă extinsă la nivel național – cuprinde persoanele de etnie Romă atașate la cetățenia unui stat: Romii din Bulgaria, Romii din România, Romii din Ungaria;

Stima de sine Romă extinsă la nivel continental – cuprinde persoanele de etnie Romă localizate pe teritoriul unui continent: Romii europeni, Romii

americani, Romii asiatici;

Stima de sine Romă extinsă la nivel internațional – cuprinde persoanele de etnie Romă („de aceeași origine etnică”) localizate în majoritatea statelor lumii.

Cuvinte-cheie: romii din România interbelică, ziarul „O Rom”, identitatea romilor, Stima de sine Romă, tradițiile romilor.

Chipul femeii în arta plastică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în anii 60-80 ai secolului XX

Dr. Valentina ENACHI,

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Imaginile feminine țin de patrimoniul cultural al națiunilor și deloc întâmplător faptul că interesul față de această temă a crescut în ultimii ani.

Chipul femeii în arta Moldovei Sovietice poate fi tratat complex doar în contextul cunoașterii realităților din perioada sovietică și a condițiilor de azi, care oferă o deschidere largă spre tratarea și analiza multilaterală a operelor de artă. Intelectualitatea artistică din RSSM a fost influențată de atmosfera timpurilor. În comunicarea dată vor fi analizate direcțiile de tratare a problemei de gen din domeniul artistic al anilor 60-80 a secolului XX în Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. În arta plastică e mai dificil de a găsi anumite narative ideologice, dar formele de reprezentare estetică și temele operelor pot fi analizate și sintetizate pentru a trage concluzii.

Drept criterii de analiză vor fi datele culese din albumele editate în anii 70-80: „Arta plastică a Moldovei Sovietice”. În aceste lucrări sunt arătate prioritar femeii din domeniul agriculturii: mulgătoare, colhoznice, cultivatoare de sfeclă. Mai puține lucrări cu prezentarea chipurilor intelectuale. Arta plastică din RSSM a purtat amprentele realismului socialist. Chipurile feminine au fost create după modelele adaptate cerințelor ideologiei comuniste. Eroinele muncii socialiste, mulgătoarele, colhoznicele sunt cele mai frecvente teme ale creațiilor din domeniul artei plastice dedicate femeii. Aceste tablouri păstrează șabloane naturaliste. Chipul femeii în arta sovietică moldovenească este influențat de ideologia sovietică și confirmă postulatul că femeia merită a fi reprezentată ca o lucrătoare și cetățeană a unui stat mare și puternic, în primul rând. Aceste teme sunt cel mai des abordate în creația pictorilor sovietici din RSSM. Puțini dintre pictorii autohtoni au putut evita clișeele obligatorii ale esteticii ideologizante. Dar astfel de artiști au fost. Putem afirma că există elemente estetice noi în arta Moldovei, care au fost utilizate în tratarea chipurilor feminine, contribuind la inovația și originalitatea artistică atât a picturii de gen cât și a artei plastice în general.

Cuvinte-cheie: teme, femeie, portret, imagine, stil, forme estetice.

Revitalizarea ornamentelor arhaice prin arta contemporană

Cristina ENCIU, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

În cea mai parte din istoria omenirii, noi am aparținut vieții simple, misterului și simbolisticii. În ultimele secole am reușit să rupem câtuși de puțin această legătură, dar, paradoxal, ni se face dor de misticismul în care era învăluita societatea din trecut. Încă ne mai amintim de miturile și legendele care, undeva, în trecutul îndepărtat, erau istorii adevărate. Simbolurile moștenite de la strămoși sunt o sursă infinită de valoare spirituală.

Secolul XXI ține cont de lucrurile utile, este perioada tehnologiei. Într-o astfel de lume e greu să ne păstrăm sănătatea mintală, deoarece este neglijată partea animalică din noi. Cu toții am moștenit spiritul libertin al strămoșilor, acesta se află adânc implantat în ADN-ul nostru.

Primele manifestări de artă erau copilăroase și reflectau viziunea sălbatică (liberă) al omului de atunci. Tot atunci au luat naștere și primele semne cu semnificație mistică, care, într-un anumit fel, au ajuns și în timpurile noastre (spirală, crucea, pătratul, cercul). De ce preferam tocmai acele simboluri? Analizându-le mai atent, acestea iau legătura directă cu spiritul libertin ce se află în ADN-ul nostru moștenit de la strămoși. Și astfel, ne amintim (pentru o fracțiune de secundă) cine am fost într-un trecut îndepărtat.

Aceste simboluri sunt un adevăr absolut pe care l-am descoperit cu mii de ani în urmă. Și ne ținem (cu dinții și conștiința) de ele întrucât ele sunt semnătura noastră, a umanității. Sunt forme simple, oricine le poate desena, și acesta este marele avantaj: ele sunt accesibile tuturor, indiferent de statut social, educație sau vârstă.

Cuvinte-cheie: simbol arhaic, moștenire, cultură, tradiție.

Educație și instruire în școlile primare din Basarabia țaristă (prima jumătate a secolului al XIX-lea)

Dr. Diana EȚCO, Institutul de Istorie

În prima jumătate a secolului al XIX-lea în Basarabia se înregistrează o creștere a populației, se dezvoltă orașele. Ritmul creșterii economice stimula difuzarea științei de carte în rândurile maselor largi ale populației. Seminarul teologic de curând înființat, deși, era destinat pentru toate categoriile sociale, în extenso nu putea satisface necesitățile regionale în oameni instruiți. Pentru a fortifica procesul de dezvoltare a societății basarabene era imperios necesar a eradica analfabetismul regional, în acest scop se cerea a înființa o rețea largă de școli primare capabilă să antreneze în procesul instructiv-educativ un număr impunător de elevi. Totodată tinerele generații trebuiau educate în spiritul unor valori morale și, devotamentului față de monarhia rusă. După o serie de analize sistematice s-a decis ca cel mai potrivit la ora respectivă ar fi fost implementarea învățământului de tip lancasterian. Cel, care a coordonat procesul de deschidere a școlilor lancasteriene în Basarabia a fost mitropolitul Chișinăului și Hotinului Gavril Bănulescu-Bodoni, iar din 1821 – arhiepiscopul Chișinăului și Hotinului, Dimitrie Sulima. Inițial au fost înființate cinci școli lancasteriene, ulterior, până la mijlocul secolului al XIX-lea, în Basarabia funcționau, deja, 12 școli de acest tip. Autoritățile țariste au fost foarte generoase față de coloniștii germani și bulgari, le-au acordat o serie de privilegii, care au avut impact pozitiv asupra organizării procesului instructiv-educativ în rândurile lor. Școlile coloniștilor se împărțeau în două grupe: școlile coloniștilor germani și școlile coloniștilor bulgari. Beneficiind de o situație economică bună, coloniștii germani sunt cei care s-au organizat efectiv și au deschis școli parohiale din contul veniturilor obștilor sătești.

Existau deosebiri dintre prioritățile coloniilor germane și cele bulgărești.

Cuvinte-cheie: educație, instruire, coloniști bulgari, coloniști germani, școli.

Portul tradițional din Țara Lăpușului - element de patrimoniu cultural

Gabriela Maria FILIP, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare
Muzeul Județean de Etnografie și Artă populară, Baia Mare, România

Lucrarea își propune să sublinieze elementele reprezentative ale portului tradițional femeiesc din Țara Lăpușului și rolul pe care acesta îl are astăzi în satele lăpușene. Costumul tradițional reprezintă o adevărată emblemă a țărânului român, un adevărat simbol al acestuia, fiind, în același timp, moștenirea cea mai de preț, lăsată de către strămoși, ca un element al identității noastre, o formă reprezentativă a artei populare românești, dar și o dovadă a muncii realizate de către femeia satului tradițional. Prin cercetarea de teren realizată la poalele Munților Țibleșului se încearcă descoperirea și valorificarea portului, care mai poate fi regăsit astăzi în lăzile de zestre, dar și reafirmarea și reactualizarea viziunii pe care sătenii o au asupra acestui element de patrimoniu. Prin îmbinarea acestor două metode, încercăm de fapt să ne apropiem de sensul dat de către cei care au creat elementele de port, dar și de cei care l-au purtat.

Cuvinte-cheie: Țara Lăpușului, port tradițional, autenticitate, moștenire, identitate.

Aspecte etnoculturale ale dezvoltării populației ruse din Basarabia în secolul al XIX-lea

Irina IJBOLDINA, Institutul Patrimoniului Cultural

Specificul etno-cultural al Basarabiei în secolul al XIX-lea, rezidă în primul rând în marea diversitate etnică. Mărturiile vremii respective, remarcă în Basarabia, pe lângă populația majoritară: *velicoruși*, *maloruși*, tătari, evrei, armeni, bulgari, nemți, francezi, greci, polonezi, sârbi și alte seminții mai puțin numeroase, iar nobilimea Chișinăului constă în cea mai mare parte din funcționăria rusă.

Populația rusă apare în Basarabia încă în sec. XVII-XVIII, ca urmare a unor cauze de natură religioasă și socială. Primii coloniști ruși în această regiune au fost credincioșii de rit vechi, care au emigrat din cauza persecuțiilor religioase. De asemenea în această zonă au evadat și țărani șerbi din Rusia. Dar, către sfârșitul secolului al XIX-lea, cea mai mare parte a populației rurale rusești a fost asimilată în mediul cultural și lingvistic local. „Acolo unde rusnacia intră în contact cu moldovenii” – remarca L. S. Berg, - „ei însușesc limba moldovenească, apoi o uită pe cea proprie și întreg sate trec la auto-identificarea etnică moldovenească. Esența acestui fenomen este redat de zicătoarea moldovenească: *Tata rus, mama rus, numai Ivan - moldovean*”.

În general, rușii reprezentau cea mai urbanizată parte a populației basarabene: dvorenimea și funcționăria instituțiilor civile și militare. Acești oameni aparțineau elitelor urbane: funcționari, ofițeri, medici, ingineri etc., categorii socio-profesionale ce produceau un impact decisiv asupra vieții culturale orășenești din Basarabia, prin reuniuni literare și muzicale, serate de dans, reprezentări teatrale. În același timp rămâneau intacte formele de divertisment tradițional – seratele de club, vizitele oaspeților etc. Într-un anumit sens, s-a păstrat și tradiția „caselor deschise”. În lini mari, viața populației ruse din Basarabia în perioada țaristă, puțin difera de viața caracteristică pentru orașele provinciale din Rusia.

Cuvinte-cheie: specific etno-cultural, populația rusă, nobilimea basarabeană.

Abordări contemporane de promovare a valorilor tradiționale: tehnica digitală de executare a imaginilor, aferente tradițiilor incluse în Lista Reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial

Vladimir KRAVCENKO, Institutul Patrimoniului Cultural

Promovarea valorilor tradiționale constă, printre altele, în transpunerea unor procese etno-sociale în forma vizibilă, în trecerea narativului literar în cel vizual. Tema considerată se referă la perioada recentă de includere a tradițiilor naționale în Lista reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial (2013, 2016, 2017), după cum urmează: 1) Colindatul de ceata bărbătească; 2) Țesutul de covoare de perete; 3) *Mărțișorul* ca practică culturală asociată cu 1 martie. Perioada respectivă este și cea a răspândirii tehnicii digitale în artele vizuale din Republica Moldova. Atitudinea față de computer ca mijloc de executare a operei de artă încă nu s-a răspândit larg, de aceea în mediul non-profesional și în cel profesional predomină părerile tradiționale învechite, precum că grafica executată la calculator nu prezintă valoare estetică. În sensul larg, tehnica digitală presupune exclusiv intervenția în procesul pregătirii imaginii pentru tipar, iar în cel restrâns, este una „moartă”, „neînsuflețită”, clar lucru, „străină”, prea „rece” și de aceea „dezgustătoare”. În așa mod, dimensiunile miniaturale și reproducerea în masă sunt particularități de natură tehnică și artistică care disting toate aceste imagini. În acest context, se remarcă în mod deosebit cărțile cu imagini și stampele poștale. Tradițiile sunt reprezentate cel mai evident în **arta digitală** a lui Lică Sainciuc (*Pom înaurit*, 1988, 2015; *Enciclopedia P. Guitz*, 2006), artist plastic celebru, laureat al Premiului Național 2019, inventator al lexemei *calcugravura*, care definește calculatorul drept un mijloc de creare, nu doar de reproducere, ajustare sau prelucrare a imaginilor.

Cuvinte-cheie: digital, UNESCO, Patrimoniul Cultural Imaterial, tradiții, imagini miniatură.

Povești strămoșești.

Nevoia de valorizare a tradiției prin programe de educație în sistemul public de învățământ

Larisa LAZAR, masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Școala, alături de familie, influențează, prin condițiile concrete în care se desfășoară procesul de învățământ, personalitatea copilului. Rolul familiei este unul deosebit de important în dezvoltarea copilului din punct de vedere fizic, intelectual, moral și estetic, iar funcția educativă a familiei constă în formarea unui întreg sistem de priceperi și deprinderi de viață, corolate cu sentimentul dragostei față de neam, respectul față de moșii și strămoșii păstrători de credințe și călăuzitori de drumuri. Este nevoie de o actualizare constantă a relației școală-familie-comunitate care să construiască și să întărească valorile și principiile ce pot mobiliza resurse interne ale personalității copilului în direcția eficientizării educației, a receptivității și asimilării valorilor științifice.

Evoluțiile rapide din viața socială generează o cerere de continuare a proceselor de reînnoire a cunoștințelor, deprinderilor și valorilor pe durata vieții. Din perspectiva unei analize sistemice, implicarea părinților în educarea copiilor, apare ca o dimensiune a educației permanente, iar școala este un mediu social-organizatoric în care universul copilului se extinde. Educația, în toate formele de manifestare – formală, informală, incidentală – este cea care desăvârșește ființa umană, oferindu-i resurse pentru o bună integrare socială.

În acest cadru larg, un rol important îi este atribuit sistemului de datini, credințe, obiceiuri – patrimoniu cultural – cu care copilul intră în contact încă din educația timpurie. Acesta reprezintă un îndemn la cunoașterea tezaurului Neamului, a propriei identități și la păstrarea sa întru nemurire. Tendința de socializare, sentimentul apartenenței la lumea și la valorile preluate de la înaintași, nevoia de întâlnire nu doar cu sinele, ci și *cu celălalt*, disponibilitatea de a accepta învățarea reciprocă, nevoia confirmării unor atitudini, comportamente, intenții, prin raportare la viziunea și concepția comunității, trăirea bucuriei și a farmecului activităților de grup, valorizarea învățării prin cooperare, promovarea comunicării și a schimbului de opinii constituie elemente ale sistemului de valori promovate de poporul român de-a lungul istoriei, care necesită a fi cultivate în procesul de învățământ. Tradiția autentică reprezintă pentru educație o sursă de valori, culturale și ideologice, care se impune a fi valorizată.

Cuvinte-cheie: școală, familie, comunitate, educație, tradiție.

Dinamica unor elemente ale patrimoniului cultural imaterial. Programul „Tezaure Umame Vii”

Dr. Natalia LAZAR, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Problematika patrimoniului cultural este una din ce în ce mai actuală în rândul specialiștilor, dar și în spațiul public românesc, cu accent pe respectul pentru trecut, grijă și responsabilitate pentru viitor, pe potențialul patrimoniului de a determina schimbări majore în comunitate, contribuind substanțial la dezvoltare economică și socială durabilă. Patrimoniul cultural are o valoare universală pentru noi, membri ai comunității, este element fundamental al identității noastre naționale, iar protejarea lui intră în responsabilitatea autorităților și instituțiilor cu atribuții în domeniu, dar și a cetățenilor.

La nivel național, de o atenție deosebită se bucură programul „Tezaure Umame Vii”, una din inițiativele UNESCO privind salvagardarea, păstrarea și transmiterea patrimoniului cultural imaterial. Scopul acestui program urmărește, pe de o parte, identificarea acelor persoane care, făcând dovada caracterului excepțional al performanței într-un domeniu al patrimoniului cultural imaterial, sunt capabile să transmită un anumit element de patrimoniu cultural imaterial, iar, pe de altă parte, vizează încurajarea statelor membre în vederea adoptării unor măsuri prin care păstrătorii, performerii și transmițătorii anumitor elemente de patrimoniu cultural imaterial să beneficieze de recunoaștere și vizibilitate în rândul comunităților din care fac parte, ale specialiștilor și publicului larg.

Apreciem interesul deosebit manifestat de cercetători în domeniul salvagardării patrimoniului cultural imaterial, însă considerăm că este absolut necesară implicarea autorităților publice și a specialiștilor din cadrul instituțiilor publice de cultură și, deopotrivă, sensibilizarea și responsabilizarea comunităților locale în prezervarea, conservarea patrimoniului cultural și transmiterea lui generațiilor viitoare. Doar acționând împreună vom putea transmite resursa culturală în forma sa autentică și nealterată, fundamentală pentru o dezvoltare sustenabilă și durabilă.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, „Tezaure Umame Vii”, salvagardare, recunoaștere, transmitere.

Tradițiile și obiceiurile sesizate prin prisma caricaturii (pe exemplul revistei „Chipăruș”)

Dr. Angela LISNIC,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Caricatura încă de la apariția sa a fost un barometru al evenimentelor sociale, transmițând mesaje de opinie. Reprezentând persoane, sau situații prin exagerarea unor trăsături care denaturează originalul, caricatura adesea prezintă una din cele mai adevărate istorii ale timpului. În studiul prezent sunt examinate caricaturile care au apărut pe paginile publicațiilor republicane în perioada totalitară. În cercetare s-a urmărit de a prezenta tradițiile și obiceiurile care erau pe teritoriul republicii prin prisma caricaturii pentru a evidenția forma în care erau prezentate aceste tradiții și obiceiuri în sistemul socialist. Pe de altă parte s-a căutat de a identifica valorile ce erau acceptate și cele care erau respinse de sistem. Analizei au fost supuse caricaturile de pe paginile revistei republicane „Chipăruș” din perioada anilor 60-80 a secolului XX. Examinarea acestor caricaturi permite de a înainta un șir de constatări și consemnări privind tradițiile și obiceiurile care erau acceptate și promovate în RSSM. Un loc aparte în șirul caricaturilor revine persiflărilor respectării tradițiilor religioase din zonă. Obiceiurile și tradițiile erau ironizate și supuse derâderii pentru prejudecățile pe care le promovau. De rând cu ele în obiectivul caricaturii intrau și alte caricaturi privind tradițiile și obiceiurile practicate de populația republicii. Fiind un mijloc de propagandă caricaturile satirizau tradițiile și obiceiurile și căutau să impună clișee și viziuni ale sistemului totalitar.

Cuvinte-cheie: tradiții, obiceiuri, caricatură, simboluri.

Masa ca element al habitatului țărănesc

Elena MADAN, Universitatea Tehnică a Moldovei

În articolul prezentat se va urmări evoluția și clasificarea meselor din habitatul țărănesc, de pe teritoriul Republicii Moldova (sfârșitul secolului al XIX-lea – prima jumătate a secolului XX), luând în considerație locul și modul de execuție, forma și amplasarea meselor, cât și particularitățile artistice ale acestora. Masa era una dintre piesele de mobilier nelipsite în interiorul gospodăriilor țărănești. La început erau mese joase, rareori decorate, care se distingeau prin forma și silueta picioarelor, iar mai târziu, aproximativ de la mijlocul secolului al XIX-lea, apar și mesele înalte, ca formă tradițională fiind cea cu „patru colțuri”, având patru picioare cu stîngie sau tălpi, așezate drept sau în formă de X. Masa ocupa un loc important în locuința țărănească, căci pe lângă întrebuițările curente de pregătire și consum al alimentelor, masa a constituit piesa de bază la ceremonii și sărbători. Locul mesei înalte în interiorul locuinței este în colțul format de cele două lavițe la casele mai vechi, sau sub geam, alăturată patului/ paturilor în casele mai noi. Colțul cu masă era cel mai frumos amenajat, deoarece, toți cei care intrau în casă, își îndreptau privirea spre el, unde și erau poftiți să stea. Mesele care se regăseau în Casa Mare, difereau de cele din cămară prin varietatea motivelor decorative. Acestea, adesea, aveau picioare strungite, elemente pictate, crestate sau gravate. Masa adesea servea și ca loc pentru păstrarea alimentelor sau celor necesare pentru servire, astfel a apărut „masa ladă” sau „masa înfundată”, având sub tăblia mesei o ladă, dulap sau sertar.

Cercetarea în teren pe întreg teritoriul Republicii Moldova (în mai mult de 70 de muzee și gospodării sătești, câte 2-3 localități din fiecare raion al Republicii), raportat la datele istorice cât și la literatura de specialitate a permis o clasificare a meselor. Această clasificare ne permite să evidențiem particularitățile zonale, să valorificăm și să promovăm patrimoniul nostru cultural.

Cuvinte-cheie: masă rotundă, masă cu „patru colțuri”, masă ladă, formă, clasificare.

Patrimoniul arhitectural rural din Republica Moldova

Dr. Vitalie MALCOCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Omenirea, pentru a-și găsi ori a-și explica sensul existenței, întotdeauna și-a creat repere de valori perene, care au dăinuit milenii și care au stat la cosmogeneza altor valori de aceeași esență. Deci, omul și-a creat viața, existența și traiul său conform unor principii universale, exprimate în obiceiuri, datini, rituri și manifestări religioase. Anume civilizația rurală păstrează perenitatea formelor arhaice cu un conținut de viață nealterată, armonioasă și echilibrată, bogată în valori tradiționale.

Printre valorile patrimoniului cultural al Republicii Moldova un loc aparte revine arhitecturii mediului rural. Arhitectura vernaculară s-a dezvoltat elaborând forme noi de realizare și de înfrumusețare a gospodăriei țărănești care în afară de casa de locuit include așa anexe precum: beciul, poarta, împrejmuirea, fântâna ș. a.

Dezvoltarea formelor arhitecturale și împodobirea lor cu elemente de decor primește o largă răspândire în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și evoluează pe parcursul secolului XX. Plastica formelor arhitecturale este repartizată pe suprafețe special preconizate, iar decorul este dispus uneori pe întreaga suprafață disponibilă.

În baza cercetării problematicii abordate putem conchide că, obiceiurile și tradiția de edificare și împodobire a acareturilor gospodăriei țărănești s-a dezvoltat continuu, fiind adaptate cerințelor și gusturilor noi. Prin armonia, echilibrul și raționalitatea aplicării formelor structural-morfologice, meșterul popular întotdeauna a tins spre frumos. În acest context poporul nostru a format un imens substrat al culturii tradiționale care constituie fondul de bază al ansamblului arhitectural urban românesc. Astfel, arta de a construi a românilor s-a exprimat în multiple modalități de expresie arhitecturală, pe care le constatăm în domeniul creației populare, ca urmare a folosirii diferitelor materiale de primă necesitate.

Cuvinte-cheie: arhitectură rurală, casă, galerie, prispă, foișor.

Ceata de feciori la Șinca Veche, Șinca Nouă și Poiana Mărului, din județul Brașov

Raluca MICU, Școala Gimnazială nr.13, Brașov, România

Cetele de colindători sunt purtătoarele unor valori sociale, culturale și pedagogice – de coeziune comunitară, comunicare interumană și comportament moral – pe care le promovează prin colinde și prin modul în care organizează jocul, în sărbătorile de la cumpenele dintre ani.

Unicitatea cercetării este dată de tema ei, care cuprinde două din elementele spațiului cultural românesc, incluse în lista patrimoniului mondial: cetele de feciori (2013) și jocul fecioresc din Transilvania (2015).

Șinca Veche, Șinca Nouă și Poiana Mărului – satele unde s-au desfășurat cercetările noastre de teren, aparțin, administrativ, județului Brașov.

Primele două – unde Ceata se numește Turcă – sunt situate la extremitatea estică a Țării Făgărașului.

Poiana Mărului e chiar la cumpăna apelor Șincăi și Bârsei, iar acolo s-au păstrat elemente de cultură tradițională specifice Țării Bârsei, Țării Făgărașului, dar și Munteniei.

Tradițiile de la cumpenele dintre ani din Țara Bârsei și Țara Oltului vin din negura timpurilor – era precreștină – păstrând motive și îmbogățindu-se în era creștinismului.

Semnificațiile lor, acum, în era postmodernă, sunt cunoscute în măsura în care există timp și interes pentru descifrarea lor: în povestirile bătrânilor sau în scrierile oamenilor de știință care au cercetat aceste semnificații înainte de modernizarea satului românesc: Dimitrie Gusti, Traian Herseni, Ovid Densusianu, Gheorghe Pitiș, Ion Mușlea.

Ca și în întreg arealul românesc, în spațiul cercetat, cetele de feciori din Țara Făgărașului își desfășoară activitatea principală, de obicei, între Crăciun și Bobotează/Sfântul Ioan Botezătorul. Ceata de feciori reprezenta mijlocul principal de pregătire a tinerilor pentru integrarea în viața socială, dar și de reînnoire a vieții satului, în acord cu ritmul Pământului-Mamă și al Tatălui Ceresc.

Victoria vieții asupra morții, victoria luminii asupra întunericului, a binelui asupra răului sunt întrupate de colindele și de jocurile cetașilor.

Cuvinte-cheie: ceată, feciori, Crăciun, Țara Făgărașului.

Prima Biserică din comuna Bubuieci cu Hramul „Adormirea Maicii Domnului”

Manuel MIHAILOV, student, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Patrimoniul ecleziastic este parte componentă a patrimoniului cultural al țării, care necesită valorificare și protecție. Apreciem patrimoniul religios din Republica Moldova ca fiind deosebit de bogat, atât prin vechime și diversitate, cât și prin valoarea istorico-documentară.

În comuna Bubuieci prima biserică a fost înălțată în anul 1829. La zidirea acestui lăcaș au participat enoriașii din localitate, construind biserica fără sprijinul Mitropoliei Moldovei. Cheltuielile au fost suportate de către boierul Dumitru Rîșcanu, ce stăpânea satele Visterniceni, Poșta Veche și Bubuieci.

Potrivit documentelor din anul 1879 primul preot al bisericii a fost Mihail Cruceanu-Cociubinschi. Conform aceluiași act dascăl era Ion Ursul, iar econom Ștefan Malai. La începutul secolului XX, în cadrul parohiei Bubuieci, pe lângă biserica din localitate, funcționa o școală parohială în care învățau 50 de elevi. Biserica avea și un cor, condus de cantorul Simion Nemțanu.

Biserica a funcționat până în anul 1960, când autoritățile sovietice au închis-o, iar preotul Alexandru Cruceanu a fost dat afară. Atunci edificiul nu a fost transformat în depozit sau în club, dar a fost lăsat în paragină și s-a ruinat la fel ca și alte sute de biserici din Moldova.

În anul 1993 enoriașii înființează o comunitate bisericească cu un consiliu format din 20 de membri. La 6 octombrie 1994 a fost sfințit locul și a început reconstrucția bisericii de către protoiereul Petru Buburuz, parohul Bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Chișinău din cadrul Mitropoliei Basarabiei. Guvernul Republicii Moldova a alocat suma de 15 mii lei pentru finalizarea lucrărilor de reconstrucție. Edificiul a fost sfințit în anul 1999, primind Hramul „Adormirea Maicii Domnului”. În luna septembrie 2001 biserica din satul Bubuieci a aderat benevol la Mitropolia Basarabiei.

Cuvinte-cheie: biserică, preoți, enoriași, istorie, reconstrucție.

Simboluri de comunicare în arhitectura populară

Dr. Ludmila MOISEI, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău

Arhitectura populară, la fel ca celelalte domenii ale artei, constituie un depozitar al memoriei colective și o enciclopedie culturală menită să ne explice cu ajutorul ornamentului, cele mai profunde simboluri de comunicare prin artă. Element al culturii universale, ornamentul ca simbol este omniprezent în arhitectura populară, dar fiind importanța simbolismului în gândirea arhaică, precum și rolul său fundamental în viața societăților tradiționale. Este bine cunoscut deja, că simbolul este mai mult decât un semn, este forma de comunicare a trecutului cu prezentul, a creatorului cu privitorul, o modalitate de comunicare a unui mesaj în formă codificată. Ceea ce deosebește semnul de simbol sunt anumite particularități: pluridimensionalitatea, dinamismul, afectivitatea, viața ș.a.

Prezentul demers are drept obiectiv, pe de o parte, decodificarea semnificației simbolice a elementelor ornamentale utilizate cu preponderență în plastica arhitecturală, specifică zonelor rurale, iar pe de altă parte, invităm la o reconsiderare a rolului ornamentului ca simbol în designul arhitectural.

Limbajul plastic al arhitecturii tradiționale cuprinde atât elemente geometrice, cât și întreaga gamă de motive fiziomorfe, noi, având tendința de a le prezenta pe cele care s-au pretat cel mai bine timpului și gustului estetic: cercul, funia răsucită, steaua, motivele fitomorfe și zoomorfe, cosmomorfe și creștine.

Prin intermediul ornamentului ca simbol de comunicare și cheie esențială, atât în interpretarea și înțelegerea artei populare, cât și a întregii noastre culturi populare, vom decodifica mentalități și concepții ale spiritului popular, care au dăinuit în timp sub forma unui adevărat alfabet de semne scrise.

Cuvinte-cheie: arhitectură tradițională, simbol, ornament, cultură, tradiție.

Patrimoniul cultural imaterial al Republicii Moldova reflectat în emisiunile poștale (1996-2019)

Alexandru MOLCOSEAN, Liceul Teoretic „B.P. Hasdeu”, Bălți

Legea cu privire la protejarea patrimoniului cultural imaterial al Republicii Moldova din anul 2012, a oferit o fațetă juridică în vederea salvărilor, dar și popularizării elementelor etnografice transmise din generație în generație pe cale verbală, muzicală, coregrafică sau teatrală. Instrumente importante (dar necercetate încă pe deplin) în vederea popularizării patrimoniului imaterial al Republicii Moldova sunt emisiunile poștale. Acestea abordează tematici diverse care reflectă în același timp elemente identitare naționale. Timbrele poștale reprezintă o modalitate eficientă de promovare culturală a unui stat prin intermediul scrisorilor timbrate sau a colecționarilor din domeniul filateliei. În calitate de ambasadori, timbrele pot fi admirate în cadrul unor expoziții organizate la nivel național sau internațional.

Remarcăm cu satisfacție faptul că am depistat emisiuni poștale puse în circulație pe teritoriul țării noastre în perioada anilor 1996-2019, care abordează diverse tematici ce reflectă tradițiile, obiceiurile și sărbătorile acestui popor. Dansurile populare, Sfintele Paști, ritualurile și obiceiurile tradiționale, poveștile și legendele sunt doar câteva din tematicile filatelice pe care dorim să le scoatem în evidență prin intermediul acestui demers. Abordând subiecte diverse, timbrele poștale din Republica Moldova alcătuiesc un minunat caleidoscop cultural.

Motivul pentru care am recurs la studierea timbrilor poștale care reflectă patrimoniul cultural imaterial a pornit de la întrebarea: „Este timbrul poștal un instrument în vederea promovării patrimoniului cultural imaterial al Republicii Moldova?” Dacă da, atunci cum răspunde provocărilor într-o lume digitalizată când timbrele și-au pierdut din valoarea de a fi colecționate dar și utilizate în procesul expedierii scrisorilor? Nu în ultimul rând, dorim să accentuăm importanța științei istorice auxiliare - filatelia, în procesul studierii istoriei etnografice.

Cuvinte-cheie: patrimoniu imaterial, legislație, cultură, popularizare, timbru poștal

Promovarea patrimoniului cultural în școala cu predare în limba rusă

Stela MORARU,
Liceul Teoretic „Natalia Gheorghiu”, Chișinău

Unul din obiectivele educaționale ale învățământului din Republica Moldova este educarea respectului pentru valorile culturii românești nu numai în școlile naționale, ci și în școlile cu predare în limba rusă.

Globalizarea, omogenizarea sunt fenomene sociale cu impact decisiv asupra comportamentului tinerei generații, deschisă spre noile modele de comportament, mentalitate, stil de viață. Patriotismul și valorile spirituale devin noțiuni tot mai sterile, în pofida faptului că toate disciplinele școlare: limba și literatura română, educația civică, geografia, istoria, educația muzicală etc. se bazează pe competențe specifice privind valorificarea etnoculturală.

Cea de a cincea competență specifică la disciplina limba și literatura română prevede valorificarea experiențelor lingvistice și de lectură în variate domenii de comunicare în limba română, demonstrând apreciere, respect pentru valorile culturii naționale/universale, deschidere pentru exprimarea identității naționale. Astfel tânăra generație are posibilitatea de a se forma în maniera unor principii general-umane, studiind tradițiile și cultura poporului nostru.

Un argument, în această ordine de idei, ar fi studierea elementelor de patrimoniu cultural la lecțiile de limbă și literatură română, care formează o generație bogată spiritual, încadrată în tiparele unei gândiri sănătoase sub aspect moral, etic, social.

Lecțiile de limbă și literatură română implică elemente ale valorilor creștine: credința, speranța, dragostea, familia, toleranța, adevărul, binele. Operele literare care se studiază oferă o multitudine de modele de viață, pe care elevii le interpretează, compară cu situații concrete din viața și experiența personală. Studiul elementelor etnoculturale, tradițiilor îmbrăcate în haina folclorică, permite asimilarea acestor valori într-o formă de joc, de relaxare și satisfacție sufletească.

În concluzie, promovarea patrimoniului cultural în sistemul educațional implică aspecte pozitive, ce contribuie la formarea tinerei generații în spiritul responsabilității civice, toleranței față de valorile etnoculturale și respectului față de identitatea culturală.

Cuvinte-cheie: valori spirituale, morală, etnocultură, tradiție, educație.

Colindatul - element de patrimoniu cultural imaterial.
Forme de conservare și de transmitere.
Studiu de caz: Colindatul în Buteasa, Țara Chioarului, Maramureș

Ioana Ramona NECHITA,
masterandă, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Colindatul este un obicei foarte vechi specific arealului românesc, care s-a perpetuat de-a lungul timpului. Inițial acest obicei de colindat era un ritual de fertilitate, de belșug, având numeroase tematici, în funcție de cel căruia îi era destinată colinda. Obiceiul colindatului are rădăcini precreștine și era un ritual care avea loc la sfârșitul anului agrar, dar și de început de an agrar, având rolul de a menține ciclicitatea în ceea ce privește rodirea ogoarelor, fertilitatea, dar și alungarea spiritelor rele. Peste aceste colinde străvechi, în perioada Evului Mediu, s-au suprapus colindele și simbolurile creștine.

Colindatul și colindele reprezintă adevărate tezaure în ceea ce privește descoperirea modului de gândire a localnicilor unei zone etnografice, sunt adevărate izvoare de cunoaștere, cu ajutorul cărora putem descoperi vechimea acelor locuri, obiceiurile locuitorilor, viziunea lor despre lume și viață și, mai ales, îndeletnicirile acestora, spre exemplu: vânătoarea, cultivarea pământului, păcurăritul (creșterea animalelor), torsul și țesutul etc.

Colindele pe care încă avem șansa să le auzim, să le „culegem” și să le cercetăm, merită toată atenția noastră, merită conservarea și valorificarea lor și, de asemenea, transmiterea acestora generațiilor viitoare. Colindatul este un element de patrimoniu cultural imaterial, transmis prin viu grai aproape în exclusivitate, care riscă să dispară odată cu generația bunicii și a părinților noștri. Acest pericol este palpabil, pericol pe care l-am resimțit din plin în urma cercetărilor repetate asupra acestui fenomen în aceeași zonă. Multe din colindele pe care le-am „cules” cu mulți ani în urmă nu au mai fost colindate în ultimii ani. Cele mai valoroase rămân cele care nu au mai fost cântate chiar din copilăria informatorilor, pentru că ele sunt cel mai aproape de acel rost primar al colindatului și colindelor. De aceea, considerăm absolut necesar să încercăm o reactualizare a acestui element de patrimoniu cultural, aducându-l în atenția tinerii generații și propunându-le nu doar o învățare prin memorare, ci o înțelegere a întregului context și o descoperire a sensului adevărat prin interpretare. Globalizarea aduce cu sine, noi colinde și noi obiceiuri în preajma sărbătorilor de peste an și, astfel, riscul de uitare și pierdere crește, pierzând în fapt elemente ce țin de o moștenire culturală, de identitate.

Cuvinte-cheie: colindatul, valorificare, conservare, patrimoniu cultural, identitate.

Tradiții ale adolescenței

Raisa OSADCI, Institutul Patrimoniului Cultural

Trecerea la vârsta adolescentină era relevantă, în societatea tradițională, prin obiceiurile înfrățirii / înfântăririi / *prinderii verilor* la băieți și însurătorii / *prinderii văruțelor* la fete. Aceste tradiții presupun primele aderențe la comuniunea de gen și, deci, accentuarea conștientizării caracteristicilor de gen personale, precum și ale celor din jur: semenii de aceeași vârstă sau persoane din alte categorii de vârstă.

Înfrățirea și însurătorii de la începuturile adolescenței marcau debutul detașării individului de familie, în special, de mamă, care l-a adus pe lume și i-a întreținut viața, hrănindu-l și îngrijindu-l, adică demarau detașarea de viața de copil. Obiceiurile respective constituiau, de asemenea, începuturile uniunilor secrete sau semisecrete de gen (masculine și feminine – de feciori și de fete mari; de bărbați și de femei) și deschideau calea către ritualurile inițiatice personale și de grup.

Se prindeau / se luau de frate sau de soră și cei mai mari, dar în asemenea cazuri, rostul obiceiului căpăta cu prevalare accente de coeziune, de susținere, de ajutor reciproc: era o altă etapă a datinei, una cu valențe mai mult practice.

Fiind o categorie de vârstă intermediară, adolescența păstrează unele caracteristici și funcții ale copilăriei, iar altele le preia de la tinerețe. Astfel, adolescenții păstrează capacitatea copiilor, asigurată de puritate, de influența ritual trecerilor dintre stări, trecerile dintre lumi, cum ar fi de exemplu: *mersul cu lipia în Ajunul Crăciunului; jocul / dansul (Li)lioarelor, numit și al Mărioarelor-surioarelor*, executat de fete printre morminte în cadrul ciclului pascal, *obiceiul Paparudei* etc. Participarea cu rol secundar a adolescenților la *sărbătoarea Dragobetelui*, la *focurile aprinse ritual* cu anumite ocazii calendaristice etc. îi apropie de categoria tinerilor. Pentru a se pregăti de intrarea în oră, adolescenții organizau *serate dansante* de dimensiuni reduse, unde erau asistați de adulți.

Cuvinte-cheie: categorie de vârstă, adolescență, obicei, înfrățire, însurătorii.

Românii în carnaval- tradiții strămoșești de lăsatului secului

Dr. Viorel PARASCHIV,
Liceul Tehnologic Economic de Turism, Iași, România

Carnavalurile (Termenul provine din latină "carne vale" = rămas bun de la carne; deci termenul simbolizează începutul postului) sunt manifestări culturale străvechi a căror origine este datată de unii cercetători până-n Antichitate (paleocreștine), care se păstrează actual drept vii tradiții de inspirație creștină pe întregul continent. Carnavalurile sunt organizate de obicei la lăsatul secului, în preajma intrării în posturile care preced marile sărbători religioase, de unde au și căpătat denumiri specifice (exemplu „miercurea neagră”). Ele au o puternică latură formativă și recreativă pentru locuitori, invitați, turiști și pentru elevii din școli. În perioada modernă carnavalurile au căpătat o puternică tentă comercială și turistică, pe lângă latura spirituală și conservarea tradițiilor istorice. Cele mai renumite carnavaluri europene sunt inspirate de confesiunea catolică, fiind organizate anual în: Veneția, Basel, Colonia (Köln), regiunile spaniole Catalonia și Andaluzia, precum și altele organizate în Belgia, Croația sau Ungaria.

Pentru Europa creștin-ortodoxă amintim carnavalurile de la Strumica/ Macedonia, Iambol și Pernik din Bulgaria, Patras – Grecia, Limassol – Cipru și cele din spațiul tradițional al românismului, inclusiv din Republica Moldova și Ucraina ș.f.m.a. În ultimii ani, în România, au căpătat notorietate regională câteva astfel de sărbători, unele fiind în realitate promovări ale tradițiilor populațiilor colonizatoare (sași, șvabi, secui), lucru care atestă tradiția carnavalurilor care să alunge stihiele și sacrificiul postului creștin are vechime extrem de mare.

"Mălanca" de la Crasna este carnavalul datinilor și tradițiilor românilor bucovineni și este organizat în orașelul Crasna (Ilschii), de lângă Storojineț, în Ucraina (actuală) și are o vechime seculară. Sărbătoarea are loc în ultima zi a anului pe calendarul vechi (iulian) între 13/14 ianuarie. În fiecare an carnavalul adună locuitorii orașului și vizitatori din zona Bucovinei de nord și din România de nord. Participă în medie peste 10000 de persoane, locuitori, turiști sau invitați. Ritualurile vechi, specifice populației autohtone românești sunt deosebite, impresionante și hilare și prin măștile participanților.

"Cimișlia în canaval sau Carnavalul din Cenac" este un festival al măștilor zoomorfe și antropomorfe fiind organizat începând din anul 2009 în satul Cenac, din raionul Cimișlia, Republica Moldova. Carnavalul se desfășoară la lăsatul secului de primăvară, de obicei în luna martie. Promotorul evenimentului este un localnic, artistul popular Vasile Popovschi, care confecționează măștile tradiționale locale. Evenimentul conservă ethosul satului moldovenesc tradițional cu ritualul specific al trecerii de la sezonul de iarnă

la cel de primăvară. Flăcăii îmbrăcați în „moșnegi” formează un alai care transportă un sicriu, în care se află baba-iarnă. La sfârșitul distracției sicriul se arde și astfel iarna este fugărită, întreg alaiul strigând în cor un mesaj de rămas bun. La carnaval participă artiști amatori din raionul Cimișlia, precum și invitați: ansambluri folclorice și artistice de la Chișinău, Cahul, Ungheni și din alte orașe.

În România tradițiile carnavalurilor sunt cel puțin seculare și au reprezentativitate atestată și în arte. Amintim aici piesa de teatru „Iașii în carnaval”(1844), scrisă de Vasile Alecsandri și jucată pe scena primului teatru în limba română de la Copou, la 22 decembrie 1845.

„*Urzelllauf*” („Fuga Lolelor”) se organizează anual în februarie, la intrarea în postul mare, la Agnita/Agnetheln/Szentagota (județul Sibiu), oraș situat pe Valea Hârtibaciului. Un obicei saxon/ german, a fost readus la viață de către localnicii români ai Agnitei, după emigrarea în masă a sașilor din anii 1980. La finalul acestui eveniment participanții cântă împreună în română și germană „Îmnul transilvan” – un punct emoționant al acestei sărbători.

Festivalul clătitelor ”Fasching”, de la Prejmer - are loc de lăsatul secului (de Paști) conform calendarului evanghelic și are conotații și reverberații creștine profunde, cum ar fi: triumful luminii asupra întunericului, mărirea duratei zilelor și venirea primăverii, iar „periplul căruțelor” simbolizează drumul sașilor din Europa central-vestică până în Transilvania de sud-est, unde au fost colonizați de către coroana maghiară pe durata stăpânirii regiunii.

Studiul de față confirmă importanța deosebită acordată respectării tradițiilor perene ale civilizației europene legate de spiritul carnavalurilor, îmbinate cu anumite particularități regionale sau confesionale. Evenimentele culturale organizate pe durata carnavalurilor demonstrează faptul că Europa cultă și civilizată promovează tradițiile, spiritul comunitar, spectacolul, comerțul și turismul, toate sub auspiciile unui trecut demn.

Cuvinte-cheie: tradiții, carnaval, români, spirit comunitar, spectacol.

Ornamente vechi în contexte noi

Maria PARASII, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Moștenite din cele mai vechi timpuri, fiind coduri genetice ale purtătorilor de cultură, ornamentele sunt omniprezente în arta populară și în viața cotidiană, căpătând noi conotații și luând noi forme artistice. Ca modalitate de decor, ornamentul exprimă latura specificului cultural, a modului de a concepe și produce valori estetice, este o reproducere artistică a realității înconjurătoare (materială, socială, spirituală). Scopul demersului științific constă în susținerea ideii că, actualmente, se resimte o revitalizare a ornamentului tradițional, valorificat în contexte noi, dar îmbinând armonios gustul modern cu spiritul tradițional. Vom remarca progresul aplicării ornamenticii în modă, în special prin aplicarea acestora pe piesele de vestimentație. În acest context, un rol important îl deține arta generativă, aceasta fiind o inovație în tradiția aplicării ornamentului. Lucrările executate manual (în cruculiță, împletiri cu croșeta, broderii în arta acului, decorarea accesoriilor), rămân a fi prioritare, alături de alte domenii în care ornamentul capătă teren: designul de interior, arhitectură, sculptură ș.a.

Ornamentica este parte componentă a patrimoniului național, o dovadă de continuitate românească, un cod genetic și un simbol de comunicare între purtătorii de cultură. Este îmbucurător faptul că ideea promovării ornamentelor vechi în contexte noi este susținută de fabricile industriale de covoare, textile care îmbină diverse tehnici de executare a ornamentului tradițional, contribuind astfel, la revitalizarea ornamentului.

Totodată, trebuie să afirmăm că în contextul proceselor etnoculturale și evoluției culturale, asistăm la schimbări de gust estetic. Se resimte acut tendința spre modernism avangardist și mai puțin spre tradițional, fapt însă, ce nu contribuie la diminuarea autenticității ornamentului tradițional.

Cuvinte-cheie: ornament, vestimentație, cultură, port, tradiție.

Patrimoniul etnografic în educație și instruire – o abordare reală

Dr. hab. Elena PLOȘNIȚA, Muzeul Național de Istorie a Moldovei

Patrimoniul cultural, inclusiv cel etnografic, fiind extrem de diversificat, este în continuă extindere, dezvoltare și prezintă o sursă permanentă de cunoaștere și inspirație, de creație și inovare științifică și tehnică

Interesul pentru patrimoniul etnografic în Basarabia datează din secolul al XIX-lea, găsindu-și reflectare în organizarea expozițiilor agricole și de industrie casnică, în demersurile expoziționale internaționale pe diverse categorii de piese etnografice, în practicarea meșteșugurilor vechi, în organizarea unor secții de etnografie în primele instituții muzeale publice din Basarabia apărute la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX. În epoca contemporană a fost elaborat cadrul legislativ și creată structura instituțională a patrimoniului etnografic. În secolul XXI este foarte importantă identificarea, cercetarea și promovarea patrimoniului etnografic ca parte integrantă a patrimoniului cultural. Promovarea patrimoniului etnografic nu poate fi asumată doar de instituțiile specializate și de specialiști. Statul trebuie să încurajeze diversele entități să promoveze patrimoniul. Există o nevoie presantă de a re poziționa politicile de patrimoniu, inclusiv o nouă abordare a rolului patrimoniului etnografic în educație și instruire. Educația și instruirea sunt două componente esențiale ale procesului de identificare, valorificare, păstrare și transmitere a cunoștințelor și aptitudinilor, de conștientizare a valorilor transmise de patrimoniul etnografic. Iar contribuțiile cercetătorilor etnografi sunt esențiale în educație și instruire. Scopul prezentării noastre este de a face o analiză pertinentă a situației în domeniul patrimoniului etnografic pentru a propune o nouă abordare a utilizării patrimoniului etnografic în procesul educațional pentru a satisface cerințele societății contemporane.

Cuvinte-cheie: patrimoniu etnografic, educație, instruire, cercetare, cooperare.

Revitalizarea elementelor de patrimoniu cultural. Studiu de caz: Claca de coasă din Țara Chioarului (jud. Maramureș, România) – factor de coeziune socială

Florin Vasile POP, doctorand,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

În conformitate cu legislația din România, patrimoniu cultural imaterial reprezintă *totalitatea practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor, abilităților - împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora* (vezi Legea 26/2008). Definiția, destul de generală, dar și generoasă, ridică anumite probleme în momentul în care ne îndreptăm privirea spre o comunitate rurală anume, și căutăm acele elemente și valori comune *pe care comunitățile, grupurile sau, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural*. Este de subliniat faptul că aceste elemente trebuie să le confere acelor comunități și grupuri umane, un *sentiment de identitate și continuitate*.

În comunitățile rurale din zonele aflate în apropierea unor mari centre urbane, bazine miniere sau orașe puternic industrializate, tocmai acest sentiment de identitate și de coeziune socială a fost mult erodat în ultimii patruzeci de ani, prin migrarea forței de muncă de la sat la oraș, prin depopularea și/sau îmbătrânirea satelor. Astfel, de cele mai multe ori, valorile culturale moștenite au căzut în umbra unui „consumerism” cultural reprezentat de evenimentele festive performate doar pe scenele ridicate cu prilejul unor sărbători, cu actanți proveniți din spațiul profesional al artelor spectacolului – lucru ce a dus, mai mult sau mai puțin, la transformarea comunității rurale într-o comunitate de spectatori și nicidecum de creatori sau transmițători ai elementelor de patrimoniu.

În acest sens, unele comunități din Țara Chioarului (jud. Maramureș, România) au început de ceva vreme încoace să încerce să identifice în arealul lor, acele elemente care pot asigura atât performarea în interiorul grupului, cât și să asigure acea funcțiune specifică de identitate și de coeziune socială. Un astfel de studiu de caz poate fi reprezentat de reînvierea unei practici sociale și a unei tehnici de lucru tradiționale: **Claca de coasă** – cu tot ansamblul de manifestări asociate acestei practici. Lucrarea noastră intenționează să prezinte tocmai aceste eforturi ale unei comunități din ultimii cinci ani.

Cuvinte-cheie: patrimoniu cultural, revitalizare, comunitate, clacă, Țara Chioarului.

Formarea matricei socioculturale a interacțiunii informaționale în presa locală a anilor 60-70 a secolului XX

Dr. Svetlana PROCOP,
Institutul Patrimoniului Cultural

Se știe că în republica noastră prin mass-media din anii 60-70 se făcea propaganda unui set de teze, atitudini politice și valori, relevante pentru societatea sovietică. În același timp, mass-media, în special presa, au avut anumite obiective ideologice pentru prezentarea informațiilor. Conținutul acestor informații a vizat nu numai reflectarea selectivă a realității socioculturale, ci și crearea, prin intermediul culturii, a unei imagini ideale a „omului nou” și a unor noi relații sociale. Obiectivul mass-media era formarea reacțiilor emoționale și psihologice pozitive, stabilirea standardelor comportamentale sovietice și a idealurilor morale a societății.

În această perioadă, presa locală, la fel ca întreaga presă din perioada sovietică, a acționat ca sursă a anumitor „conținuturi”. Ele puteau fi: 1) istorice (ca sursă de informații despre evenimente, fenomene, personalități etc.); 2) culturologice / din istoria artei (ca sursă de subiecte repetitive, mostre de cultură artistică, etc.); 3) filozofice / socio-psihologice / etice (ca oglindă a conștiinței în schimbare, auto și hetero-stereotipurilor, prejudecăților, etc.); 4) literare / estetice (ca propagator al operelor literare).

După efectuarea analizei conținutului publicisticii lui Boris Marian în ziarul „Cultura” (Cultura Moldovei), am constatat următoarele. Vorbind despre ocolul silvic „Vadu-lui-Voda”, jurnalistul se interesa de problema conservării patrimoniului natural; când scria despre Casa de odihnă din apropierea orașului Dubăsari, viza problema organizării tratamentului sanatorial și recreerii pentru lucrători; pe exemplul teatrului de păpuși „Licurici” – problema educației copiilor; pe exemplul activităților teatrului experimental de amatori „Contemporanul” – problema organizării culturii în oraș; pe exemplul activităților artistului poporului Nicolae Sulac – problema păstrării folclorului muzical și a cântecului autohton și etc.

Anii au trecut, iar idealurile și ideile ce au dominat presa locală au intrat în conflict cu noua realitate socio-culturală de la sfârșitul anilor 70, care a adus cu sine tehnologii, idealuri și standarde de viață noi, la fel ca și idei despre confortul vieții individuale, în mare parte copiate din Occident.

Cuvinte-cheie: presa locala, perioada sovietică, interacțiunea informațională, matricea socioculturală.

Grafica de carte în creația artistei plastice Ludmila Cojocari

Dr. Victoria ROCACIUC,
Institutul Patrimoniului Cultural

Artista plastică Ludmila Cojocari este cunoscută mai ales prin creația ei în domeniul graficii de carte, prezentând grafic peste 80 de ediții științifico-populare la Î.E.P. „Știința” etc. Graficiana Ludmila Cojocari a studiat la Studioul de arte din Herson, profesor M. Molotnikov (1975-1978), apoi la Institutul Poligrafic „I. Fiodorov” din Lvov (1978-1983).

Debutul profesional al artistei a avut loc în 1984, când dumneaei a participat la Expoziția Republicană „Grafica de carte”, Galeria Uniunii Scriitorilor din Chișinău. De atunci Ludmila Cojocari a colaborat cu diverse edituri moldovenești, combinând activitatea editorială cu cea de profesor în domeniul artelor plastice: redactor artistic și pictor grafician la Editura Enciclopediei Sovietice Moldovenești (1984-1985), Moldtorgreclama (1985-1987), Î.E.P. „Știința” (1987-1993), profesoară de desen la școala nr. 48 din Chișinău (1993-2000), Centrul Orășenesc de Creație Tehnică a Elevilor (COCTE) din Chișinău, lector la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (2004-2006). Din 1999 Ludmila Cojocari este membru titular al UAP din Republica Moldova, iar din 2001 – membru al A.I.A.P UNESCO, Paris, Franța. Lucrările Ludmillei Cojocari se află în colecțiile Muzeului Național de Artă al Moldovei și în cele particulare din România, Republica Moldova, Franța, SUA, Irak, Italia, Germania, Japonia, Anglia ș.a.

Ludmila Cojocari a creat grafica de carte pentru cărțile de diferit conținut, semnate de autori moldoveni și străini: M. Eminescu, Ch. Perrault, A. Grin, K. Ciukovski, E. Sirota, V. Gramațki, N. Bologan; L. Gașin etc. Artista a ilustrat edițiile enciclopedice, de caracter didactic și educativ: „Deceluș”, „Vreau să știu”; „Biblia pentru copii” (în spaniolă); M. Zgurska „Bukvar” (în bulgară), K.Vasiloglu „Bukvalik”, manualele de citire pentru clasele III, IV și V „Ana dili” (în găgăuză) ș.a.

Pentru orice carte ilustrată, graficiana Ludmila Cojocari reușește să găsească tehnică, principii și metode plastice inedite, fapt pentru care creația artistei a fost menționată cu multiple premii și distincții naționale și internaționale.

Cuvinte-cheie: grafică, carte, ilustrație, metodă, gen.

Aspecte de frazeologie și aforistică populară regională în satul Fetești din raionul Edineț

Alexandru SEU,
Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Edineț

Aforistica și frazeologia dialectală sunt domenii care prezintă interes pentru cercetători, deoarece asemenea fapte de limbă creează o perspectivă valorică identică cu cea a frazeologismelor și proverbelor consacrate. În acest sens, intervin câteva situații: frazeologismul/proverbul local are un echivalent consacrat care se utilizează mai rar sau nu se utilizează, deoarece, poate subiectiv, vorbitorul consideră că varianta locală are o posibilitate conotativă și stilistică mai mare; uneori frazeologismul/proverbul local are un echivalent necunoscut de către vorbitor, altele frazeologismul/proverbul regional nu are echivalent consacrat.

Experiențele și circumstanțele care dau naștere proverbelor și expresiilor frazeologice își au rădăcinile în practicile sociale (comuniune, îndeletniciri, conflicte între generații și stări sociale), simple și firești în esență.

Spre deosebire de planul general, tendința locală de a imprima în folclor trăirile, atitudinile și experiența dobândită în diverse împrejurări diminuează ori înlătură, după caz, coeficientul acronic și anonimul. Coexistența speciilor aforistice consacrate, general cunoscute și a celor numite în literatura de specialitate dialectale (adică regionale, locale), într-o anumită zonă, definește respectiva comunitate ca parte aderată la sfera valorilor spirituale ale colectivității românești și ca pe un grup capabil nu doar să împărtășească, dar și să genereze, să perenizeze valori și atitudini, o parte a acestora fiind codificate în *limba veche și-nțeleaptă*.

Intenția prezentului articol este de a descoperi și valorifica mostre necunoscute de frazeologie și aforistică regională, de a aprecia capacitatea poporului de a selecta din cotidianul său acele situații care ilustrează modele de înțelepciune, moralitate, jovialitate, asigurând continuitatea cu cercetările anterioare pe care le-am desfășurat în același areal etnografic.

Cuvinte-cheie: aforistică, proverb, zicătoare, frazeologism, folclor.

Reflectarea zilei prăznuirii Sfinților Petru și Fevronia în mass-media din Republica Moldova

Serghei SÎCIOV,
Institutul Patrimoniului Cultural

În fiecare an, pe 8 iulie, începând cu 2008, în Rusia se sărbătorește Ziua familiei, iubirii și fidelității, prilejuit de comemorarea Sfinților Petru și Fevronia de Murom, care patronează familia și căsătoria în tradiția ortodoxă. Conform legendei, cneazul Petru a trăit în Murom în secolul al XII-lea și era bolnav de lepră. Într-o zi a visat că o țărăncuță, Fevronia l-a vindecat cu ierburi de leac. Petru a găsit-o pe Fevronia, iar după vindecare a luat-o ca soție. Cuplul a trăit în pace și înțelegere până la bătrânețe. Viața Sfinților a devenit un model și un simbol al relațiilor de familie ideale. Această sărbătoare a devenit populară și în Republica Moldova.

Evenimentele legate de această sărbătoare au fost reflectate de mai multe portaluri de știri online și canale tv moldovenești. În fiecare an, principalele evenimente se desfășoară la Centrul Rus de știință și cultură din Chișinău, care a organizat o serie de evenimente în cinstea Zilei familiei, iubirii și fidelității. Evenimente similare au avut loc la Tiraspol și Cazaclia. voluntarii Centrului Rus au povestit despre istoria și semnificația sărbătorii.

Mass-media a acordat atenție faptului că sărbătoarea a început în Biserica „Sf. Gheorghe”, unde a avut loc liturghia Divină în cinstea Sfântului cneaz Petru și a Fevroniei. De asemenea, au fost marcate cuplurile căsătorite timp de cel puțin 25 de ani. Ei au primit medalii comemorative „Pentru dragoste și fidelitate”. În plus, soții au primit buchete de romanițe – flori care simbolizează puritatea și visele de dragoste și fidelitate. Fiecare participant a avut ocazia să-și spună povestea de dragoste, să împărtășească o rețetă pentru fericirea familiei.

Un alt element al sărbătorii a fost un amplu program festiv, care a inclus spectacol de teatru, concursuri pentru adulți și copii, competiții sportive și cursuri de master. Punctul culminant a fost ques vtul, în care familiile trebuiau să-și demonstreze istețimea.

Cuvinte-cheie: Sfinții Petru și Fevronia, Ziua familiei, iubirii și fidelității, tradiție, mass-media.

Protecția patrimoniului cultural în Republica Moldova de atacurile armate cu participarea mercenarilor, relevată prin prisma unor prevederi juridice la nivel internațional

Igor SOROCEANU, masterand,
Academia „Ștefan cel Mare”
a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova

Patrimoniul cultural este o celulă de mare importanță a tuturor statelor lumii. Este necesar de valorificat această bogăție culturală prin diverse mijloace juridice, atât la nivel național cât și internațional. În cazul unui conflict armat, fiecare stat în parte, are datoria de protecție față de aceste bunuri, fie ele mobile sau imobile. Este deja cunoscut faptul că, focarele armate își lasă amprenta deosebit de însemnată asupra patrimoniului cultural.

Ideea instituirii unei protecții juridice a patrimoniului cultural pe teritoriul actual al Republicii Moldova datează încă de-o perioadă îndelungată de timp. În secolul trecut, de exemplu, în timpul conflictelor armate cu participarea mercenarilor, pe teritoriul Republicii Moldova de astăzi, au avut loc numeroase atacuri, pierderi de vieți omenești și distrugerii de bunuri culturale, atât mobile cât și imobile.

Astăzi, acest lucru este categoric interzis. În acest articol se meditează și cercetează evoluția cadrului normativ internațional principal, care are menirea de a proteja și valorifica patrimoniul cultural al Republicii Moldova în urma focarelor armate cu participarea mercenarilor.

Astfel, daunele adresate direct obiectelor de cult și bunurilor de importanță majoră care întruchipează în sine istoria și gloria neamului, pot fi diverse: neînsemnate, grave, sau chiar distrugerea totală a patrimoniului cultural. Așadar, pentru a anticipa încă din timp de pace protecția patrimoniului cultural de atacurile armate, pentru a obliga statele cointeresate de a aplica toate instrumentele juridice în vederea valorificării bunurilor culturale, pe arena internațională s-a ajuns la un consens, și anume, la primirea unei decizii de a întreprinde toate măsurile posibile pentru protejarea bunurilor mobile și imobile care fac parte din categoria bunurilor culturale, adică prin adoptarea Convenției nr.1954 din 14.05.1954 pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, în vigoare pentru Republica Moldova din 09.03.2000.

Cuvinte-cheie: Patrimoniul cultural, conflict armat, mercenar, protecție internațională, colaborare interstatală.

Practici de dezvoltare a creativității la orele de educație plastică și educație tehnologică

Elena STOLERU, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

A fi creativ nu e simplu, iar în ajutor ne poate veni inspirația. În acest caz, pornind de la ceea ce fiecare dintre noi aparține unei culturi ce îl caracterizează, cu bogate tradiții și obiceiuri, inspirația răsare chiar din inimile noastre.

Examinând patrimoniul etnocultural, o „adevărată artă” pentru cei inițiați, vom observa că el poate fi valorificat în educație. Precum a recomandat și Aristotel: „Arta trebuie folosită intens în educația copiilor”. Ea are rol pedagogic. Deci, prin intermediul măștrilor populari și a axei valorice a timpului, prin obiecte populare, țesături și costume, ornamente inedite, vom cultiva copiilor dragostea față de frumos și admirația muncii unui întreg popor.

Revenind la lecția de educație plastică, însușirea elementelor de limbaj vizual poate deveni mai captivantă dacă apelăm la exemplul broderiilor tradiționale pentru a realiza o imagine vizuală plastică în puncte; la obiectele împletite din fibre vegetale pentru a desluși ce este linia; la măștișor pentru a înțelege importanța culorilor etc. Iar dacă să facem legătură cu educația tehnologică, atunci axonometria sau desenul geometric poate deveni ceva nespuse de interesant prin cercetarea arhitecturii populare din lemn sau de piatră, astfel provocând elevilor un punct special de dezvoltare a creativității.

Elevii rămân foarte entuziasmați atunci când în cadrul lecțiilor profesorul vine cu o prezentare specială. Arta populară este ceva special pentru fiecare, indiferent de vârstă. Ea este cea care reamintește omului despre rădăcinile sale, despre ceea ce este și ce va fi dacă va păstra în suflet și în practică patrimoniul etnocultural. Prin urmare, trebuie să pornim de la conceptul de educație și să corelăm cu acesta. Ca viitor pedagog, îmi asum această responsabilitate.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, artă, educație, inspirație, creativitate.

Modalități de transmitere a patrimoniului cultural. Rolul educației

Dr. Delia SUIOGAN,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Formulări precum: *protejarea și conservarea patrimoniului cultural și natural, evaluarea, protejarea și punerea în valoare a unei colecții, revitalizare a unor spații, reabilitarea unui monument, restaurarea/conservarea patrimoniului cultural mobil; digitizarea bunurilor de patrimoniu și/ sau a arhivelor, cataloagelor, inventarelor și crearea de baze de date; crearea și dezvoltarea de muzee și spații culturale* întâlnim astăzi foarte des în multe studii și articole, ele au devenit locuri comune, în spatele cărora de cele mai multe ori se ascund doar teorii, dorințe mai mult sau mai puțin realizabile, dar și proiecte deosebit de bine scrise și, mai ales, implementate, care nu doar *evaluatează, protejează, restaurează, digitizează* etc., ci ating acel scop ultim - salvarea prin cunoașterea reală a acestor elemente de patrimoniu, ceea ce ar presupune asumarea acestora ca repere identitare aduse într-o formă a „trăitului”. Astfel de proiecte nu trebuie să mai fie doar o modalitate de cercetare a trecutului, ceea ce creează de cele mai multe ori impresia de forțare a unei limite, mai ales la nivelul tinerei generații, ci ele trebuie să aducă totul la nivelul cunoașterii prin înțelegere în profunzime a nevoii de (re)actualizare a unor forme, moduri de A Fi.

Acest lucru nu se poate face decât prin educație, dar una făcută la cel mai înalt nivel de asumare a rolului de formare a unor oameni capabili să recepteze sensul, care să asume total responsabil recuperarea și aducerea în actualitate a elementelor patrimoniului, construit, imaterial sau natural. Adevărata soluție pe termen lung în acest context este educația, începând de la clasele a IV-a, a V-a, până la nivel universitar și postuniversitar. Este deosebit de important să introducem elementele de patrimoniu pe diferite liste și în circuite internaționale, dar nu trebuie să reducem totul la acest tip de certificare internațională. Copiii sunt categoria cea mai receptivă, important este cum le transmitem totul. Este necesar să îi aducem la acel nivel de cunoaștere din interior a fenomenelor pe care le propunem spre (re)actualizare, evitând învățarea mecanică și festivizarea. Întipărirea mecanică duce mult iar cunoștințele nu sunt temeinice. Ea își are rolul său în anumite contexte, dar în cel definit de noi el duce la o *învățare formală, superficială* a formei, dar nu a unor conținuturi logice, care sunt absolut non-obligatorii pentru ca să putem vorbi despre o transmitere reală, pe termen lung.

Cuvinte-cheie: patrimoniu, învățare, înțelegere, sens, transmitere, educație.

Studierea patrimoniului cultural local în cadrul orelor de istorie (ciclul gimnazial)

Sergiu SUVAC, doctorand,
Universitatea Valahia din Târgoviște, România

Ansamblul patrimoniului cultural local presupune o totalitate de valori și bunuri culturale (materiale și imateriale, mobile și imobile) de importanță locală, națională și mondială în unele cazuri, care a fost constituit pe parcursul istoriei. Prezența vestigiilor culturale în fiecare localitate oferă șanse de studiere exactă sau aproximativă a trecutului generațiilor anterioare trăitoare a acestor meleaguri. La lecția de istorie profesorul are menirea de a dezvolta competențele elevilor, care vizează înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale ale altor popoare coexistente. Din această categorie de motive se subscrie și interesul pentru cercetarea patrimoniului cultural local.

Actul curricular la istorie din 2019/2020 vine cu o completare a nevoilor disciplinei și accentuează concret detaliile de conținut pe spațiile de studiere a istoriei. Respectiv spațiului local, cu componentele culturale îi revine în clasele V, VIII, IX -10% din totalul subiectele abordate, în clasa a VI-a – 7%, clasa a VII-a – 9%. Ca noutate și inovație în programa școlară actuală putem considera apariția unei competențe specifice disciplinei ce vizează patrimoniul cultural și anume competența specifică a 5-a *Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.*

Această competență specifică fiind dezvoltată în matricea disciplinei oferă posibilitatea de a cerceta patrimoniul cultural local în diferite clase printr-un set de unități de competență precum:

Recunoașterea valorilor istorico-culturale ale localității și ale țării – în clasa a VII-a.

Cercetarea obiectelor de patrimoniu din localitate și din țară – în clasa a VIII-a.

Valorificarea diversității etnice și culturale în proiecte de dezvoltare instituțională și locală prin prisma trecutului istoric – în clasa a VIII-a.

Elaborarea proiectelor de conservare și promovare a obiectelor de patrimoniu local, național și universal – în clasa a IX-a.

Este evidentă situația diversității elementelor de patrimoniu cultural de la o localitate la alta, de-aceea menirea profesorului de istorie din localitate este de a structura și organiza procesul educațional astfel încât să promovăm această moștenire.

Descoperirea, promovarea și cercetarea patrimoniului cultural local la lecțiile de istorie este planificată de profesor la începutul anului școlar prin prisma planificării activităților educative sau planificarea de lungă durată/ anuală. Tipologia activităților în care elevilor li se dezvoltă competențele vizate mai sus sunt întărite de unele ore curriculare și extracurriculare.

Cuvinte-cheie: patrimoniu cultural local, lecție, excursie, produs educațional, manual.

Forme de comunicare în arhitectura tradițională - ieri și azi. Importanța educației culturale

Laura Melinda TĂTĂRAN, masterandă,
Universitatea Tehnică Cluj-Napoca,
Centrul Universitar Nord, Baia Mare, România

Pornim discuția noastră de la afirmația potrivit căreia redescoperirea sensului va conduce la conservarea elementelor aparținând patrimoniului material și imaterial, deoarece ele își vor păstra acel caracter motivat fără de care nimic un poate rezista timpului. Doar o corectă conservare va genera o corectă transmitere a acestora spre generațiile viitoare. Omul tuturor timpurilor a avut nevoie de o Lume cu sens, astăzi, pentru a putea duce mai departe această moștenire culturală trebuie să reînvățăm să redescoperim și să reactualizăm acea armonie, acea integritate a Lumii prin recâștigarea sensului. Copiii și tinerii trebuie din ce în ce mai mult să reflecteze asupra propriei culturi, culturii altora și culturii, în general.

În arta populară se observă cu ușurință reflectarea modului de viață și concepția despre lume a omului mediilor tradiționale, acest lucru trebuie să îl redescoperim și să îl actualizăm pentru viitoarele generații. Simbolul este punctul de pornire al oricărei comunicări, fiind deținătorul sensului, al semnului total, de aceea, un rol deosebit în studiul formelor artei populare îl are interpretarea semnelor și simbolurilor. Este absolut necesar însă să nu încercăm să descoperim sensul înainte de a descoperi funcțiile și funcționalitatea obiectului de artă, așa cum se afirmă în studiile de specialitate, pentru că nimic nu se crea fără ca acesta să își demonstreze și utilitatea. Îmbinarea dintre utilitatea imediată și sensul implicit conducea la realizarea rostului. Învățarea rostului este un element deosebit de important într-o lume care cultivă din ce în ce mai mult copierea celui alt.

Ne vom opri asupra șurii codrenești într-o încercare de demonstrare a modului în care trebuie să ne raportăm la elementele de patrimoniu cultural, în această nevoie de conservare și de promovare a acestora. Consider că șura codrenească și poarta, implicit, sunt niște obiecte de artă, dar și elemente de identitate zonală, care merită a fi valorificate și valorizate. Noi, românii, avem esența frumosului în sânge, ar fi păcat să lăsăm necunoscute și cuprinse de secularizare cele moștenite de la bunici. Întreg arealul Codrului poate fi considerat un muzeu în aer liber al șurilor codrenești, pentru că, la fiecare casă la care te oprești, vei vedea impunătoarea construcție a șurii. Nu putem crea un muzeu propriu-zis al șurilor, deoarece am scoate din context șura și poarta, și nu ar mai avea aceeași valoare.

Interpretarea simbolurilor de pe porțile de șură, descoperirea aceluiași lanț discursiv și acelei logici a implicitului, care vor demonstra că șura nu este

doar o construcție oarecare, iar ornamentica nu ține doar de o manifestare pur estetică, ne vor conduce spre un alt mod de a convinge tinerii să păstreze și să recupereze aceste vechi construcții, redescoperindu-le adevărata valoare culturală.

Cuvinte-cheie: arhitectură vernaculară, șură, educație, salvagardare, valorizare.

Înnoirea Timpului la Crăciun și Paști, în Șcheii Brașovului, Lisa și Țânțari - județul Brașov

Silvia TATU, Palatul Copiilor Brașov, România

Am decis să prezentăm rezultatele inedite ale cercetării noastre (începute în 1999) deoarece aerul curat, cerul înstelat, orizonturile largi, cunoașterea ritmurilor Pământului-Mamă în raport cu Luna, Soarele și Stelele se reflectă în elementele culturii tradiționale, legate de reînnoirea naturii primăvara, între Paști și Rusalii din satul cu vechiul toponim Țânțari (Dumbrăvița Bârsei, din 1965) – leagănul copilăriei multor generații de brașoveni... între aceștia, Silvia Tatu – profesor îndrumător al cercului „Fluierașul”, care sărbătorește, în anul 2020, 25 de ani de activitate cu copii și adolescenți din școli și licee aflate în Brașov – municipiul care, prin cel mai vechi cartier al său, Șcheii Brașovului – păstrează Cetele de Juni, *printre ale căror obiceiuri de reînnoire a Timpului am observat similitudini atât cu obiceiul Cetei de Feciori din satul Lisa – Țara Făgărașului (Aruncatul în Țol (în 1 Ianuarie, la Lisa / în Vinerea Luminată – la Junii Tineri din Șcheii Brașovului) cât și cu obiceiul Jocului sub Bradul împodobit manual, de Cete (de Juni Tineri, Curcani, Roșiori, Albiori, Dorobanți și Brașovecheni – de Rusalii, Sf. Petru și Pavel, Sf. Ilie, Sf. Mărie, ... - la Brașov / în ziua de Crăciun – la Țînțari).*

Ne mândrim cu (re)descoperirea a 8 modele unice, între cele 23 de ouă fierte și închistrite de Maria (Maminuț) Negulici Nica – 1892-1967) și fiica acesteia, Maria (Negulici Nica) Neagoe (1926-2000), păstrate de țânțăreni zeci de ani și publicate, împreună cu o riguroasă analiză a motivelor/modelelor, în cartea al cărei rezumat vi-l trimitem, cu mare bucurie!

Așezarea într-o zonă de interferență a Țării Bârsei cu Țara Făgărașului a permis dezvoltarea și păstrarea în Țânțari, a unei bogate culturi, unice în județul Brașov. Închistrirea doar în cadrul obiceiurilor străvechi a ouălor închistrite a permis conservarea nealterată a celor 8 modele unice.

Am transmis elevilor și adulților doritori, atât în satul Țânțari, cât și în municipiul Brașov, cele de mai sus.

Cuvinte-cheie: închistrire, cete, timp, Crăciun, Paști.

Vinăriile contemporane: continuitate sau emergență?

Dr. Aurelia TRIFAN,
Institutul Patrimoniului Cultural

Promovarea imaginii întreprinderii viti-vinicole din punct de vedere al unui aspect arhitectural expresiv și impresionant este în plină expansiune în țările cu tradiții în acest domeniu din Europa, precum Italia, Spania, Franța; în țările din Lumea Nouă: Chile, Noua Zeelandă, Australia; în Africa de Sud, chiar și în Orient. Explorarea efectelor vizuale estetice în aspectul cramelor apare încă în anii '70 ai secolului trecut. În acest sens, strategia întreprinderilor viti-vinicole și politica managerială bazată pe deschiderea către publicul vizitator atras de originalitatea lor este acceptată în prezent și devine un remediu universal al vitalității acestora.

Înțelegerea stării actuale a managementului strategiilor companiilor viti-vinicole mondiale prin prisma experienței acumulate într-o jumătate de secol ne ghidează spre concluzia unei apariții și maturizări târzii a unui astfel de tip de management la întreprinderile de vinificare din țară. În pofida situației create, transformările nu s-au lăsat așteptate și au condus la un fascicul paradigmatic în modelarea procesului de evoluare a complexurilor viti-vinicole, cu schimbări evidente în toate direcțiile, inclusiv și, mai ales, pe linia predicției aspectului estetic al edificiilor din domeniu.

Preocuparea pentru personalizarea lor a impus o serie de rigori specifice proiectelor de arhitectură, ponderea eredității arhitecturale fiind evidentă. Tradiționalismul a fost plasat pe un loc central în comparație cu alte abordări: formulele arhetipale care pot fi văzute pretutindeni sunt mai ușor înțelese, acceptate și dorite, integrându-se facil în arhitectura autohtonă. Din altă parte, tradiționalismul înseamnă o reînnoare cu trecutul, iar practicat, în mod inspirat, creativ, poate crea imaginea așteptată a complexului viti-vinicol. Modalitatea edificării vinăriilor astăzi este tocmai cea în care o moștenire re-interpretată prin motive și elemente tradiționale reapare pentru îndeplinirea cerințelor estetice.

Cuvinte-cheie: complex vitivinicol, specific industrial, elemente arhitecturale tradiționale, efecte vizuale, evaluare prospectivă.

Biserica din satul Malcoci, raionul Ialoveni cu Hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”

Dorina TRONCIU, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Patrimoniul arhitectural constituie una dintre cele mai reprezentative file din moștenirea culturală a omenirii, studierea și protecția cărui a devenit o normă obligatorie a fiecărei țări. Cunoașterea obiectivelor de arhitectură ne permite o mai bună înțelegere a trecutului istoric, iar valorificarea și păstrarea lor trebuie să fie parte a unui regim legal durabil de ocrotire.

În anul 1797 în satul Malcoci a fost ridicată prima biserică. Mică, dar biserică bună pentru acest sătuc. Era zidită cu pereți împlețiți din nuiiele și tencuite cu lut și căptușită pe deasupra cu scândură, la intrarea dinspre sud având un mic pridvor. Icoanele aveau inscripții moldovenești. Deasupra erau instalate două cruci cu semilună care au fost confecționate de meșterii din sat. Părintele Vasile Gulivati a fost primul preot care îngrijea acea biserică.

Biserica a fost distrusă și în locul ei, în 1914, în preajma Primului Război Mondial, a fost înălțată alta, de piatră cu hramul „Sf. voievozi Mihail și Gavril”, cea de azi, care a avut de suferit povara năprasnică a dictaturii bolșevice. După ce a fost lăsată în paragină ea a fost restaurată cu ajutorul oamenilor din sat, care au contribuit atât financiar, cât și cu brațe de muncă.

În afară de locul vechiului altar, în curtea bisericii se mai păstrează și mormântul fostului preot, călugărului Augustin Orbu (1914-1993), memoria cărui sătenii i-o cinstesc cu pietate, deoarece el a fost acela care și-a dat silința pentru restaurarea ei după dezmățul ateismului bolșevic.

Actualmente slujbele în biserica din Malcoci sunt oficiate de preotul Ois- tric Andrei. În anul 2014 s-a împlinit un secol de la înființarea bisericii. Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Vladimir a săvârșit un serviciu divin, prilejuit de ani- versarea a o sută de ani de la întemeiere. În timpul serviciului divin, părintele Andrei Ois- tric a fost decorat cu dreptul de a purta cruce cu pietre scumpe, în semn de apreciere arhierescă pentru munca depusă spre buna îngrijire a enoriașilor.

Cuvinte-cheie: biserică, preot, bolșevici, restaurare, enoriași.

Festivalurile din Republica Moldova – activități importante de valorificare a patrimoniului cultural național

Dr. Valentina URSU,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Există în mai multe țări ale lumii tradiția de a marca diverse evenimente laice și religioase prin organizarea festivalurilor. Aceste manifestări sunt asociate și cu sărbătorile naționale. Printre tipurile de festivaluri se numără și cele culturale. Din această categorie fac parte festivalurile etnoculturale, muzicale, teatrale, cinematografice etc.

Intenția prezentei comunicări este de a determina importanța festivalurilor culturale organizate în Republica Moldova. Unele din ele au tradiții de câteva decenii, altele sunt mai noi. Expunem istoricul, obiectivele și acțiunile de valorificare a patrimoniului național în cadrul festivalurilor.

Comunicarea cuprinde examinarea câtorva festivaluri muzicale: Festivalul internațional „Mărțișor”; Festivalul internațional „Maria Bieșu”, Festivalul-concurs „Două inimi gemene”, Festivalul „DescOpera”, ce au devenit foarte populare și întrunesc un număr impunător de muzicieni, interpreți, iubitori ai muzicii, atât din țara noastră, cât și din mai multe țări.

Deja de trei decenii festivalurile etnoculturale sunt organizate în multe localități. Menționăm Festivalul „Duminica de Florii” din satul Cîșlița Prut, Cahul; Festivalul Național de Folclor „Nicolae Glib” din satul Pepeni, Sîngerei; „Bostaniada” din Lozova, Strășeni; Festivalul etniilor; Festivalul obiceiurilor și datinilor de iarnă etc.

Și festivalurile teatrale și-au găsit admiratorii. În acest context sunt valoroase: Bienala „Eugen Ionesco”; Festivalul Național al Teatrelor de păpuși „La căsuța cu povești” din orașul Anenii-Noi; Festivalul de teatru „Rampa Nistreană” din Soroca etc.

Din categoria festivalurilor cinematografice remarcăm Festivalul Internațional de Film Documentar „CRONOGRAF”, unicul de acest gen în Republica Moldova. Debutând în anul 2001, festivalul se bucură de popularitate printre cineaștii din țara noastră, dar și peste hotarele ei. A devenit un eveniment de anvergură, fiind unul din cele mai importante festivaluri de cinema din Europa de Sud-Est.

Cuvinte-cheie: festival, muzică, cinematografie, folclor, meșteșuguri.

Unele viziuni asupra lipovenilor din Basarabia, reflectate în sursele scrise ale secolului al XIX-lea

Dr. Tatiana ZAICOVSCHI,
Institutul Patrimoniului Cultural

Istoriografia a fixat acuitatea contradicțiilor dintre credincioșii de rit vechi și adepții religiei oficiale din Imperiul Rus, referitoare, în primul rând, la probleme de credință, ritual și structura bisericii. La originile lor, acestea au fost rezolvate în felul următor: fiecare parte și-a luat credința ca „adevărat ortodoxă”, iar credințele părții opuse au fost considerate „eretice”. Informațiile despre lipoveni, care oferă o viziune despre imaginea lor care s-a conturat în secolul al XIX-lea, sunt prezentate în diferite tipuri de sursele scrise în perioada corespunzătoare: ordine ale autorităților, circulare, rapoarte și alte documente oficiale; periodice: „Kișiniovskie eparhialnye vedomosti” (KEV), „Bessarabskie oblastnye vedomosti”, etc.; publicații ale unor autori individuali, precum I. S. Aksakov, A. S. Afanasyev-Chuzhbinskiy, K. Khanatskiy ș. a. În rapoarte lipovenii au fost menționați împreună cu grupurile etnice: moldoveni, bulgari, credincioși de rit vechi, etc., în timp ce noțiunea această prezintă o caracteristică confesională, ci nu etnică. Multe surse remarcă izolarea comunităților lipovene, accentuază lipsa de voință de a comunica cu cei care nu aparțin comunităților lor („comunică fără voie”, „răspund cu nemulțumire”). În publicații, se urmărește o comparație a lipovenilor cu evreii, în special în materialele din KEV: „lipovenii preferă activitatea industrială și comercială decât orice alt tip de activitate și, la fel ca și evreii, nu sunt jenați de niciun mijloc, doar pentru a face avere și pentru a se îmbogăți”; „la fel ca evreii, lipovenii acordă o importanță deosebită laturii externe, riturilor religioase” etc.). Lipovenilor li se oferă caracteristici pe nedrept și dure: „egoiști nesimțiți”, „acești farisei de credință”, „suspecți”, „cu fanatism inveterat”, etc. În acest context, este important să subliniem: ca urmare, imaginea formată a condiționat atitudinea, și invers, atitudinea a format viziunea.

Cuvinte-cheie: lipoveni, credință, Basarabia, sursele scrise, imagine.

Cetatea Soroca – monument al arhitecturii fortificate

Lilia ZUBCO, studentă,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Cetatea de la Soroca este una dintre cărțile de vizită ale Republicii Moldova. Puțini sunt cei care nu au fost măcar o dată în viață să o vadă sau cei care vin în țara noastră și nu vizitează Cetatea, să-i afle istoria.

Soroca n-a fost o cetate mare, ca Suceava, Cetatea Albă sau Hotinul, ci o fortăreață mică, un castel pentru adăpostul unei străji de pază împotriva tătarilor. Se spune că la Soroca a fost înălțată o cetate din lemn și pământ în primul sfert al secolului al XV-lea, dar cu o primă mențiune documentară sub numele de *Soroca* apare abia la 12 iulie 1499, odată cu primul său pârcălab Coste. La 12 iulie 1499, la Curtea Domnească de la Hârlău, boierii din Sfatul lui Vodă adevăresc biruința lui Ștefan cel Mare, pacea cu regele polon Ioan Albert. La 14 septembrie 1499 Ștefan cel Mare încheie un tratat de ajutor reciproc cu marele duce al Lituaniei, Alexandru, unde este menționat „pan Coste, staroste de Soroca”. O tradiție locală îi explică numele prin faptul că domnul Ștefan cel Mare a pus *soroc* (termen de clădire). Între anii 1543-1546, în timpul domniei lui Petru Rareș, cetatea a fost rezidită din temelie de piatră.

Cetatea are o formă circulară cu diametrul curții interioare de 30,5 m, cu 5 turnuri, 4 circulare și unul prizmatic cu pasajul de intrare, toate amplasate la distanțe egale. Zidurile incintei, de 3,05 m grosime, în toate elementele sale, au o înălțime de 21 m, cu o evazare sub formă de talos la nivelul solului, adâncite cu încă 7 m în platou până la stratul cu rocă dură. Partea superioară a cetății este înzestrată cu creneluri.

După ridicarea puternicei fortificații, orașul Soroca începe să crească în importanță având o funcție administrativă și comercială prin punctul vamal instalat aici. Totodată, prin fortificarea nucleului urban de la Soroca, se încerca crearea unui nou centru de greutate a rețelei urbane moldovenești și în special a comerțului de tranzit, după pierderea în 1484 a cetăților din sudul Moldovei.

Cuvinte-cheie: cetate, Ștefan cel Mare, Soroca, Nistru, apărare.

Features of development of a collection of modern clothes on ethnic motifs for youth

Liliia ANDREICHUK, Anastasiia ANTONJUZENKO, PhD Marina KOLOSNIICHENKO, PhD Natalia OSTAPENKO, PhD Alla RUBANKA, Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Ethno-style occupies a prominent place in the fashion space as an independent style, as well as in synthesis with other styles and substyles of fashion. Ukrainian motifs inspire many world-famous designers. For example, since 2005, legendary couturiers such as Jean-Paul Gaultier, John Galiano, Christian Dior, Valentino, Gucci, and others have used the motifs of Ukrainian ethnic clothes in their collections. The inexhaustible treasury of folk art and national traditions has always inspired designers, artists, and fashion designers to create everyday and festive clothes on folk motifs.

The novelty of the study is to reveal the originality of the artistic features of the traditional Verkhovyna Hutsul clothing and its interpretation in the modern festive costume for youth in accordance with the latest trends. Hutsul traditional clothing is one of the main components of the Ukrainian folk culture; it is closely connected with the entire history of the region and bears the imprints of the history of the nation. As a result of the analysis of the Hutsuls' decorative and applied art, a lot of unique elements have been revealed, which can be modernized and used in the design of the collection of clothes for youth. Each element has its semantic meaning, because every detail of the set of Hutsul clothes and accessories, their color combination has a deep meaning.

Based on the conducted research, a promising collection of sets of clothes for youth has been developed, in which the principles of compositional construction of a folk costume with an emphasis on unique and intricate embroidery and morphological signs of the forecasted development of a form have been used (Fig. 1).

Figure 1 – The sketches of models of the collection *Reflection* based on Ukrainian ethnic clothes

One of the oldest ways of decoration is Hutsul embroidery. It is based on the oldest pattern *The Ox Eye* (Fig. 2, a) – a sign of the Sun that symbolizes the sincerity, hospitality, kindness of the human soul, and which is also an amulet.

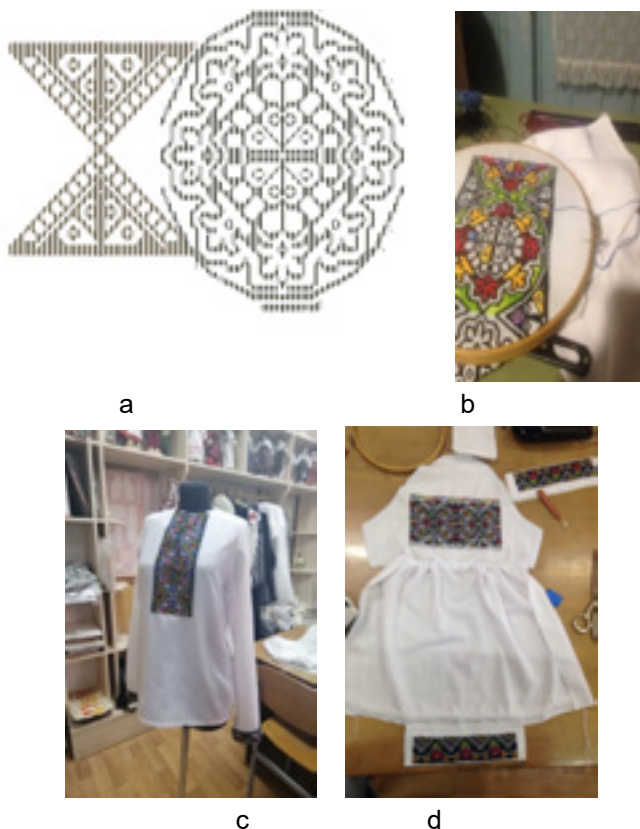

Figure 2 – The stages of making an ornament on the products of the collection of clothes

Thus, the artistic features and peculiarities of the formation of modern clothes for youth with the elements of the Hutsul system have been analyzed. Based on such analysis, the collection Reflection has been developed and produced.

Key words: collection, embroidery, ethno-style, ornament, ethnic motifs.

Features of blouses in ethnic style during the in the period XX - early XXI century

Ivan FROLOV, Yevheniia HOLOVCHANSKA, PhD Nelia KREDENETS,
Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Ethnic motifs are a rich source of inspiration in clothing design, their elements are used in shape, silhouette, structural and decorative elements of clothing, as well as in materials, accessories, and decoration. Ethno-style in the design of blouses was popular during the 1920s, 1940s, 1970s, and at the beginning of the XXI century and its relevance only increases. Investigating the evolution of blouse design in ethnic style during the twentieth century, we can identify the following features for each of these periods.

Among the range of women's blouses in the ethnic style of the 1920s there are products made according to the ethnic motifs of different peoples, mainly - Slavic peoples, countries of Asia, China, and Japan. The design of blouses followed the traditional shape and cut of products, as well as decor. In the mid-1940s, a new wave of ethnic style popularity emerged in the United States, which became widespread throughout the world due to the cinema. The blouses were made of light white cotton fabric, straight silhouette, with short voluminous sleeves and cuffs. The decoration was dominated by wide lace in the tone of the fabric, through which a ribbon of contrasting color was stretched, as well as small buffs, which were decorated with embroidered flowers in the technique of smooth or cross.

The design of blouses of the 1970s was dominated by a straight and extended to the bottom silhouette, the use of colored plain and fine-patterned fabrics (which repeated the traditional ornaments for these cultures), fabrics with a border on the edge. Embroidery for decoration was used infrequently and in a small area.

At the beginning of the XXI century, designers not only create new models based on folk costumes of different nations but also repeat, reinterpret models of previous decades, mix elements of different cultures in clothing, decorate blouse models with office embroidery in tone, etc.

Key words: ethnic style, design, women's blouses, culture, embroidery.

The using Use of ethnic traditions for creating objects of Land Art on the example of wire weaving

Olga GALCHYNSKA, Eugene GULA, PhD Kalina PASHKEVICH,
Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

In the creative projects of contemporary artists and designers, it is popular to appeal to ethno-themes; interest in traditional techniques and national themes is present in the design and art creation of many countries. Masters continue to use ancient traditions to produce modern artworks. The most common traditional techniques used by Land Art artists are: wickerwork, weaving, wire weaving, carving, stonemasonry, etc.

The art of wire weaving is popular among artists of Land Art – namely, weaving from metal wire, because this technique allows you to create three-dimensional, strong, plastic works, also wire is more flexible than natural materials, it is easy to work with. While creating art objects, artists resort to a variety of methods and techniques of using wire:

- modeling of three-dimensional products from solid wire, by winding several layers of the material;
- creation of three-dimensional plastic sculptures from wire mesh;
- welding of individual fragments of wire of different thickness;
- combining wire with other materials;
- use of colored wire or wire from secondary raw materials.

Artists from all over the world work in the technique of wire weaving: Kendra Heist and Robin Wight from Great Britain, David Vanorbeek from Belgium, Oleksiy Shevchuk and Kyrlo Shevchuk from Ukraine, Jaehyo Lee from Korea and others.

Objects of Land Art, made in the technique of wire, can be classified by the following factors: morphological features, size, original shape, types of outer surface of the wire, the method of creating visual effects, technique, method of wire assignment.

Thus, the technique of wiretapping provides Land Art artists with a wide range of opportunities: giving art objects plasticity; application of fine detailing of works; use of various textures in works; combining with other materials; giving artistic expression to the works. Thus, the creators of Land Art promote not only the art and philosophy of Earthworks, but also the ethnographic culture of their country.

Key words: design, art, eco-design, culture, creative projects.

Use of folk costume features in the design of fashion clothes

Olena GERASYMENKO, Bohdan KASS, PhD Olena KOLOSNIHENKO,
PhD Kalina PASHKEVICH, Anastasia VEKLICH,
Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

Modern society is characterized by the assimilation of national cultures, each of which differs in its unique color palette, harmony of forms and proportions. Preservation of national features is due to the interpretation of rich experience and achievements of culture and art in modern design, particularly by transforming the elements of national dress in the design of clothing models.

Ukrainian women's folk costume is an inexhaustible source of inspiration for creating fashion collections of clothes, as it is characterized by a strong ethnicity and original elements. It has a variety of regional features, which are manifested in the cut, embroidery, decor, jewelry and color combinations. Creative interpretation of Ukrainian folk costume was used by well-known world and Ukrainian fashion designers in the development of new solutions for modern clothing. Elements of Ukrainian folk clothing were used in the collections of John Galliano and Jean Paul Gaultier. Ukrainian designers R. Bogutska, O. Vorozhbyt, T. Zemskova, D. Dorozhkina, I. Karavai, O. Karavanska, Z. Likhacheva, L. Pustovit and others are engaged in rethinking the national traditional components of clothing.

Satisfying the demand for creative artistic developments in clothing design allows the use of the method of deconstruction in the design of the author's collection, which consists in the free manipulation of form and infraction of traditional methods of clothing modeling. The use of this method ensures the realization of the designer's creative potential and the creation of original models of women's clothing that will emphasize the individuality of the consumer. In addition to the deconstruction, the methods of association and stylization were used to transform the constructive and decorative characteristics of folk costumes into actual models of fashion clothes. Thus, the creation of author's fashion collections based on the synthesis of the Ukrainian folk costume, its characteristic elements, proportions, shape, decoration ensure the preservation of national identity and give clothing artistic expression.

Key words: design, clothes, ethnic style, Ukrainian folk costume, fashion.

The use of elements of national costume in the design of school uniforms in different countries of the world

Oksana GRICHANYUK, PhD Kalina PASHKEVICH,
Irina VASYLIEVA, Oleksandr VASYLIEV, PhD Olena VASYLIEVA,
Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

In the modern design of school uniforms, it is important to address the traditions of national costume of different countries.

Samples of school uniforms based on the national traditional costume in schools around the world are often regulated at state level or by the rules of wearing these clothes approved by the educational institution. This type of uniform is most often used in authoritarian countries or in countries that value their history and culture. The school uniform on the basis of the national traditional costume completely repeats the national clothes. This uniform is most often found in Asian countries.

For example, in Vietnamese schools, high school schoolgirls wear the traditional white suit aazai (áo dài), complemented by a traditional straw hat, while in some Indian schools, schoolgirls wear the national sari dress, which is made in the branded colors of the school. Uniforms based on the national traditional costume can be distinguished into these types: clothes made of a piece of fabric that is wrapped around the body in a certain way and draped (sari, gho, kera, sarong) or cut clothing with a wide silhouette.

These types are characterized by a completely covered body and the length of the upper layer of shoulder clothing to the ankles or to the middle of the shin, straight and extended downward silhouettes that do not restrain movements, finishing elements at the chest and waist.

School uniform in ethnic style and the principles of its organization of artistic and compositional solutions are diverse. School costumes in ethnic style come in two versions: modern costumes, which use ethnic decor in the decoration; costumes in which one or more constituent elements are designed in a traditional cut with or without traditional decor elements. Ethnic-style school costumes are most common in Asia, Eastern Europe and Latin America.

Education of children in national traditions and preservation of the cultural memory of the people, identifying the child with the ethnic group through the creation of an educational environment, makes school uniforms an important element of the educational process. The use of national ornaments in school uniforms is a fashion trend of the late XX – XXI century. The use of decorative elements in school uniforms can be traced in modern school costumes in the ethno style of Ukrainian and Belarusian designers, school uniforms in China, Turkmenistan and more.

Sometimes the costumes of teachers and educators are also designed in ethnic style to reproduce the national cultural center in schools. The reproduction of proportions, traditional color combinations of national clothes, the use of traditional forms of clothing and types of fasteners recreates the traditional costume in new forms.

Key words: design, school uniform, ethnic style, national clothes, national traditions.

Decorating modern clothes in ethnic style

PhD Tetyana KROTOVA, PhD Olga YEZHOVA

Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

The entocultural heritage of the peoples of the world inspires designers to create works of industrial and consumer use. Clothing designers actively use elements of ethnic costume when creating collections of modern clothing.

The purpose of the article is to review the areas of work of designers on the use of ethnocultural heritage in the development of author's collections of modern clothing.

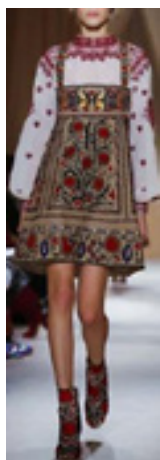
Usually when designing modern products, designers use authentic and stylized elements of folk costume [3]: shape, cut, texture of the material, finishing details and surface decoration.

The use of rectangular details with cleaning, as well as ornamentation by embroidery or artistic weaving is typical for Ukrainian folk clothes.

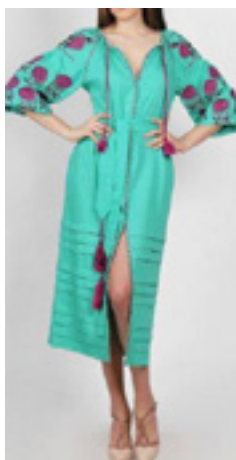
Designers use these elements when creating haute couture collections as well as for the mass market.

The Valentino spring-summer 2015 collection, created based on Slavic costumes, using elements of authentic cut and embroidered ornaments, caused a furor (Fig. 1, a). The Ukrainian brand Taystra makes a wide range of clothes in ethnic style from natural fabrics, decorated with stylized embroidery (Fig. 1, b).

An interesting embodiment of ethnic style is a dress with assemblies of the Canis brand, embroidered with a floral pattern (Fig. 1, c).

a

b

c

Fig. 1. Clothing models using ethnocultural heritage: a - Valentino spring-summer 2015 [1]; b – Taystra [4]; c - Canis [2]

Fig. 2. Models of waist clothes with embroidery in ethnic style

As a result of the analysis of the creativity of the leading world and Ukrainian designers of clothes it is revealed that the use of ethnic heritage is relevant in creating collections of modern clothing. The authors of the article developed models of waist products made of cotton fabric, decorated with stylized embroidery motifs “rose” (Fig. 2). The figure shows the elements inherent in Ukrainian embroidery: flowers, buds, leaves and stems. Embroidery is performed on an embroidery semiautomatic device using the technology described in [5]. Embroidery design is obtained from open sources on the Internet.

Key words: design, clothing, ethnic style, decoration, embroidery.

References

1. Новая коллекция одежды от Valentino в этническом славянском стиле. URL: <https://novate.ru/blogs/290115/29796/>.
2. Одежда Canis. URL: <https://azuk.com.ua/brand/canis/>.
3. Пашкевич К.Л., Овчарек В.Є. Особливості використання етноджерел в дизайні колекцій сучасного одягу. Теорія і практика дизайну. 2018. Вип. № 15: Технічна естетика. С. 109-123.
4. Платье бохо вышиванка. URL: <https://taystra.com.ua/p529407329-plate-boho-vyshivanka.html>.
5. Yezhova O., Pashkevich K., Kolosnichenko M., Abramova O, Nazarchuk L. Provision of the quality of decoration of semi-finished fashionable clothes, made of suiting fabrics with cotton content (denim type). *Vlakna a Textil*, 2018, vol. 25, is.4. pp. 94-102.

Online projects in Pandemic Time: Textile Art of Ukraine

Dr. hab. Olha LUKOVSKA,
The Ukrainian Academy of Printing, Lviv Art Palace, Ukraine

The pandemic time forces artists to reformat artistic life, to invent new approaches, to implement artistic ideas and ways of presentation. It appears that in quarantine time, it is possible to create actively and present achievements online quite successfully. The all-Ukrainian online project «Textile Art. Mixed Media « implemented by the Lviv organization of the National Union of Artists of Ukraine with the support of the Ukrainian Cultural Foundation is an example.

The purpose of the project is to promote the innovative textile art of Ukraine and determine its position in the national and European art culture through the presentation and promotion of a wide range of theoretical and practical material.

The online art project originally presented the latest achievements of the artists. The main products of the project were the exhibition of textile artworks in 3D format, the exhibition catalog, the audio guide on modern art textiles, and a promo video. In addition to the main exhibition, the audience could carefully review the authors' works on a specialized website and obtain information about traditions and innovations in modern textile art of Ukraine and the world.

The project provides nourishment for an in-depth study of the main trends in Ukrainian textile art.

Thus, artists from all over Ukraine, who applied for the project and were selected for the competition, showed a variety of creative concepts and ideas. The exhibition includes innovative textile works that contain integration of textile art with other art forms. A particular feature of many artworks was the use of graphics and painting. It is significant that there is a strong connection with the traditions of national art in modern textile. This is due to the associative rethinking of compositional elements, combining and updating traditional performance techniques, and so on. Traditional techniques and materials obtain a brand new sound in conceptual works of art.

Key words: textile art, mixed media, online project.

Ethno-practitioners in the design of modern textile textured solutions

Olga MYKHAILIUK, PhD Tatiana LUCKER,
PhD Natalia OSTAPENKO, Galina TOKAR,
Kyiv National University of Technology and Design, Ukraine

The current trend of modern design practice is to turn to cultural and historical sources. The rapprochement and interpenetration of various ethnocultural traditions in fashion has contributed to the emergence of a large number of new figurative-style and color-texture solutions of products.

The purpose of this work is to review ethnopractices common in the design of modern textile textured solutions.

The relevance of the research lies in the study of the peculiarities of using ethnic motives as a source of inspiration in design creativity, as well as in the need to reveal the artistic and aesthetic features of the synthesis of historical, cultural and art history approaches to design. Ethno-design corresponds to the content and aesthetic characteristics of a particular culture, taking into account the national color characteristic of a particular people. This trend creates modern forms of the material environment with elements of the culture of a particular ethnic group. The use of ethno-cultural traditions is not a new approach to product design. The folk style emerged in the second half of the 20th century against the background of the existence of various subcultures and fashion trends and has existed for a long time in combination with other styles.

Among the features by which the products for a certain ethnic type are determined are form, texture and color of the used materials, features of compositional plastic solutions, the nature of decoration and its elements, namely, motifs and techniques for making an ornament, texture solutions, etc. The creative stylization of ethnic motifs is the result of emotions, intuition, imagination and the artist's personal worldview, but at the same time it requires substantiation, clarification, testing by logic, knowledge and accumulated practical experience.

It is known that the nature of the surface structure plays an important role in creating the plastic form of products, that is, the texture of the material, its front surface, obtained as a result of a certain technological processing. Textured design opens up wide opportunities for enriching the composition of the product and increasing its artistic expression. In this regard, it is widely used in various areas of art and design objects.

Textile textured solutions are used as a tool to enhance the expressiveness of clothing, accessories, shoes, interior decoration products, household items, etc. In the visual arts, textured solutions are the basis of textile

painting, in particular portrait and landscape genre and textile sculpture, as well as widespread when creating installations, environment, etc. Textured solutions of textiles in ethnic style are obtained by using varieties of embroidery, applique, felting, artificial aging, artistic painting; perforation; weaving; pleating; corrugation; weaving; drapery; accessories and various decorative elements etc.

So, modern textured solutions of products in ethnic style are not imitation or copying, but are based on research and deep understanding of cultural traditions, artistic and aesthetic canons, while creating a new visual image.

Key words: ethno-design, cultural traditions, art, design, texture solutions.

Динамика развития этнических знаковых элементов стиля в современном дизайне костюма

Алла БАРАНОВА, Инна ГАЕВАЯ, Др. Татьяна НИКОЛАЕВА,
Национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

Функция, которую выполняет костюм в развитии современной моды, утверждает художественную ценность конкретного знакового образа. В ярких формах костюма собраны все аспекты социального, материального, культурного и национального уровня развития общества. Тенденции индивидуализации образа человека четко прослеживаются в развитии дизайна костюма XXI в. Мода не должна быть униформой, необходимо привносить свое, оригинальное, национальное.

Этнические направления в моде могут быть определены с позиций культурологии как один из механизмов социальной регуляции поведения. С позиций психологии они определяются как выражение индивидуального характера, а с позиций экономики и производства – как особенности потребления. Но самым важным является определение моды со знаково-информационной позиции, где она предстает как средство связи между личностью, обществом и национальной идентичностью.

Анализ моды требует учета многих значений и интерпретаций знаковой символики. Постоянной проблемой анализа моды является упрощенное понимание всего спектра воздействия социума на формирование модного образа. Костюм может нести знаковую информацию, не отражающую действительность, но при этом выражающую определенные надежды, попытки соответствовать современным общественным установкам и национальным обычаям, принимая такие семиотические формы, как двусмысленность, неверное толкование, ирония, вызов обществу.

Особенно ярко определяются тенденции знаковости и символичности модных форм и образов в современной молодежной одежде. Тенденции развития молодежной моды все сильнее тяготеют к противопоставлению традициям, протесту, выражению ярких индивидуальных черт или знаково-символических признаков определенных молодежных группировок.

Исследование знаково-символической функции национальной одежды как творческого источника для создания новых форм костюма является важнейшим фактором развития современной моды. Использование полученных результатов в дизайн-проектировании перспективных коллекций одежды способствует совершенствованию профессиональных теоретических знаний и практических навыков в подготовке будущих специалистов в области дизайна.

Ключевые слова: национальный костюм, мода, знаковая символика, дизайн-проектирование.

Народные орнаменты в творчестве художника Николая Самокиша

Инна ГАЕВАЯ, Др. Надежда ПАРАНЬКО,
Национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

Народное декоративное искусство приобретает в наше время новые проявления философско-эстетического звучания, где творчество человека связано с дизайном окружающей среды и эстетикой национальной культуры. Художественное совершенство украинского орнамента дает возможность создавать современные образы в дизайн-проектировании, в которых гармонично воплощены элементы национальной культуры.

Исследование творчества украинского художника Николая Самокиша обогащает материал по изучению художественно-образных особенностей орнаментальных композиций и выступает средством распространения национальной идеи в условиях глобализации культур. В историю искусства Николай Самокиш (1860–1944) вошел как лучший график Европы, признанный книжный иллюстратор, талантливый художник-педагог. Официальное признание пришло в 1884 г., когда его первую работу приобрела Третьяковская галерея. В течение всей творческой жизни художника захватывает народная тематика. Он активно исследует и собирает материалы по истории и этнографии украинского народа. Н. Самокиш уделял большое внимание изучению народной орнаментальной традиции: вышивок, росписей, отделки тканей. В 1902 г. в Харькове состоялся XII археологический съезд, где была представлена выставка народного украинского искусства. Это событие было важным для творчества художника Николая Самокиша, в результате он создал альбом «Мотивы украинского орнамента», который содержит зарисовки орнаментов, характерных для Слобожанщины, Полтавщины, Киевщины и Черниговщины.

Указанное издание является книжным раритетом, малоизвестным современным ценителям народного искусства и творчества Н. Самокиша, которое не переиздавалось до настоящего времени.

Актуальность исследований украинского орнамента в творчестве художника Н. Самокиша подтверждается возможностью преобразования самобытного искусства в современные дизайнерские объекты при сохранении их ценностных ориентиров в современной культуре.

Ключевые слова: украинский народный орнамент, Николай Самокиш, творчество, декоративное искусство.

Научно-исследовательские центры как неотъемлемая составляющая в вопросах выявления, исследования и сохранения нематериального этнокультурного наследия

Др. Наталия ГАВРИЛЮК,
Институт истории и права Калужского государственного университета
им. К. Э. Циолковского, Российская Федерация

Обращаясь к теме нематериального этнокультурного наследия, необходимо отметить, что данную проблему правильно рассматривать через призму:

- особенностей интерпретации терминов «нематериальное наследие», «этнокультурное наследие»;
- практик выявления и исследования нематериального этнокультурного наследия и его элементов;
- правовой охраны нематериального этнокультурного наследия, исходя из международного и регионального опыта.

На основании общих положений Международной конвенции «Об охране нематериального культурного наследия», принятой в Париже 17 октября 2003 г., каждое государство, в зависимости от национального и культурного состава, дает свою трактовку понятий «нематериальное наследие» и «этнокультурное наследие».

Последние десятилетия отмечены как активная фаза реализации и внедрения различных проектов в сфере культуры. Неотъемлемой частью таких проектов является практика выявления и использования различных ресурсов: человеческие знания, умения, навыки, творческие возможности и потенциал, инфраструктурные объекты и т. д. Особым доверием среди профильных организаций, министерств и ведомств пользуются научно-исследовательские центры (научные институты, лаборатории), которые в своей деятельности ориентируются не только на теоретические знания и концепции ранних периодов развития науки, но и самостоятельно разрабатывают методики и приемы по изучению интересующего объекта, проводят исследования и апробацию результатов. Как показывает практика, наибольшее количество научных центров, занимающихся вопросами культуры, исследованием этнического состава населения, межкультурного взаимодействия и элементов традиционной культуры, созданы при учебных заведениях. Однако наиболее востребованными являются научные центры, имеющие самостоятельный юридический статус. В качестве примера может служить Институт культурного наследия в Республике Молдова.

Республика Молдова, – первая из государств – участников СНГ, приняла специальный закон, направленный на охрану нематериального культурного наследия, учитывающий положения упомянутой выше Конвенции ЮНЕСКО «Об охране нематериального культурного наследия».

Ключевые слова: нематериальное наследие, этнокультурное наследие, научно-исследовательские центры, традиционная культура, Международная конвенция, ЮНЕСКО.

Сказки болгар Молдовы и Украины как этнографический источник

Др. Надежда КАРА,
Институт культурного наследия

Народная сказка традиционно являлась объектом исследования фольклористов, использующих филологические подходы и методы ее изучения. В силу многогранности этого жанра возможны и другие подходы и цели ее исследования. На современном этапе на материале сказки изучаются и исторические элементы, и народно-бытовые явления. В свете этнологии могут рассматриваться не только сюжеты и мотивы, отраженные в текстах сказок, но и этнографическая действительность. В ходе бытования в среде определенного народа сказки приобретали этнические черты. Именно этот факт определяет смысл изучения сказок как этнографического источника. Изучение сказок может проводиться на основе методов, которые типичны для этнологии, что тем самым расширяет круг объектов исследования данной науки.

Современные исследователи выдвигают концепцию двухслойности этнографической действительности, основанной на этнографических фактах (элементы бытовой жизни народа) и трансформированной в соответствии с особенностями этого жанра устного народного творчества. Как этнокультурные можно рассматривать отраженные в сказке исторические формы труда, социальные отношения, обряды, хозяйство и даже мелкие детали быта народа, одним словом – этнографическую реальность его жизни.

Кроме фактов материальной культуры и традиционных материальных форм жизни в сказке находят отражение и социальная (семья, общество), и духовная (вера, религия) формы жизни с ее этническими особенностями. Исследуемая нами болгарская сказка содержит базовую этнокультурную, этнографическую и историческую основу, унаследованную переселенцами из Болгарии еще в начале XIX в. Но историческое бытование в новой среде и фактор времени привносят в жизнь некоторые особенности материального и духовного уровня, нашедшие отражение в произведениях данного жанра. Это показывают предварительные исследования текстов сказок болгар Молдовы и Украины.

Ключевые слова: сказки болгар Молдовы и Украины, этнографические факты, этнокультурные особенности.

Фестиваль ковра как бренд полиэтничной Молдовы

Др. хаб. Елизавета КВИЛИНKOVA,
Центр исследований белорусской культуры, языка и литературы
Национальной академии наук Беларуси

Начиная с 2013 г. в Молдове традиционным стал Фестиваль молдавского ковра – «Frumos covor basarabean» / «Festivalul covorului basarabean», проводящийся на севере страны (в Оргеевском районе). Аналогичный фестиваль «Gagauz kilimneri» проводится на юге Молдовы (в Гагаузии). Фестивали молдавского ковра устраиваются и в Кишиневе – в выставочном комплексе Moldexpo. В них принимают участие мастера из разных регионов республики. В 2016 г. молдавские домотканые ковры были включены в список всемирного наследия ЮНЕСКО.

Фестиваль ковра является современной формой праздничной культуры Молдовы, позволяющей сохранять и продвигать национальное культурное наследие. Посредством таких праздников каждый регион стремится показать свои этнические и локальные особенности, отраженные в художественных традициях, а также сделать свой бренд ярче и привлечь туристов.

В связи с данной формой празднования отметим, что в настоящее время фестиваль является не только важной составляющей современной культурной жизни разных регионов, но, что важно, представляет собой феномен, формирующий современную праздничную культуру страны в целом, а также ее бренд.

Это значит, что Фестиваль ковра следует рассматривать не только как праздник, вобравший в себя мир традиций, отражающий историко-культурную и этническую составляющую традиционного ковроткачества (именно на данной форме празднования регионы делают акцент), но и как механизм для формирования и продвижения имиджа Молдовы как полиэтничного государства, в котором мирно сосуществуют различные этносы.

В связи с этим представляется актуальным осуществить выход данного фестиваля за рамки региональности и придать ему общенациональный характер по типу Фестиваля вина. Такой формат праздника, активизирующий взаимодействие и взаимопроникновение культур, будет способствовать углублению процесса интеграции этнических групп в молдавское этнокультурное пространство, а также формированию толерантности и укреплению межэтнического мира.

Ключевые слова: фестиваль, традиции, бренд, полиэтничная Молдова.

Проблемы изучения «Истории, культуры и традиций украинского народа» в доуниверситетских учебных заведениях Республики Молдова

Др. Виктор КОЖУХАРЬ, Др. Екатерина КОЖУХАРЬ,
Институт культурного наследия

В мировой педагогике накоплен значительный опыт приобщения подрастающего поколения к этнической, национальной и мировой культуре, внедрения идей поликультурности на всех ступенях обучения. Большой интерес в контексте формирования готовности и умения жить в многонациональной среде представляет внедренный Министерством просвещения в 2002–2003 учебном году предмет «История, культура и традиции украинского (русского, болгарского и гагаузского) народа» (ИКТУН) для 1–9 классов. Особое значение этот предмет приобретает в условиях диаспоры, поскольку обеспечивает реализацию социального и этнического статусов личности, дает возможность ребенку чувствовать себя представителем собственной этнической культуры, гражданином родной страны, а также органической частью культурного универсума.

Изданный в 2003 г. куррикулум по ИКТУН для начальной школы определил базовое содержание предмета, преподавание которого осуществляется в трех направлениях: изучение своего этноса (история и культура украинского народа и украинцев Молдовы как его неотъемлемой части, с одной стороны, и гармоничной составляющей поликультурного народа Молдовы – с другой); изучение истории, культуры, традиций своего села, города, региона, страны; изучение культуры всех народов, населяющих Республику Молдова, прежде всего молдавского как государствообразующего. Такой комплексный подход предусматривает актуализацию межпредметных связей.

Парадоксальной является ситуация с куррикулумом для гимназического звена – за 17 лет не утвержден ни один из разработанных вариантов. Сходные проблемы наблюдаются и с учебниками по ИКТУН – за это время издан единственный учебник для 1-го и 2-го классов. Много вопросов вызывают и нецелесообразные, по нашему мнению, концептуальные и содержательные изменения, внесенные в куррикулум для 1–4 классов.

Учитывая, что ИКТУН закладывает основы гражданской и этнической идентичности, является залогом интегративной установки на межкультурную коммуникацию и толерантность, особую актуальность приобретает усовершенствование существующего, разработка и внедрение должного дидактического обеспечения: куррикулума для 5–9 классов, учебников и методических пособий с 3-го по 9-й классы.

Ключевые слова: ИКТУН, куррикулум, содержание, гражданская и этническая идентичность.

Зимние традиции украинцев Республики Молдова: историографический аспект

Др. Екатерина КОЖУХАРЬ, Институт культурного наследия

Обрядность зимнего календарного цикла молдавских украинцев, уникальная как с точки зрения разнообразия исконно украинских форм, степени их сохранности, наличия архаических и реликтовых явлений, так и взаимодействия с восточнороманской культурой, представляет большой интерес для науки.

Непреходящую ценность имеют эмпирические и аналитические работы любителей и исследователей бессарабского периода: священников А. Бахталовского, А. Бурьянова, В. Завойчинского, С. Кульчицкого, В. Романчука А. Стадницкого, Д. Щеглова и др., опубликованные в «Кишиневских епархиальных ведомостях»; труды А. Зашука, А. Афанасьева-Чужбинского, П. Чубинского, П. Несторовского и др.

Важные сведения о фольклорных украинско-молдавских и шире – восточнославяно-восточнороманских взаимодействиях и взаимовлияниях, а также обрядах зимнего календаря можно почерпнуть из трудов исследователей советского периода Г. Бостана, А. Курочкина, Г. Кожоланко, Я. Мироненко, К. Поповича, Ю. Поповича, А. Романца и др.

Во второй половине XX в. начал сбор аутентичных фольклорных текстов в Глодянском и частично Рышканском р-нах В. Панько. Записанные им колядки, щедровки, засеванки, песни о Маланке вошли в фольклорные сборники и книги, изданные Отделом истории, культуры и языка украинского населения Молдовы в составе Института национальных меньшинств АНМ. С момента создания отдела началось целенаправленное изучение украинских зимних обрядов, что нашло отражение в работах К. Поповича, В. Панько, Я. Мироненко и Г. Роговой. Исследование данной проблематики продолжают сотрудники сектора «Этнология украинцев» Института культурного наследия. Е. Кожухарь и В. Кожухарь.

Существенный вклад в изучение рождественско-новогодних традиций украинцев республики внесли Н. Пастух и О. Харчишин.

Ценным источником исследования зимних традиций является издание «Етнографічний образ українців зарубіжжя. Корпус експедиційних фольклорно-етнографічних матеріалів. Ч. 1. Культура життєзабезпечення та традиційні соціонормативні практики», где отражены полевые записи из 16 населенных пунктов 8 районов республики.

Ключевые слова: зимние традиции, украинцы Республики Молдова.

Интерпретативная этнологическая модель «Осмысление герменевтических максим»: модификация для исследования фольклорных еврейских сказок

Др. хаб. Жозефина КУШНИР,
Институт культурного наследия

Интерпретативная этнологическая модель «Осмысление герменевтических максим» разработана нами в рамках этнологических исследований, базирующихся на достижениях интерпретативной антропологии Клиффорда Гирца (влиятельного направления в культурной антропологии США), а также на компонентах ряда наших исследований. А именно: концепции гуманизации мифа, разработанной нами при разноаспектных исследованиях мифологического сознания; наших разработок в области еврейского фольклора, выявивших особые *бештовские константы-концепты*; концепции мегамодерна, которую разрабатывает наша творческая группа. Компоненты концепции мегамодерна, акцентирующей актуальность поиска и выявления смыслов, используются нами при осмыслении герменевтических аспектов, столь характерных для культурной антропологии. «Герменевтическая максима» определяется нами как такое описание элемента картины мира, формируемой мифологическим сознанием в рассматриваемом нарративе, которое структурировано в соответствии с герменевтической синтагмой: «Универсум таков, что...». Дано краткое описание модели «Осмысление герменевтических максим» в общем ее виде. Пояснено, что модификация модели для исследования фольклорных еврейских сказок требует ее обогащения таким пунктом, как «Герменевтическая интерпретация (сказки)». Приводятся примеры использования модели для исследования фольклорных сказок, рассказанных молдавскими евреями и записанных автором. Упомянем следующие из выявленных там герменевтических максим: «Мир таков, что даже в лице существ низовой мифологии (в данной сказке это шрейтеле – Ж. К.) готов прийти на помощь человеку, причем дать ему много больше того, о чем тот мог мечтать. А человек таков, что охотно отвечает Универсуму спасительными действиями в меру своих сил»; «Мир таков, что человек способен смеховым образом его гармонизировать, даже в препятствующей этому социумной ситуации. Мир таков, что индивидуальное начало является сакральным и потому всегда есть возможность отразить наносимое ему оскорбление».

Ключевые слова: интерпретативная этнологическая модель «Осмысление герменевтических максим», интерпретативная антропология Клиффорда Гирца, фольклорные еврейские сказки, концепция гуманизации мифа, бештовские константы-концепты.

Представления жителей Кишинева о своем городе: этнокультурные особенности

Др. Нина ИВАНОВА,
Институт культурного наследия

В современную эпоху глобализации, урбанизации и растущей мобильности человека городские исследования играют все более важную роль, поскольку именно города являются центрами культурных и этнических взаимодействий. Будучи столицей и центром урбанизации, Кишинев отличается наиболее сложной структурой, по сравнению с другими городами Республики Молдова, и представляет собой важный феномен для изучения этнокультурных ресурсов, способствующих поддержанию и сохранению идентичности. Изучение представлений о Кишиневе среди его жителей позволяет оценить потенциал города для формирования позитивной городской идентичности и, следовательно, ресурс данной территории для ее поступательного развития.

Проведенное автором эмпирическое исследование городской идентичности жителей Кишинева (на основе интервью и фокус-групп) позволило проанализировать этнокультурные особенности представлений о городе, его образы и социокультурный контекст их формирования (история города и страны, динамика социальных и экономических процессов, внутренняя и внешняя миграция). Помимо общего туристического «фасада» образ Кишинева оказался достаточно раздробленным. Представления о городе (идентификация с городом, оценка динамики его изменений, культура, «лицо», история, любимые и нелюбимые места, городские праздники, привлекательность города и уровень комфорта проживания в нем и др.) позволили выделить некоторые факторы, влияющие на формирование городской идентичности, и в целом оценить ресурс столицы. Результаты показали, что, обладая несомненным символическим капиталом, Кишинев нуждается в его актуализации, воспроизводстве и развитии как со стороны государственных институтов, так и представителей гражданского общества.

Ключевые слова: город, представления о городе, Кишинев, образ города, городская социализация.

Национальные особенности традиционной жилой архитектуры центрального Буджака

Оксана РОМАНОВА,

Одесская государственная академия строительства и архитектуры,
Украина

Большинство жилых домов буджакского региона Украины (юго-запад Одесской области) представляют собой интересные историко-архитектурные объекты и заслуживают внимания. В их современном состоянии прослеживается влияние исторических архитектурных стилей (готика, ренессанс, рококо, классицизм, модерн), а также устоявшихся национальных традиций.

Для идентификации жилых домов по национальному признаку автором изучены литературные источники и рассмотрены фотоматериалы, характеризующие традиционную жилую архитектуру Украины, России, Болгарии, Молдовы, Румынии и Германии. Была поставлена задача различить и выделить типичные жилые дома национальных групп, наиболее многочисленных для данного региона среди смешанных типов, характерных для Юга Украины как историко-этнографического региона. Проведен также анализ декоративно-художественных средств выразительности в традиционной жилой архитектуре центрального Буджака (рассмотрен орнаментально-пластический декор, художественная ковка, резьба и роспись), выявлен ряд видов орнаментов по определенным признакам, составлена их классификация. Этнический стиль с характерным для него декором и орнаментикой находит свое отражение непосредственно в национальной идентичности, поэтому архитектура этнических объектов открыта широкому полю эвристических наблюдений и исследований.

Комплексное изучение национальных особенностей традиционной жилой архитектуры дает основание для научного обоснования реставрационных работ и раскрытия туристического потенциала центрального Буджака. Принимая во внимание многоплановость архитектурных форм объектов жилой среды (как географической, так и социокультурной), можно выявить общие закономерности архитектурной семантики, а значит – выработать определенные приемы использования этнических знаков-символов в традиционных жилых домах на будущее. Данный материал может быть внедрен в широком спектре архитектурно-дизайнерской деятельности, а также культурологической, этнокультурной и искусствоведческой практики.

Ключевые слова: Украина, Буджак, традиционная жилая архитектура, стиль, орнаментика.

Праздник Мэрцишор как межкультурная диалоговая площадка (в контексте участия в нем белорусских коллективов)

Др. хаб. Василий САКОВИЧ, Академия управления
при Президенте Республики Беларусь

В 2017 г. ЮНЕСКО внес в список нематериального культурного наследия человечества «культурные практики, связанные с днем 1 Марта».

Мэрцишор как символ весны и возрождения является неотъемлемой частью традиционной обрядности не только Республики Молдова, но и Румынии, Болгарии, Македонии. Однако представляется, что для полиэтничной Молдовы этот праздник имеет особое значение. Люди, независимо от национальностей, традиционно обмениваются друг с другом мэрцишорами и поздравлениями, пожеланиями добра и счастья.

Особой любовью у всех жителей Молдовы пользуется Международный музыкальный фестиваль «Мэрцишор», который проводится уже более полувека. Для них это возможность окунуться в молдавскую национальную культуру, насладиться молдавскими танцами и песнями. Понимая, что данный фестиваль является хорошей площадкой как для межкультурного диалога белорусов, проживающих в Молдове, так и для улучшения отношений между странами, Посольство Беларуси в Молдове уделяет большое внимание организации участия в нем различных белорусских коллективов. Так, при содействии Посольства гостями праздника были ансамбль песни и танца из Бобруйска (2002), ансамбль «Песняры», дуэт Ядвиги Поплавской и Александра Тихановича, ансамбль народного танца из Бобруйска – «Пярэзвы» (2003), танцевальный коллектив из Бобруйска «Юность» (2004), любительские коллективы «Мірскія музыкі» и «Выцінанка» (2008), народный ансамбль «Калініца» (2010), инструментальное трио Белгосфилармонии «Консонанс» (2011), ансамбль солистов «Классик-Авангард» Белгосфилармонии (2012) и др.

Следует отметить, что Фестиваль «Мэрцишор», сохраняющий и продвигающий этнокультурные ценности, играет важную роль в вопросе интеграции различных этнических групп в молдавское этнокультурное пространство. Данный праздник с его фестивалями и участием в них самодельных артистов национальных меньшинств является ярким отражением имиджа Республики Молдова как полиэтничного государства.

Ключевые слова: Мэрцишор, белорусские коллективы, межкультурный диалог.

CUPRINS / CONTENT

Lucia ADASCALIȚA, Viorica CAZAC	Textilele de interior – forme de reprezentare și elemente interculturale comune	16
Lucia ADASCALIȚA, Viorica CAZAC, Jana CÎRJĂ, Elena URSU	Aspecte estetice ale reprezentărilor de pe horboțele de la ștergarul tradițional moldovenesc	17
Olimpiada ARBUZ- SPATAR, Daniela ROȘCA-CEBAN	Pictura decorativă pe sticlă – mod de valorificare a broderiei tradiționale	18
Elena ARDELEAN	Armonie și creativitate în decorarea manuscriselor armenești	19
Coralia BABCENCO, Viorica CAZAC	Tradițiile gastronomice ale bucatelor dulci din Republica Moldova	20
Valeria BARBAS	Contribuția muzicologului Galina Cocearova la valorificarea științifică a componisticii din Republica Moldova sub aspectul etnogenezei cultural-muzicale	21
Agnes Daliana BEJAN	Forme de protejare a patrimoniului cultural. Studiu de caz: costumul popular	22
Tatiana BÎZGU	Diversitatea surselor pentru promovarea artei cămășii cu altiță – o piesă importantă a Patrimoniului Cultural	23
Mihaela BRAGA	Obiectivele patrimoniului cultural din satul Găuzeni, raionul Șoldănești	24
Valentin BURLACU	Politica etnoculturală în RASS Moldovenească (1924-1940)	25
Ivan CACIULA	Valorificarea clasicilor literaturii române în RSSM la mijlocul secolului XX	26
Marioara CALANCEA	Educația pentru patrimoniul etnocultural – sursă și resursă a dezvoltării identității culturale	27
Dumitru CALMÎȘ	Dimensiuni istorico-culturale în evoluția artei academice acordeonistice din Republica Moldova	28
Andrei CASTRAVĂȚ	Apariția și dezvoltarea ornamentului tradițional „Pomul vieții” în arta românească	29

Viorica CAZAC, Jana CÎRJA, Carolina GROSU, Olga GUTIU, Rodica SIMINIUC	Sarmalele – diversitate și tradiții	30
Viorica CAZAC, Carolina GROSU, Olga GUTIU, Rodica SIMINIUC	Plăcinte alese – culese de la străbuni	31
Vasile CHISELIȚĂ	Pluralitatea și sincretismul tradițiilor muzicale populare contemporane: spre o nouă paradigmă a valorificării identității naționale în educație	32
Maria Alexandra CICEO (KIS)	Icoana pe sticlă – element de patrimoniu cultural: între religie, meșteșug și artă	33
Carolina COTOMAN	Visul ca semn de prevestire a morții	34
Daniela Ștefania CURELEA	Universitarul clujean Onisfor Ghibu: comisar al Astei pentru Basarabia (2 mai 1926 - 23 octombrie 1927)	35
Dragoș Lucian CURELEA	Corneliu Diaconovici și marile proiecte ale „Astei” între 1898-1905: (Enciclopedia Română și Muzeul Asociațiunii)	36
Victor DAMIAN	Evreii sefarzi în istoria Principatului Moldovei	37
Adrian DOLGHI	Copiii în cadrul tradițiilor de iarnă din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (1944-1961)	38
Ion DUMINICA	Respectul față de aspectul identitar și tradițional reliefat în presa interbelică română din România	39
Valentina ENACHI	Chipul femeii în arta plastică din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească în anii 60-80 ai secolului XX	40
Cristina ENCIU	Revitalizarea ornamentelor arhaice prin arta contemporană	41
Diana EȚCO	Educație și instruire în școlile primare din Basarabia țaristă (prima jumătate a secolului al XIX-lea)	42

Gabriela Maria FILIP	Portul tradițional din Țara Lăpușului - element de patrimoniu cultural	43
Irina IJBOLDINA	Aspecte etnoculturale ale dezvoltării populației ruse din Basarabia în secolul al XIX-lea	44
Vladimir KRAVCENKO	Abordări contemporane de promovare a valorilor tradiționale: tehnica digitală de executare a imaginilor, aferente tradițiilor incluse în Lista Reprezentativă UNESCO a Patrimoniului Cultural Imaterial	45
Larisa LAZAR	Povești strămoșești. Nevoia de valorizare a tradiției prin programe de educație în sistemul public de învățământ	46
Natalia LAZAR	Dinamica unor elemente ale patrimoniului cultural imaterial. Programul „Tezaure Umane Vii”	47
Angela LISNIC,	Tradițiile și obiceiurile sesizate prin prisma caricaturii (pe exemplul revistei „Chipăruș”)	48
Elena MADAN	Masa ca element al habitatului țărănesc	49
Vitalie MALCOCI	Patrimoniul arhitectural rural din Republica Moldova	50
Raluca MICU	Ceata de feciori la Șinca Veche, Șinca Nouă și Poiana Mărului, din județul Brașov	51
Manuel MIHAILOV	Prima Biserică din comuna Bubuieci cu Hramul „Adormirea Maicii Domnului”	52
Ludmila MOISEI	Simboluri de comunicare în arhitectura populară	53
Alexandru MOLCOSEAN	Patrimoniul cultural imaterial al Republicii Moldova reflectat în emisiunile poștale (1996-2019)	54
Stela MORARU	Promovarea patrimoniului cultural în școala cu predare în limba rusă	55
Ioana Ramona NECHITA,	Colindatul - element de patrimoniu cultural imaterial. Forme de conservare și de transmitere. Studiu de caz: Colindatul în Buteasa, Țara Chioarului, Maramureș	56
Raisa OSADCI	Tradiții ale adolescenței	57

Viorel PARASCHIV	Românii în carnaval- tradiții strămoșești de lăsatului secului	58
Maria PARASII	Ornamente vechi în contexte noi	60
Elena PLOȘNIȚA	Patrimoniul etnografic în educație și instruire – o abordare reală	61
Florin Vasile POP	Revitalizarea elementelor de patrimoniu cultural. Studiu de caz: Claca de coasă din Țara Chioarului (jud. Maramureș, România) – factor de coeziune socială	62
Svetlana PROCOP	Formarea matricei socioculturale a interacțiunii informaționale în presa locală a anilor 60-70 a secolului XX	63
Victoria ROCACIUC	Grafica de carte în creația artistei plastice Ludmila Cojocari	64
Alexandru SEU	Aspecte de frazeologie și aforistică populară regională în satul Fetești din raionul Edineț	65
Serghei SÎCIOV	Reflectarea zilei prăznuirii Sfinților Petru și Fevronia în mass-media din Republica Moldova	66
Igor SOROCEANU	Protecția patrimoniului cultural în Republica Moldova de atacurile armate cu participarea mercenarilor prin prisma unor prevederi juridice la nivel internațional	67
Elena STOLERU	Practici de dezvoltare a creativității la orele de educație plastică și educație tehnologică	68
Delia SUIOGAN	Modalități de transmitere a patrimoniului cultural. Rolul educației	69
Sergiu SUVAC	Studierea patrimoniului cultural local în cadrul orelor de istorie (ciclul gimnazial)	70
Laura Melinda TĂTĂRAN	Forme de comunicare în arhitectura tradițională - ieri și azi. Importanța educației culturale	71
Silvia TATU	Înnoirea Timpului la Crăciun și Pasti, în Șcheii Brașovului, Lisa și Țânțari - județul Brașov	72

Aurelia TRIFAN	Vinăriile contemporane: continuitate sau emergență?	73
Dorina TRONCIU	Biserica din satul Malcoci, raionul Ialoveni cu Hramul „Sf. Arhangheli Mihail și Gavril”	74
Valentina URSU	Festivalurile din Republica Moldova – activități importante de valorificare a patrimoniului cultural național	75
Tatiana ZAICOVSCHI	Unele viziuni asupra lipovenilor din Basarabia, reflectate în sursele scrise ale secolului al XIX-lea	76
Lilia ZUBCO	Cetea Soroca – monument al arhitecturii fortificate	77
Liliia ANDREICHUK, Anastasiia ANTONJUZENKO, Marina KOLOSNICHENKO, Natalia OSTAPENKO, Alla RUBANKA	Features of development of a collection of modern clothes on ethnic motifs for youth	78
Ivan FROLOV, Yevheniia HOLOVCHANSKA, Nelia KREDENETS	Features of blouses in ethnic style during the in the period XX - early XXI century	80
Olga GALCHYNSKA, Eugene GULA, Kalina PASHKEVICH	The using Use of ethnic traditions for creating objects of Land Art on the example of wire weaving	81
Olena GERASYMENKO, Bohdan KASS, Olena KOLOSNICHENKO, Kalina PASHKEVICH, Anastasia VEKLICH	Use of folk costume features in the design of fashion clothes	82
Oksana GRICHANYUK, Kalina PASHKEVICH, Irina VASYLIEVA, Oleksandr VASYLIEV, Olena VASYLIEVA	The use of elements of national costume in the design of school uniforms in different countries of the world	83
Tetyana KROTOVA, Olga YEZHOVA	Decorating modern clothes in ethnic style	84
Olha LUKOVSKA	Online projects in Pandemic Time: Textile Art of Ukraine	86

Olga MYKHAILIUK, Tatiana LUCKER, Natalia OSTAPENKO, Galina TOKAR	Ethno-practitioners in the design of modern textile textured solutions	87
Алла БАРАНОВА, Инна ГАЕВАЯ, Татьяна НИКОЛАЕВА	Динамика развития этнических зна- ковых элементов стиля в современном дизайне костюма	89
Инна ГАЕВАЯ, Др. Надежда ПАРАНЬКО	Народные орнаменты в творчестве художника Николая Самокиша	90
Наталия ГАВРИЛЮК	Научно-исследовательские центры как неотъемлемая составляющая в вопро- сах выявления, исследования и сохра- нения нематериального этнокультурно- го наследия	91
Надежда КАРА	Сказки болгар Молдовы и Украины как этнографический источник	92
Елизавета КВИЛИНKOBA	Фестиваль ковра как бренд полиэтнич- ной Молдовы	93
Виктор КОЖУХАРЬ, Екатерина КОЖУХАРЬ	Проблемы изучения «Истории, культуры и традиций украинского народа» в доуниверситетских учебных заведениях Республики Молдова	94
Екатерина КОЖУХАРЬ	Зимние традиции украинцев Республики Молдова: историографический аспект	95
Жозефина КУШНИР	Интерпретативная этнологическая мо- дель «Осмысление герменевтических максим»: модификация для исследова- ния фольклорных еврейских сказок	96
Нина ИВАНОВА	Представления жителей Кишинева о своем городе: этнокультурные особен- ности	97
Оксана РОМАНОВА	Национальные особенности традици- онной жилой архитектуры центрального Буджака	98
Василий САКОВИЧ	Праздник Мэрцишор как межкультурная диалоговая площадка (в контексте участия в нем белорусских коллективов)	99

